

NUORTEN HENKILÖKOHTAINEN RAHATALOUS JA ELÄMÄNHALLINTA

**Taloudellinen asema ja subjektiivinen hyvinvointi
nuoruuden siirtymävaiheessa**

Mette Sundblad

Pro gradu -tutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2008

TIIVISTELMÄ

NUORTEN HENKILÖKOHTAINEN RAHATALOUS JA ELÄMÄNHALLINTA Taloudellinen asema ja subjektiivinen hyvinvointi nuoruuden siirtymävaiheessa

Mette Sundblad

Pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto / Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos / Sosiologia

Ohjaaja: Tapio Litmanen

Kevät 2008

95 sivua + 12 liitettä

Tässä pro gradu -työssä tutkitaan nuoruuden siirtymä- eli transiiovaiheessa olevien nuorten taloudellista tilannetta. Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella nuorten taloudellisen aseman (objektiiviset tulot, työssäkäynnin luonne ja kulutuskohteet) yhteyttä subjektiiviseen hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen. Tutkimuksen lisätehtävänä on selvittää nuorten asumistilannetta elämäntilannetta määrittävänä tekijänä. Tutkimuksen näkökulma on monitieteinen, ottamalla huomioon psykologian ja kulutustutkimuksen tieteenalat mutta pääpaino on sosiologisessa nuorisotutkimuksessa.

Tutkimusaineisto on kerätty Suomen Akatemian rahoittamassa Finnish Educational Transitions (FinEdu) Studies -tutkimushankkeessa Jyväskylän ja Helsingin yliopistoissa aikavälillä syyskuu 2005-joulukuu 2007. Projektin johtajina ovat professorit Katariina Salmela-Aro ja Jari-Erik Nurmi. Tutkimusprojektissa tutkitaan nuoruuden koulutussiirtymävaiheessa olevia nuoria. Kvantitatiiviseksi pitkittäistutkimukseksi lukeutuvan projektin viimeisin aineistonkeruu kerättiin lomakekyselyin keväällä 2006.

Tutkimusaineistoa on tarkasteltu sekä graafisin esityksin että numeerisesti prosenttiluvuin ja korrelaatiokertoimin. Lisäksi on käytetty monimuuttujamenetelmänä lineaarista regressioanalyysiä. Tutkimusaihetta on jäsennely ja tulkittu lisäksi muiden tutkimustulosten valossa, kuten valtakunnallisilla nuorisobarometreillä ja kansainvälisesti Alankomaiden tilannetta käsittelevillä tutkimuksilla. Nuorten elämäntyytyväisyyttä on mitattu Dienerin (1985) subjektiivisen hyvinvoinnin mittarilla, josta on muodostettu keskiarvosummamuuttuja analyysijä varten. Hyvinvointi on teoreettisen viitekehyksen pohjalta jaettu tutkimuksessa objektiiviseen ja subjektiiviseen hyvinvointiin.

Tutkittu ilmiö näyttäytyy erittäin kirjavaksi elämäntilanteiden vaihdellessa muun muassa työskentelyn ja asumistilanteen suhteen. Nuorten taloudellinen tilanne subjektiivisessa mielessä on tutkimuksen mukaan kuitenkin hyvällä tasolla. Nuorten kulutus koostuu pääosin asumiskustannuksista ja välttämättömyshyödykkeistä mikä selittää myös hyvin nuorten rationaalisen suhtautumisen rahaa kohti. Nuorten käytettävissä olevat tulot koostuvat palkkatuloista, tulonsiirroista ja vanhemmilta saaduista avustuksista. Yli kolmannes nuorista oli vastaushetkellä työsuhteessa. Epätyypilliset eli määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet ovat tutkimuksessa keskeisiä asioita. Tutkielman tuloksista voidaan päätellä, että kyseisessä siirtymävaiheessa nuorista näyttää muodostuvan oman elämän ja toiminnan agentteja. Tutkimustulokset osoittavat myös, että nuoret luovat elämänhallintaa taloudellisen tilanteen esiintyvän vahvasti sekä nuorten tavoitteissa että huolissa.

Avainsanat: nuori, hyvinvointi, kulutus, elämänhallinta, raha, agenttuuri, elämäntilanne

ESIPUHE

Tämä tutkimus on osa laajempaa psykologian alan FinEdu tutkimushanketta ja tehtäväni on tarkastella nuorten suhtautumista rahaan ja heidän taloudellista tilannetta sosiologisesta näkökulmasta käsin. Talous- ja kulutussosiologiaan perehtyneenä olen opiskellut myös kuluttajaekonomiaa JOO-sivuaineopiskelijana Helsingin yliopiston taloustieteen laitoksella. Halusin siksi tuoda nimenomaan kulutuksen ja taloudellisen tilanteen tematiikat mukaan tähän tutkimukseen. Tutkimuksen lähestymistapa on siis monitieteinen. Näkökulmien yhdistäminen on haasteellista mutta mielenkiintoista ja se lukeutuu yhdeksi tutkimuksen vahvaksi tavoitteeksi. Tutkimuksen toisena tavoitteena on eritellä tieteellistä keskustelua kuluttajan, ja tässä tutkimuksessa eritoten *nuoren* kuluttajan, subjektiivisesta hyvinvoinnista ja taloudellisesta asemasta.

Tutkimuksen toteutuminen on ollut monivaiheinen prosessi, lähtien aineistonkeruusta yksityiskohtineen, jatkuen kirjallisuuden rajaamiseen ja lisäteoriaosuuden kirjoittamiseen Alankomaissa ja lopuksi tulosten tuottamiseen. Olen saanut hienon mahdollisuuden osallistua tutkimusprojektiin sekä työntekijänä että pro gradu-työn tekijänä. Projektissa työskentely on mahdollistanut mielenkiintoni mukaisen tutkimuksen tekemisen. Haluan kiittää projektin vastuullista johtajaa, professori Katariina Salmela-Aroa tämän mahdollisuuden tarjoamisesta. Haluan kiittää muita tutkimusprojektissa työskenteleviä henkilöitä tehokkaasta yhteistyöstä, eritoten Jyväskylästä professori Jari-Erik Nurmea ja Noona Kiuraa sekä Helsingistä Heta Tuominen-Soinia, joka auttoi myös työni oikoluvussa antaen asiantuntevaa palautetta. Haluan kiittää sosiologian laitokselta ohjaajaani erikoistutkija Tapio Litmasta kannustavasta asenteesta tutkimustani kohtaan ja asiantuntevista kommentteista ja tutkija Tomi Kankaista kvantitatiivisten metodien ja SPSS-ohjelman opastuksesta. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. on myöntänyt vuonna 2007 1500 euron suuruisen apurahan tutkimuksen tekemistä varten. Olen erittäin kiitollinen säätiölle tästä taloudellista avustuksesta ja tutkimukselleni annetusta tunnustuksesta. Lopuksi haluan lämpimästi kiittää avopuolisoani Jussi Rantaa hänen antamastaan (teknisestä) tuesta ja positiivisesta suhtautumisesta tutkimustani kohtaan.

Espoossa 6.3.2008

Mette Sundblad

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	1
ESIPUHE	2
1. JOHDANTO	5
1.1. Sosiologinen tutkimus arkielämän kulutuksesta	5
1.2. Nuorten ikäryhmän korostaminen kulutustutkimuksessa	6
1.3. Kyseisen tutkimuksen ydin	8
1.4. Tutkimusraportin rakenne	11
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	12
2.1. Nuoruuden siirtymävaiheen omalaatuisuus	12
2.2. Henkilökohtaisen rahatalouden hallinta nuoruudessa	17
2.3. Rahan sosiologis-filosofinen erittely	18
2.4. Aktiivisen agenttuurin välttämättömyys	20
2.5. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia ja määritelmiä	25
2.5.1. Subjekttiivinen ja objektiivinen hyvinvointi	25
2.5.2. Nuorten elämäntyytyväisyys	31
3. NUORTEN TALOUDELLINEN TILANNE TUTKIMUSKOHTENA	33
3.1. Nuorisotutkimus Suomessa	33
3.2. Aiempia tutkimustuloksia kotimaassa	34
3.2.1. Rakenteelliset tekijät ja elämäntilanne	34
3.2.2. Kulutus individualistisen elämäntyylin ilmaisukeinona	44
3.3. Kansainvälistä vertailua: kohdemaana Alankomaat	47
3.3.1. Valintojen ja individualisaation elämänkerta	48
3.3.2. Työskentely ja nuoruuden pitkittyminen	49
3.3.3. Asuminen ja taloudellisen itsenäisyyden arvostus	51
4. TUTKIMUSONGELMAN TÄSMENNYS	53
5. SURVEY AINEISTO JA KVANTITATIIVINEN ANALYYSI	54
5.1. Tutkimusprojektin taustaa	54
5.2. Aineistonkeruuprosessi	55
5.3. Osallistujat	57
5.4. Kyselylomakkeet ja käsitteiden operationalisointi mittareiksi	58
5.5. Tilastolliset analyysit ja metodiset valinnat	63
5.6. Tutkimuksen luotettavuus: reliabiliteetti ja validiteetti	64

	4
6. TUTKIMUSONGELMIEN EMPIIRINEN ERITTELY	67
6.1. Nuorten taloudellinen asema	67
6.1.1. Nuoret toimijoina työelämässä	70
6.1.2. Mihin käytettävissä oleva raha kulutetaan?	73
6.2. Taloudellisen tilanteen hyvinvointivaikutukset	75
6.2.1. Elämäntilanne ja asuminen	75
6.2.2. Elämänhallinta ja agenttuuri	77
6.2.3. Elämäntyytyväisyys ja raha	80
6.3. Suhtautuminen rahaan	85
6.3.1. Rahalle annetut merkitykset	85
6.3.2. Identiteetti ja raha	87
6.4. Yhteenveto tuloksista	89
7. POHDISKELU	91
LÄHTEET	100
LIITTEET	108

1. JOHDANTO

1.1. Sosiologinen tutkimus arkielämän kulutuksesta

Kulutus sosiaalisena ja jokapäiväisen elämän epävirallisena sfäärinä on olennainen sosiologinen tutkimuskohde. Kulutusta tutkitaan paljon vaikka aihealue on saanut ikään kuin vähempiarvoisen aseman etenkin taloustieteellisissä tutkimuspiireissä mutta tämä käsitystapa on onneksi hiljalleen kumoutumassa. (Trentmann 2006.) Kulutus ja yhteiskunnan kaupallistuminen ovat merkittäviä tekijöitä länsimaisen kulttuurin nykypäiväisessä arkielämässä (Kasser 2006, 200). Kulutustutkimus on suuntautunut korostamaan kulutusta arkielämän jäsentävänä tekijänä ja myös keinona rakentaa yksilölle oma sosiaalinen asema ja identiteetti yhteiskunnassa (Toivonen & Räsänen 2004, 241).

Arkielämän ulottuvuudet ja ilmiöt jäävät usein huomioimatta vaikka useat suuret ja tärkeät tapahtumat sattuvat juuri arjen pyörteissä (Allardt 1983, 81). Arjen kokeminen muotoutuu muun muassa juuri kulutuksen välityksellä, kulutuksen ollessa jatkuvasti läsnä ja kulutusmahdollisuuksien määrätessä mahdollisuuksiamme elää tietyllä tavalla (Toivonen & Räsänen 2004, 241). Kulutuksen myötä syntyy tärkeä suhde kuluttajien ja yhteiskuntaelämän välillä. Voidaankin jo puhua kulutusyhteiskunnasta, jossa yksilön tärkein tehtävä on toimia kuluttajana. (Toivonen & Räsänen 2004, 237 Baumanin 1998, 24–25 mukaan.) Myös kasvuun ja kilpailuun painottuva talouspolitiikka suorastaan velvoittaa kansalaisia kuluttamaan (Raijas & Leskinen 28.12.2005). Teknologian kehityksen myötä teollinen tuotanto on kasvanut merkittävästi mutta samalla vapaa-ajan ja kulutuksen merkitys yksilöiden elämässä on kasvanut. Ihmiset ilmentävät nykyään omaa elämäntapaa kulutuksen, ei niinkään ammatin kautta, kuten aiemmin. Tämä korostuu etenkin nuorten kohdalla. (Toivonen & Räsänen 2004, 237.) Pysyvän työn, rahan ja henkilökohtaisen menestyksen merkitys on kilpailuyhteiskunnassamme koko ajan vain lisääntynyt (Wilska 2004, 9).

1.2. Nuorten ikäryhmän korostaminen kulutustutkimuksessa

Nuorten kulutus nousi julkisessa keskustelussa ja tieteellisissä tutkimuksissa puheenaiheeksi taloudellisen nousukauden aikana 1980-luvun lopulla, jolloin katsottiin, että vallitseva materialistinen kulutusilmapiiri aiheutti erityisesti nuorissa innokkaan heittäytymisen näyttävään vapaa-ajan kulutukseen ja ”kulutusjuhlintaan” (Karvonen 2006, 9). Vuosituhannen vaihteessa yhteiskunnallinen keskustelu oli taas osittain negatiivissävytteistä, sillä silloin nousi esille muun muassa huoli nuorten jakaantumisesta kahteen ryhmään yhteiskunnan yleisen trendin mukaisesti: yhä köyhtyviin ja yhä rikastuviin nuoriin (Kuure 2001, 35). Tämä jakaantuminen eli polarisoituminen johtuu tosiasiallisista eroista taloudellisessa toimeentulossa, elämänvaiheissa ja kulutuskulttuureissa (Wilska 2001a, 52 ja 58). Siitä huolimatta useissa nuoriin liittyvissä kulutustutkimuksissa, ja yleisestikin nuorisotutkimuksessa, nuoret on nähty yhtenä suurena ja usein myös jollain tapaa ongelmallisesti käyttäytyvänä ryhmänä (Puuronen 2000, 7). Nuorten ”tavallinen” kulutus on jäänyt huomioimatta keskustelun keskittyessä lähinnä aiheeseen liittyviin huolenaiheisiin, kuten nuorten velkaantumisongelmiin, köyhyyteen tai hallitsemattomaan luotonkäyttöön (Raijas & Leskinen 28.12.2005; Wilska 2001a, 54). Huoltenaiheiden lisäksi myös poikkeavuudet ovat saaneet valtavirran nuorisotutkimuksissa eniten huomiota: tutkimukset ovat liittyneet muun muassa nuoriso(ala)kulttuureihin, erikoisiin harrasteisiin tai vähemmistöihin. Tällöin ”tavallisten” keskivertonuorten ”tavallinen” kulutus on jäänyt varjoon paitsi kansainvälisissä tutkimuksissa myös Suomessa, jonka nuorisotutkimus on koostunut pääosin erilaisista ”jännittävästä”, pientä nuorisoryhmää koskettavista teemoista. (Karvonen 2006, 9.) Minna Aution (2006) tutkimus nuorten kulutuksesta on siten poikkeus: hän keskittyy tutkimuksessaan nimenomaan ”tavallisiin” nuoriin, joka itsessään on vaikea käsitteellinen kategoria, mutta tutkimus erottuu silti pätevästi tästä nuorisotutkimuksen alakulttuurien vahvasta perinteestä (emt.; Puuronen 2000, 92).

Tässä tutkimuksessa mielenkiintoista on tarkastella, koostuuko nuorten kulutus pääosin arkielämän tavanomaisesta kulutuksesta? Täytyykö nuorten karsia rahankäyttöään näissäkin menoerissä? Edellisessä luvussa 1.1. väitettiin, että sosiologian eräs keskeisin pyrkimys on tarkastella näitä niin kutsuttuja tavallisia kansalaisia arkiaskareidensa parissa, mitkä saattavat ennen pitkää johtaa jopa yhteiskunnalliseen rakennemuutokseen. Tähän

väitteeseen liittyen esimerkiksi kulutus ja elämäntapa ilmentävät parhaimmillaan paitsi muutoksen laajuutta ja syvyyttä myös sosiaalisia merkityksiä näiden takana. (Kantola ym. 2004, 179.) Näitä merkityksiä pyrin tässä tutkimuksessa tuomaan esille.

Suomalaisten kuluttajien taloudellinen tilanne on yleisesti ottaen hyvällä tasolla ja erityisesti nuorisolla menee paremmin kuin esimerkiksi 1990-luvun lopulla (Wilska 2004, 8). Kuitenkin tämä juuri mainittu 1990-luvulla alkanut vilkas keskustelu köyhyydestä, eriarvoisuudesta ja syrjäytymisestä piti sisällään myös nuorten kokeman tulojaon eriarvoisuuden ja nuorten ”vastuuttomaan kulutukseen” liittyen myös laman aikaiseen taloudellisen tilanteen heikkenemiseen. Nuorten taloudellinen tilanne ja toimeentulo ovat heikentyneet merkittävästi muuhun väestöön verrattuna ja suoraa nousua ei ole ollut havaittavissa muun muassa nuorten korkean työttömyysasteen ja nuoriin kohdistuvien sosiaaliturvaleikkauksien vuoksi. (Tahvanainen ym. 2006, 12; Hämäläinen 2004, 17; Wilska 2001a, 52.) Lukuisat nuorella iällä koetut elämäntilannemuutokset vaikuttavat epävarmuuden kokemiseen, käsite joka tuodaan tarkemmin esille luvussa 2.4 (Wilska 2004, 8). Nuorten kulutusmahdollisuuksia rajoittavat muun muassa opiskelu, epäsäännölliset ja epävarmat tulot, työmarkkinoiden epätasapaino määrä- ja osa-aikaisine työsuhteineen, itsenäistyminen, lapsuuden kodista pois muuttaminen ja perheen perustaminen. Työnteon sisältö ja merkitys ja ylipäätään hyvinvoinnin tason merkitys ovat samalla kuitenkin vieneet tilaa tulotason merkitykseltä. Raha tai palkitseminen työnteosta ei ole välttämättä tae hyvinvoinnista. Onko käsitys kuitenkin yleistettävissä tämän tutkimuksen nuoriin? Onko aikuisuuden kynnyksellä olevien nuorten hyvinvoinnin taso yhteydessä tulotason? Toisaalta myös nuoret voivat toki kokea, etteivät he halua tehdä työtä pelkästään ”rahan vuoksi” vaan myös työn merkityksellä ja laadulla on painoarvonsa, aivan kuten vanhemmalla työväellä näyttää olevan - hyvät palkkatulot eivät korvaa muita työhön liittyviä puolia. Kenties raha ei olekaan ainoa motiivi työtä tekemiselle.

Tietystä elämänvaiheesta olevien henkilöiden kulutus on joka tapauksessa tuore ja odotettu tutkimusalue. Kulutus on tämän päivän nuorille tärkeä identiteetin, elämäntyylin ja ryhmään samastumisen rakentaja (Tuittu 2007, 181). Tämän tutkimuksen painopiste on nuoruuden korostamisessa eräänä tärkeänä elämänvaiheena. Nuoret ovat yhteiskunnallisesti mielenkiintoinen ryhmä heidän sosiaalistuessa vallitsevaan kulttuuriin ja sen arvoihin aiempien sukupolvien antaman mallin mukaan mutta ajoittain kenties kapinoiden sen sisältöä vastaan. Kehitys nuoruudessa ei ole irrallista muista

elämänvaiheista vaan se tapahtuu menneisyyden, nykyhetken ja odotetun tulevaisuuden kontekstissa (Settersten 2003, 18). Kuluttajan roolin omaksuminen ja itsenäistyminen tapahtuvat pitkälti nuorten saamista vanhempien ja lapsuudenkodin vaikutuksista. Muun muassa vanhempien koulutustason vaikutus kulutusresursseihin, kulutusvalintoihin ja taloudelliseen tyytyväisyyteen osoittautuu myös myöhemmin luvussa 3.2.1 esitettävässä nuorisobarometrissa vahvaksi. Lapsuudenkodin taloudellinen asema vaikuttaisi siten nuorten kulutuskäyttäytymiseen hyvinkin merkittävästi (Wilska 2005, 78.) Se, minkälaisen mallin vanhemmat antavat, voi ratkaista merkittävästi nuoren tulevaisuuden suunnitelmia tai käyttäytymistapoja. Toki nuorella on itsellään mahdollisuus muokata tätä saamaansa mallia etenkin tässä siirtymävaiheessa kohti aikuisuutta, itsenäistymisen kynnyksellä. Lisäksi konkreettisesti katsottuna nuoren muuttaessa omaan asuntoon on mahdollisuus itse kokeilla uutta roolia ja muokata sitä oman mielen mukaiseksi. (Settersten 2003, 18.)

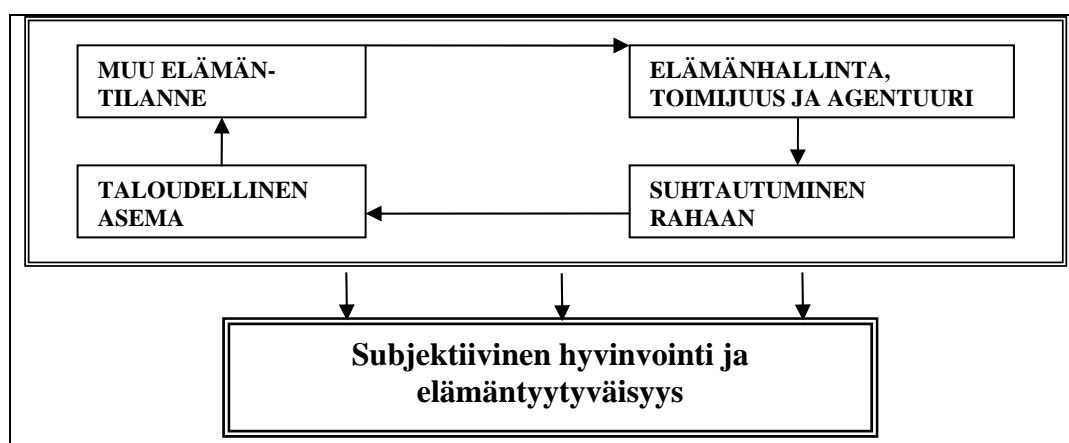
Yhteiskunnallisesti aihe on tärkeä myös ”katukuvassa” korostuvan nuorten hyvin- ja pahoinvoinnin vuoksi, mikä ilmenee esimerkiksi syrjäytymisen ja nuorisotyöttömyyden muodoissa. Tämä tekee nuorten ongelmista melko painokkaan hyvinvointi-indikaattorin koko yhteiskunnan tasolla. (Wilska 2001, 58.) Onko yhteiskunnan ja yksilön tasoilla taloudellinen hyvinvointi huipussaan, Nars (16.10.2007) pohtii luennollaan. Yhdysvalloissa, maailman rikkaimmassa valtiossa, onnellisuus on tasaisesti laskenut samoin kuin Suomessa 1980-luvulta lähtien. Mikseivät rikkaat ole onnellisempia kuin muut? (emt.) Subjektivisen hyvinvoinnin yhteiskuntatieteellistä merkitystä pohtii myös Veenhoven (2004, 24) artikkelissaan. Yksilöiden subjektiivista näkemystä oman elämänsä tasosta pidetään tärkeänä sosiaalipoliittisten päätösten osa-tekijänä: onhan se, että yksilöt kokevansa elävänsä onnellista elämää, esimerkiksi kehittyvien yhteiskuntien poliittisen päätöksenteon perimmäinen tarkoitus ja tavoite (emt.).

1.3. Kyseisen tutkimuksen ydin

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nuoruuden siirtymä- eli transitiovaiheessa olevien nuorten taloudellista tilannetta. Vaikka nuoruuden siirtymävaihe liittyy muihinkin elämänalueisiin, tässä tutkimuksessa siirtymävaihe nähdään erityisesti koulutukseen liittyvänä siirtymänä: lukiokoulutuksesta kohti jatkokoulutusta ja/tai työelämää. Tärkein tutkimuskysymys on tarkastella nuorten taloudellisen aseman (objektiiviset tulot: mikä on

todellinen tilanne eli kuinka paljon rahaa nuorella on todellisuudessa käytettävissä sekä työssäkäynti) yhteyttä nuorten subjektiivisen hyvinvoinnin ja elämäntyytyväisyyden tasoon. Lukijaa pyydetään huomioimaan, että tutkimuksessa käytetään siirtymävaihe-käsitettä rinnakkain usein englanninkielisissä tutkimuksissa esiintyvän transiiovaihe-käsitteen kanssa – tosin sujuvan suomenkielen käytön kannalta on painotettu siirtymävaihe-käsitteen käyttöä.

Minkälainen on rahan asema nuorten elämässä? Kuinka nuorten yksilöllinen rahavirta ja taloudellinen asema koostuvat tuloista ja kulutuksesta? Karkeasti ottaen voidaan olettaa, että nuoret rahoittavat elämänsä valtion tuella, palkkatuloilla, lainalla ja/tai vanhemmilta saaduilla avustuksilla. Kuinka tulot jakaantuvat näiden välillä? Kuinka taloudellinen hyvinvointi määrittyy tulojen ja menojen sekä subjektiivisten kokemusten (miten nuori kokee tilanteensa) kautta? Kyseisessä elämäntilanteessa, nuorten siirtyessä lukiokoulutuksesta kohti aikuisuutta, heidät voidaan nähdä kehittymässä oman elämän, toiminnan ja elämäntilanteen agentteja. Subjektiivinen ja objektiivinen ikään kuin toimivat välittävinä käsitteinä toimintaa ja rakennetta kuvaavissa käsitteissä. Erityiskysymyksenä tuon lyhyesti esille nuorten asumismuodot sekä nuoren työskentelyn (korostaen nuorta toimijana) ja erittelen edellä mainittuja tutkimuskysymyksiä näillä väliin tulevilla muuttujilla. Kuvio 1 tuo esille tutkimusteemaan lukeutuvat käsitteet ja niiden väliset yhteydet. Tutkimuksen keskeiset avainkäsitteet ovat muodostuneet teorian pohjalta. Tutkimusongelmat esitellään tiivistetysti myös 4. luvussa.

Kuvio 1. Tutkimuksen keskeiset käsitteet ja ulottuvuudet: yksilön henkilökohtainen rahatalous

Tutkimuksen lähtökohta on elämäntilanteen korostamisessa, jonka kautta varsin psykologisesti orientoituneeseen tutkimukseen saa mukaan sosiologista dynamiikkaa.

Tutkimuskohteena oleva joukko elää siirtymävaiheessa lukio-opiskelujen jälkeen, jolloin yksilöt voivat olla hyvin erilaisissa tilanteissa ja rahan ja tulojen merkitys ovat kullekin erilaisia. Tutkimuskohde on erittäin mielenkiintoinen, sillä suurin osa nuorista on jo kirjoittanut ylioppilaaksi keväällä 2005, tutkimusaineiston keräyksen tapahtuessa alle vuoden kuluttua tästä ajankohdasta. Nuoret ovat ikään kuin elämäntilanteiden siirtymävaiheessa, todennäköisesti siirtyen elämässään eteenpäin lukiokoulutuksesta työelämään tai jatkokoulutukseen ja mahdollisesti muuttaen pois lapsuuden kodistaan omaan (opiskelija-) asuntoon. Toisaalta osa nuorista on vielä lukiossa neljättä vuotta opiskelemassa, osa opiskelee tietyssä koulutuspaikassa väliaikaisesti, osa on töissä, osa on armeijassa suorittamassa asevelvollisuuttaan, osa on ulkomailla ja niin edelleen. Vaihtoehtoratkaisuja on lukuisia.

Vaikka siis siirtymävaihe on kaikilla nuorilla yhteinen, työnteke, asuminen ja taloudellinen tilanne vaihtelevat. Esimerkiksi kun nuori asuu vielä kotonaan, rahatilanne ja hyvinvointi voivat olla hyvin eri asioita kuin kotoa pois lähdettyä. Taloudellinen asema tarkoittaa täten käytännössä esimerkiksi sitä, onko nuori itse vastuussa omasta taloudestaan. Esimerkiksi jos vanhemmat auttavat merkittävästi taloudellisesti tai jos nuori asuu kotona, on rahaa periaatteessa aina käytettävissä. Nuoret saattavat aktiivisen otteen lisäksi myös passiivisesti vastaanottaa yhteiskunnan tarjoamia etuuksia ja tukia tai he saattavat luottaa esimerkiksi vanhemmilta saatuihin avustuksiin. Myös nuoren työssäkäynti ja opiskelutilanne vaikuttavat asiaan (toimintaa kuvaavat käsitteet, kuten agenttuuri ja rakenteelliset käsitteet asema ja status). Tuon tässä tutkimuksessa esille vallitsevan tilanteen aiempien tutkimusten ja sen jälkeen tutkimusaineiston mukaan ja yksilöllisten erojen ohella tuon esille myös eroja näiden elämäntilanteiden suhteen. Työnteosta, asumisesta ja taloudellisesta tilanteesta on tarkoitus kuvailla yleisellä tasolla: mikä tilanne on tutkimustulosten mukaan. Tämän lisäksi tarkasteluun tuodaan mukaan elämäntilanne ulottuvuus asumistilanteen näkökulmasta suhteessa hyvinvointiin. Tutkimuksen tarkoitus on antaa yleiskuva nuorten tuloista ja toimeentulosta, tulojen rakenteesta, asumistilanteesta, työskentelymuodoista ja koetusta toimeentulosta. Erityiskysymyksenä ja painopisteenä ovat siirtymävaihe ja elämäntilanne -käsitteet sekä näiden yhteys hyvinvoinnin tasoon ja niiden ilmentämät erot.

1.4. Tutkimusraportin rakenne

Tämä tutkimus etenee seuraavasti: seuraavassa luvussa 2. luodaan pohja tutkimukselle teoreettisella viitekehyksellä, jossa fokus on nuoruuden siirtymävaiheen tarkastelussa ainutkertaisena elämänvaiheena (luku 2.1.), keskeisten käsitteiden, kuten henkilökohtaisen rahatalouden (luku 2.2.), agentuurin (luku 2.4.) ja hyvinvoinnin (luku 2.5.) määrittelyssä sekä rahan sosiologiassa (luku 2.3.). Pääluvussa 3. tuodaan esille nuorisotutkimusperinteen esittelyn (luku 3.1.) jälkeen aiempia tutkimuksia nuorten taloudellisesta tilanteesta sekä kotimaasta (luku 3.2.) että ulkomailta: kansainvälisen ulottuvuuden tutkimukselle tuo Alankomaiden tapaus (luku 3.3.). Teoreettisen viitekehysten jälkeen huomio siirtyy kyseessä olevan tutkimuksen aineiston tarkasteluun (luku 5.). Tutkimusongelmien täsmennyksen jälkeen (luku 4.) esitetään taustaa tutkimusprojektille (luku 5.1.), seikkaperäisesti tutkimusaineiston keräyksen eri vaiheet (luku 5.2.) ja lisäksi sen osallistajat (luku 5.3.), kyselylomakkeet (luku 5.4.), tilastolliset analyysit (luku 5.5.) ja tulkinta tutkimuksen luotettavuudesta (luku 5.6.). Tästä eteenpäin tutkimus keskittyykin tutkimusaineiston empiiriseen erittelyyn ja tulosten tulkintaan tutkimusongelmien mukaisesti. Luvussa 6. nuorten taloudellisen aseman tarkastelu (luku 6.1.) jakaantuu nuorten työssäkäyntiin (luku 6.1.1.) ja kulutuskohteisiin (luku 6.1.2.), seuraavassa luvussa 6.2 taloudellista tilannetta tulkitaan suhteessa hyvinvointiin, asumiseen (luku 6.2.1.), elämänhallintaan (luku 6.2.2.) ja elämäntyytyväisyyteen (luku 6.2.3.). Lopuksi katsotaan vielä kuinka nuoret suhtautuvat rahaan (luku 6.3.) eli minkälaisia merkityksiä he sille antavat (luku 6.3.1.) ja kuinka raha esiintyy nuorten identiteetissä (luku 6.3.2.). Aivan lopuksi tutkimustulokset kootaan yhteen (luku 6.4.), jonka jälkeen niihin yhdistetään teoriaosuutta tutkimuksen loppupohdiskelua varten (luku 7.).

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa tuodaan esille tutkimuksen keskeiset käsitteet ja niiden määritelmät. Nämä käsitteet ovat tutkimuksessa niitä väliin tulevia muuttujia, joiden kautta nuorten taloudellisen tilanteen yhteyttä subjektiiviseen hyvinvointiin tullaan tarkastelemaan. Teorian pohjalta on tarkoitus generoida perusideat tutkimusta varten, tuoda esille mitä tutkimusteemasta aiemmin tiedetään esimerkiksi sosiologian, psykologian ja monitieteisen kulutustutkimuksen tieteenaloilla sekä täydentää aihetta tutkimuksen omilla näkökulmilla ja käsitteillä. Tätä erittelyä hyödynnetään myöhemmin työkalujen tavoin tutkimustuloksia tulkittaessa tutkimusraportin pohdintaluvussa 7.

2.1. Nuoruuden siirtymävaiheen omalaatuisuus

Yksilön elämänkulku on sosiologinen näkökulma tarkastella yksilön elämäntapahtumia ja kehitystä kun taas psykologiassa on usein vastaavasti käytetty elämänkaari-käsitettä (Salmela-Aro 25.2.2008). Elämänkaari kuitenkin usein vääristää todellista tilannetta, sillä kaaren kautta elämä nähdään aina samanlaisena, symmetrisenä sateenkaaren kuviona. Toki elämänkaari on hyvin pitkälti normi- ja kulttuurisidonnainen mutta tosiasiasa elämänkulku sosiologisesta näkökulmasta on yksilöstä toiseen hyvin erilaista ja sitä voi yksilö paljolti itse muuttaa. (Juutti 1996, 100.) Lisäksi nuoruuden kaupallistumisen ja kulutuskeskeisyyden lisääntymisen vuoksi lineaarinen elämänkaari, jonka nuoruuteen sisältyi koulutus, aikuisuuteen työ ja vanhuuteen vapaa-aika, on väistymässä sellaisen elämänkaaren edestä, jossa koulutus, työ ja vapaa-aika limittyvät ja yhdistyvät kaikissa elämänvaiheissa. Yksilöt kouluttautuvat ja työskentelevät samanaikaisesti läpi elämänsä – nuorena työskennellään opintojen ohella ja aikuisena, elinikäisen oppimisasiologian mukaisesti, hankitaan lisäkoulutusta töiden ohella. (Tuittu 2007, 182; Autio 1998, 81.) Elämänkaari sisältää täten tiettyjä sisään rakennettuja virhelähteitä eikä sitä voi hyväksyä automaattisesti sellaisenaan.

Elämänkaarta on kuitenkin käytetty kun on hahmoteltu niitä elämäntapahtumien rakenteellisia ja institutionaalisten urien mahdollisuuksia ja rajoituksia, jotka luovat kontekstin ihmisten valinnoille ja päätöksenteolle. Nurmi ja Salmela-Aro (2005) ovat

tutkimuksessaan tuoneet esille niitä ikäsidonnoisia kehitystehtäviä, jotka luovat elämäkulun henkilökohtaisten mieltymysten, kompetenssien ja toimintojen mukaisesti. Nämä kehitystehtävät liittyvät tiettyihin ikäluokkiin kohdistuviin haasteisiin ja rajoituksiin. Motivaatiota suuntaamalla on mahdollista kohdata vaikea elämäntilanne ja esimerkiksi siihen liittyviä valintoja ja päätöksentekotilanteita. Elämänkaarinäkökulma voi auttaa hahmottamaan tilannetta ja luomaan erilaisia malleja tilanteesta selviämiseen, jolloin hyvinkin monia ajankohtaisia, sosiaalisia ongelmia voidaan tulkita. Esimerkiksi näiden opintojen ja työelämän siirtymävaiheessa olevien nuorten vaikeuksia työelämään siirtymisessä ja sijoittumisessa voidaan paremmin ymmärtää tutkimalla mitä nuoret itse asiasta ajattelevat tai tarkastelemalla mitä muita haasteita tai muutoksia tähän elämäntilanteeseen liittyy esimerkiksi muilla elämänalueilla. (Salmela-Aro & Nurmi 2005, 58–66.) Toki elämänkaarinäkökulma ei kykene antamaan ratkaisua kaikkiin asioihin, mutta se voi tarjota niille uuden näkökulman. Tässä tutkimuksessa pyrin esittelemään taloudellista tilannetta eräänä nuoruuden siirtymävaiheeseen liittyvänä keskeisenä tekijänä.

Elämänkaarta on tarkasteltu sekä yksilö- että ryhmätasolla ja sitä voidaan kehittää esimerkiksi jaksottamalla kaarta elämän tapahtumien mukaan, jolloin ne muodostavat elämänkaaren kokonaisuuden. Tutkimillani henkilöillä vallitseva elämänkaaren vaihe on ”nuoruus” ja eritoten siirtymävaihe lukiokoulutuksesta jatkokoulutukseen tai työelämään. Elämäkulun *tapahtuma-aika* rakenteellisena ominaisuutena viittaa siihen ikään, jossa kehitystehtävä tai elämäntapahtuma on vaikuttavana tekijänä ja sen *kesto* taas siirtymän pituuteen (Salmela-Aro & Nurmi 2005, 58). Nuoruusikä voidaan käsittää monin tavoin, riippuen kontekstista tai tutkimuksen aiheesta. (Juutti 1996, 100.) Nuorisotutkimuksissa nuoruuden alaikäraja on perinteisesti pidetty 11–14 vuotta ja yläikärajana 20–34 vuotta (Puuronen 2007). Allianssin tutkimuksessa pidetään ikävuosia 15–29 parempana määritelmänä (Tahvanainen ym. 2006, 8). Toisaalta tässä ikäluokassa olevia henkilöitä voidaan pitää myös varhaiseen aikuisikään kuuluvina, aikuisuuteen siirtymisen vaiheessa 17–22-vuotiaana (Juutti 1996). On kuitenkin syytä huomioida, ettei nuoruus itsessään ole siirtymävaihe. Se on tärkeä osa elämää, johon sisältyy lukuisia muutoksia ja kehitysvaiheita. Nuoruus voi kuitenkin sisältää siirtymävaiheita, esimerkiksi koulutusasteesta seuraavaan, koulutuksesta työelämään tai asumis- ja perhemuodon muuttuessa.

Opetushallitus käyttää Nuorten osallisuushankkeessaan (Vehviläinen, 2006) mielenkiintoisesti ja luontevasti käsitettä *nivelvaihe* kuvatakseen koulutusasteiden välistä siirtymää. Hankkeessa käsitellään peruskoulun ja toisen asteen välistä vaihetta, mutta yleisesti ottaen nivelvaiheesta voidaan puhua myös missä tahansa kahden koulutusmuodon välisessä taitekohdassa. Laajasti määriteltynä nivelvaiheeseen kuuluvat tyypillisesti kaikki 16–24-vuotiaat nuoret. Tämän siirtymävaiheen aikana nuori suunnittelee tulevaisuuttaan etenkin jatkokoulutuksen kannalta, selkeyttää valintojaan ja lopuksi tekee niiden välisiä päätöksiä. Kaikella tällä on vaikutuksensa muun muassa nuoren työelämään sijoittumisessa. Peruskoulun jälkeinen nivelvaihe on yleensä lyhyt ja ongelmaton kun taas toisen asteen koulutuksen jälkeen nivelvaihe voi olla hyvinkin pitkä (emt.; EUROCADRES 2006, 12). Jotkut nuoret punnitsevat eri vaihtoehtoja, miettivät ja kokeilevat. Kyseinen hanke painottaa nivelvaiheessa olevien nuorten ohjaamisen tärkeyttä ja erottelee sen vastuun eri tekijöille katsoen, että siirtymävaihe on näin myös sosiaalinen tila. (Vehviläinen 2006, 31.)

Amerikkalainen psykologi Jeffrey Arnett (2000) on tuonut esille elämänkaaren niin kutsutun orastavan aikuisuuden (*emerging adulthood*) vaiheen, joka sijoittuu 18–25 ikävuosien välille. Viimeisen vuosikymmenen aikana tämä elämänvaihe on korostunut nimenomaan teollistuneissa länsimaissa merkittävästi: siirtymää muun muassa perheen perustamisen suhteen lykätään ja ominaista on eri ihmissuhteiden, identiteettien, maailmankatsomusten ja työnteon kokeileminen ja tutkistelu. Tämä nuoruuden ja varhaisaikuisiän vaiheiden välille muodostunut pitkittynyt ajanjakso on uuden, itsenäisen roolin tutkiskelu- ja kehitysvaihe, jossa nuori on jo irtaantunut lapsuuden ja nuoruuden riippuvuussuhteistaan eikä toisaalta ole vielä ottanut itselleen aikuisiän normatiivisia velvollisuuksia. (Arnett 2000, 469 ja 479.)

Vaikka myöhemmät elämänvaiheet toki sisältävät omia erityislaatuisia piirteitään, on nuoria mielenkiintoista tarkastella kyseisen elämänvaiheen ollessa poikkeuksellisen tärkeä ja erilainen, sisältäen paljon muutoksia. Siirtymävaiheen myötä nuoren on omaksuttava uusi, nuoren aikuisen rooli. Nuoruuden siirtymävaihe kohti aikuisuutta on tapahtumarikas. Lisäksi opintoihin, työskentelyyn ja asumiseen liittyvät siirtymät ovat usein kytköksissä toisiinsa: nuoruudessa todennäköisesti irtaannutaan lapsuuden kodista, aloitetaan jatko-opinnot, tutustutaan työelämään, seurustellaan ja juhlietaan. Siirtymässä opinnoista kohti työelämää on vahvasti myös taloudellinen ulottuvuus esillä: tässä vaiheessa nuori

todennäköisesti irtaantuu perheensä taloudellisesta riippuvuudesta ja omaksuu taloudellisen riippumattomuuden ja itsenäisyyden statuksen itselleen. Nuori joutuu siis kokemaan myös taloudellisen siirtymän.

Nuoret voivat kokea siirtymän haasteelliseksi ja syrjäytymisen merkkejä voi ilmetä heidän sopeutuessa uuteen rooliin yhteiskunnassa tai työelämään siirtyessä. Työelämän rakenteellinen muutos ja epävarmat työmarkkinat (pääosin koostuen epäjatkuvien työsuhteiden yleistymisestä ja korkeasta nuorisotyöttömyydestä) eivät enää takaa varmaa ja vakaata siirtymävaihetta aikuisuuteen ja itsenäisyyteen, kuten on ehkä aiemmin ollut. Työelämään siirtyminen kestää myös ajallisesti aiempaa pidempään. (Jokisaari 2005, 69; Giddens 2001, 327; Sulkunen 1999, 137.) Nuoret nähdään usein haavoittuvana joukkona heidän kohdatessa suurilla työttömyysluvuilla ja joustavuuden vaatimuksilla leimatun työyhteiskunnan, jossa pitäisi löytää oman henkilökohtaisen mielenkiinnon ja kykyjen mukainen työ (EUROCADRES 2006, 10). Syrjäytyminen voi tämän päivän Suomessa olla myös periytyvää. Huono-osaisuus, taloudelliset ongelmat ja syrjäytyminen siirtyvätkin usein sukupolvelta toiselle. Työttömyyden periytymistä eli ”työttömyyden esiintymistä peräkkäisissä sukupolvissa” käsittelevää tutkimusta on varsin vähän vaikka aihetta voidaan pitää yhteiskunnallisesti erittäin merkittävänä. Jos nuoren vanhemmat ovat työttömiä tai toinen heistä on työtön, todennäköisyys, että myös nuori tulee työttömäksi, on melko suuri. (Virmasalo 2002, 65.)

Aikuisiksi siirtyessään, noin 17–22-vuotiaana, nuori pyrkii sekä sitoutumaan tiettyihin asioihin että pitämään ovet avoinna uusille mahdollisuuksille. Olennaista on oman paikan löytäminen maailmassa lapsuuden kodin ja koulunkäynnin jälkeen. Nuoren on pakko tehdä valintoja eikä hän voi jäädä passiiviseksi. Samalla kun nuori joutuu tekemään tärkeitä päätöksiä, hän myös pyrkii koettelemaan ovatko hänen tekemänsä valinnat olleet oikeita. (Juutti 1996, 107.) Nuori kohtaa itsenäistymisen prosessin myötä vapauden kokemuksen – vapauden asettaa itselleen päämääriä. Toisaalta mahdollisuuksien ja valintojen keskellä nuori huomaa olevansa myös vaatimusten ja odotusten ristipaineessa yhteiskunnan ja sosiaalisen ympäristön taholta.

Valintamahdollisuuksien laajetessa ja yksilöllistymisen lisääntyessä on siirtymävaihetta pidetty yhä enemmän myös stressaavana ajanjaksona. Siirtymän pitkälle tähtäävät päätökset on tehtävä verrattain lyhyessä ajankulussa. (du Bois-Reymond & Stauber 2005,

63.) Kyseinen siirtymävaihe toisen asteen koulutuksesta kohti jatkokoulutusta tai työelämää ja samalla lapsuuden kodista omaan kotitalouteen, on ajanjakso, jolloin nuori kokee useita suuria muutoksia elämässään, jokainen nuori eri tahtiin ja eri ajankohtina ja jopa niin, että jotkut muutokset jäävät joiltakin kokonaan kokematta (Hämäläinen 2004, 9; Kuure 2001, 18.) Tänä päivänä voidaan ajatella, että nuoruus alkaa 16-vuotiaana ja päättyy koulutuksesta riippuen jopa yli 30-vuotiaana. Toisaalta jo nuoruus itsessään jakaantuu yksilöiden mukaan eri ”tiloihin”, joiden välillä on päällekkäisyyttä ja siirtymää. Nuoruuden ajanjakso voi olla hyvinkin pitkä nuoren eläessä niin kutsuttua ”periodielämää”, jossa koulutus, määräaikaistyöt, osa-aikaistyöt ja työttömyys vaihtelevat. (Hämäläinen 2004, 9 ja 23; Kuure 2001, 18.)

Koska nuorten elämäntilanteet, asema yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla sekä itsenäistymisen vaiheet vaihtelevat suuresti, on nuorten todellisia tuloja, toimeentuloa ja taloudellista tilannetta haasteellista tarkastella ja hahmottaa (Wilska 2001a, 52). Toisaalta elämän kirjavuus tekee tutkimuksesta erityisen mielenkiintoisen. Tulotaso ja tulojen lähteet saattavat vaihdella huomattavasti yksilöstä toiseen ja yhdenkin nuoren elämässä merkittävästi eri vuosina ja jopa yhden vuoden kuluessa (Otus 11.1.2008). On esimerkiksi huomattu, että talouden suhdannevaihtelut ja työmarkkinoiden rakennemuutokset näkyvät herkimmin etenkin nuorten kohdalla heidän siirtyessä joustavasti elämänpöyrästä toiseen. (Hämäläinen 2004, 9; Kuure 2001, 18.) Nuorten elämäntavoitteet voivat olla ailahtelevia ja alati muuttuvia, mutta toisaalta monet nuoret pyrkivät suunnitelmallisuuteen ja rationaaliseen päätöksentekoon. Itsenäistymisen kynnyksellä taloudelliset kysymykset tulevat entistä ajankohtaisimmiksi. Aikuistumisen eräs kriteeri on perinteisesti ollutkin yksilön kyky hankkia oma toimeentulonsa (Kuure 2001, 18). Eräs tärkeä elämäntavoitteiden suunnitteluun ja elämänhallintaan lukeutuva osa-alue on niin kutsuttu taloudellinen kyvykkyys tai resurssien tai voimavarojen hallinta (*resource management*), joka ”yksinkertaisimmillaan tarkoittaa tulojen tasapainoista kohdentamista kulutukseen” (Raijas & Leskinen 28.12.2005). Yksilöllistä maksukykyä on tietoisesti verrattava suhteessa valittuihin tavoitteisiin ja tarpeiden ja halujen tyydytykseen: paljonko resursseja tarvitaan, täytyykö niitä hankkia muista lähteistä ja mikä on kustannus-hyöty suhde? Yksinkertaisesti nähtynä tarpeet suhteessa mahdollisuuksiin määrittää taloudellisen hyvinvoinnin tason (Soinivaara 2007, 21). Toisaalta tarpeet ovat käytännössä rajattomat ja resurssit taas rajalliset, tähän on taloustieteen peruslähtökohta (Hirvonen & Mangelaja 2006, 60).

Kustannusten ja hyötyjen arviointi sekä resurssien allokointi ja hallinta ovat lopulta usein hyvin subjektiivisia. (Smith 1999, 237.) Taloudellinen kyvykkyys muuttuu ja kehittyy vuosien kuluessa eri elämänvaiheissa ja kuluttajien koulutuksen ja tulojen mukaan (Raijas & Leskinen 28.12.2005). Epävarmuuden teema kytkeytyy vahvasti työuraan ja toimeentuloon, kuten vuoden 2004 nuorisobarometri on osoittanut. Työn saaminen, työsuhteen pysyvyys ja oma toimeentulo ovat merkittäviä epävarmuuden aiheuttajia erityisesti naisten kohdalla (Myllyniemi 2004, 39). Elämähallinta näyttäytyy haasteelliseksi: vakinaisen työuran epätodennäköisyydestä johtuen nuoren elämä muodostuu epävakaaksi, monimutkaiseksi ja työura hyvin katkonaiseksi. On siksi pyrittävä jatkuvaan muuttuvien olosuhteiden hallintaan, joustavuuteen ja epävarmuuden sietokyvyn kasvattamiseen. (emt., 54.)

Edellä esitetyt elämänkaari ja elämähallinta käsitteet kulkevat käsi kädessä elämänsuunnittelu-käsitteen kanssa. Elämänsuunnittelu on lukuisten tavoitteiden ja niiden tavoittelemisen strategioiden monimutkainen verkosto. Elämänsuunnittelu auttaa tavoittelemaan elämälle asetettuja tavoitteita ja se vähentää yksilöiden epävarmuuden tunnetta. Tavoitteet rakentuvat sosiaalisesti ja yksilöllisesti ja ne vuorollaan ohjaavat yksilön toimintaa. Voidaan todeta, että monet elämänsuunnitteluun lukeutuvat tavoitteet ovat paitsi sosiaalisia ja kognitiivisia myös edellä esitettyjen kehitystehtävien tavoin myös ikäsidonaisia (niin kutsuttu *life-span perspective*). Esimerkiksi perheeseen ja työelämään liittyvät tavoitteet ovat nuorilla paljon yleisempiä ja ajankohtaisempia kuin vanhemmilla henkilöillä. Elämänsuunnittelu tapahtuu vaihtelevissa konteksteissa eri-ikäisillä henkilöillä sillä myös tiettyihin ikäluokkiin kohdistetaan sosiaalisia ja normatiivisia paineita siitä, mikä on kullekin ikäluokalle sopivaa. (Smith 1999, 223–226.) Esimerkiksi nuoriin iskostuu tai heihin iskostetaan usein jo koulu-ikäisinä median kautta tuleva individualistinen ajatus siitä, että jokainen on oman onnensa seppä. Tällä on vaikutusta elämänkaaren muotoutumiseen, nuoren tekemiin valintoihin ja elämähallintaan. Jos elämähallinnassa ja taloudellisissa ratkaisuissa epäonnistuu, syy on usein itsessä.

2.2. Henkilökohtaisen rahatalouden hallinta nuoruudessa

Tässä tutkimuksessa yksilön henkilökohtaisella rahataloudella tarkoitetaan kaikkia niitä ulottuvuuksia, jotka sisältyvät nuoren omaan, henkilökohtaiseen taloudelliseen tilanteeseen

liittyen tiiviisti myös *elämäntilanne*-käsitteeseen, joka toki sekin sisältää muita piirteitä kuin taloudellisen. Tässä tutkimuksessa henkilökohtainen rahatalous on operationalisoitu eli muutettu mitattavaan muotoon kysymyksillä koskien asuuko nuori kotona, kuinka hän hoitaa raha-asioitaan, esimerkiksi työskenteleekö hän vai saako hän tulonsa muilla keinoin, opiskeleeko hän ja niin edelleen. Tämän tutkimuksen kannalta olennaisimmat kyselylomakkeen kysymykset on selostettu tarkemmin luvussa 5.4.

Olennaista on siis, että erilaisilla muuttujilla voidaan erotella nuorten taloudellista tilannetta. Tutkimuksen lähtökohtana on tarkastella taloudellista asemaa ja elämäntilannetta. Kun nuori asuu kotona, rahatilanne ja hyvinvointi ovat eri asioita kuin kotoa pois lähdettyä. Samalla myös subjektiiviset kokemukset taloudellisesta tilanteesta ovat tärkeitä: pitääkö nuori rahatalouttaan tasapainoisena ja onko hän tyytyväinen taloudelliseen tilanteeseensa. Kuten jo edellisessä luvussa painotettiin, nuoret elävät tässä elämänvaiheessa hyvin erilaisissa tilanteissa ja rahan ja tulojen merkitys ovat kullekin erilaisia. Olennaista on nähdä nuorten tilanne muuttavana, polveilevana, ehkä poukkoilevankin, jossa nuoret rakentavat ja refleктоivat tilannettaan, identiteettiään, odotuksiaan, toiveitaan ja tulevaisuuttaan kaiken kaikkiaan. Osa nuorista elää yli varojensa ja velkaantuu, esimerkiksi helposti matkapuhelimella tilatessaan korkeakorkoisia pikavippejä, joita ei kenties kyetä maksamaan takaisin. Monet nuoret ovat omaksuneet tietyn elämäntavan, eräänlaisen ”mullehetikaikkinyt” -ajattelun, jossa on tyypillistä vaatia kaikki haluamansa asiat välittömästi samalla tavoitellessaan taloudellista hyvinvointia. Nuoret eivät pidä ”sitten kun” -elämää varten otettavana vaihtoehtona mikä toisaalta heijastuu säästämisen harvinaisuutena (joka esiintyessään on tyypillisesti kulutuksen lykkäytymistä). Rahatalouden tasapainottelu tarkoittaa käytännössä sitä, ettei rahankäyttöä kovin paljon suunnitella. Oma elämä on mahdollista sopeuttaa rahatalouden kehyksiin eräänlaisen ”tässä ja nyt” -periaatteen mukaisesti (Otus 11.1.2008). Näihin teemoihin tulemme vielä useasti palaamaan tutkimuksen myöhemmissä luvuissa.

2.3. Rahan sosiologis-filosofinen erittely

Nuoren itsenäistyessä rahasta tulee merkittävä jokapäiväiseen elämään vaikuttava tekijä. Tämän tutkimuksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on erotella nuorten suhtautumista rahaan ja yleisesti rahan asemaa nuorten elämässä. Sanotaan, että ne tekijät, jotka ovat yksilölle

tärkeitä korostuvat tämän identiteetissä. Tässä luvussa erotellaan rahan asemaa Viviana A. Zelizerin (1997) mukaan.

Rahan asemalla tarkoitetaan yksilön suhtautumista rahaan sekä rahan asemaa arvona tai symbolina (katso esimerkiksi Ilmonen 1993). Rahaa voidaan pitää modernissa kapitalistisessa markkinataloudessa arvon symbolina vaikka sen perimmäinen tarkoitus onkin ”välittää tuotantoa ja kulutusta tai tavaroita ja halujamme toisikseen” (emt., 167; Ilmonen 2007, 142). Halut toimivat mekanismeina, jotka luovat markkinoiden toimintaa käyttämällä rahaa välineenään. Kulutus mahdollistuu taloudellisten resurssien eli pääoman omistuksesta, jota kertyy palkkatyöstä saatavasta tulosta. Raha on näin nähtynä positiivista, sillä sen avulla voimme toteuttaa halujamme mutta myös rahan negatiiviset ominaisuudet on otettava huomioon, esimerkiksi riippuvuuksien ja ”kirotun” rahan muodossa. (emt. 1993, 142.) Tämä näkökulma kuitenkin sivuutetaan tässä tutkimuksessa.

Rahatalouden ja omistusoikeuden kehitys kuuluvat tärkeimpiin modernisoitumisen johtaneisiin institutionaalisiin tekijöihin ja peruselementteihin, mitä sosiologian klassikoista ainakin Weber (muun muassa 1980) ja Simmel (muun muassa 1982) ovat käsitelleet yksityiskohtaisesti. Rahan merkitys on kuitenkin todellisuudessa suhteellisen pieni tässä yhteiskunnassa, joka on kvartaalitalouteen perustuva koneisto (Nars 16.10.2007). Yleisesti ottaen yksilöiden henkilökohtaisesta rahasta on tullut Suomessa keskustelunaiheena tabu, esimerkiksi palkkatulojen muodossa (Nars 16.10.2007). Tieteellisesti tarkasteltuna raha on aiemmin nähty lähinnä kylmänä ja persoonattomana vaihdon välineenä, kuten juuri aiemmassa kappaleessa tuotiin esille. Myöhemmin tutkija Viviana A. Zelizer (1997) on argumentoinut tätä näkemystä vastaan ja analysoinut rahan sosiologisena kategoriana. Zelizerin päähuomiona oli erotella rahan erilaisia sosiaalisia merkityksiä. Hän on huomauttanut, että modernissa yhteiskunnassa rahaan suhtaudutaan muutenkin kuin pelkkinä numeroina: raha tulee jostain, se on joltain saatua ja se sisältää täten muita merkityksiä kuin ollessaan pelkkä kalkyloitava vaihdon väline. Zelizerin tulosten mukaan ihmisellä on käytössä kahdenlaista rahaa: se mikä kulutetaan arjessa (mikä laitetaan menemään) ja se mikä laitetaan talteen säästöihin esimerkiksi omaa asuntoa varten. Rahan merkityksen määrittelyyn vaikuttaa olennaisesti esimerkiksi rahan alkuperäinen lähde: on eri asia, onko raha saatu esimerkiksi palkkatyön vastineeksi, lahjaksi tai sosiaalihuollosta. (Zelizer 1997.)

Lisää tutkimuksia tästä aiheesta tarvitaan: erityyppisiä tulonlähteitä on eroteltava ja samalla tutkittava kuinka tämä raha kulutetaan eri tavoin. Myös kotitalouksien eroavaisuudet ja rahan jakautuminen kotitalouden sisällä on otettava tulevisissa tutkimuksissa huomioon. (Diener & Oishi 2000, 213.) Rahan merkityksen määrittely auttaa rahan ja siihen liittyvien sosiaalisten kanssakäymisten jokapäiväistä hallintaa ja taloudellisesti vankan aseman turvaamista. Samalla se määrittelee yksilöiden tapaa käsitellä omaa yksilöllistä ja kollektiivista elämää antamalla materiaaliselle omaisuudelle eli rahalle persoonan. Kasvotonta, kylmää rahaa ei yksilöllä siis Zelizerin mielestä ole – raha on pikemminkin ainutlaatuista ja alati muuttuvaa. (Zelizer 1997.)

Zelizer keskittyy teoksessaan 1900-luvun alun yhteiskunnan tarkasteluun mutta uskoo rahan merkityksen ja korvamerkityn rahan aseman korostuvan rahan muotojen muuttuessa ja rahan käyttötapojen lisääntyessä. Korvamerkityllä rahalla kuluttajat hallinnoivat ajoittain kaottiselta ja monimutkaiselta tuntuvia sosiaalisia kanssakäymisiään, joissa rahalla on yhä merkittävämpi rooli: ihmiset tulevat yhä enemmän erottelemaan, merkitsemään ja personoimaan rahojaan, soveltaen rahojaan monimutkaisten sosiaalisten tarpeiden mukaisiksi. (Zelizer 1997, 214.) Zelizerin huomio rahan merkityksen määrittelystä on mielenkiintoinen. Seuraavassa pääluvussa tuodaan esille tutkimuksen tutkimuskysymykset, joista yksi käsittelee nuorten käytettävissä olevan rahan lähdettä.

Toiseksi nuorten antamat painoarvot rahalle ja rahan aseman määrittely liittyy myös tämän tutkimuksen toiseen teemaan, nimittäin subjektiiviseen hyvinvointiin ja onnellisuuteen. Diener ja Oishi (2000, 207) esittävät tutkimuksessaan kysymyksen materialismista: kuinka onnellisia ovat henkilöt, jotka pitävät rahaa tärkeänä? Heidän tulos näyttää, että rahan aseman alhaiseksi määrittelevät henkilöt ovat itse asiassa tyytyväisimpiä elämäänsä. Sen sijaan muiden tavoitteiden tai arvojen, esimerkiksi rakkauden ja elämäntyytyväisyyden suhde oli positiivisesti korreloiva: mitä tärkeämpi rakkaus on, sitä suurempi on elämän tyytyväisyys.

2.4. Aktiivisen agentuurin välttämättömyys

Edellisessä kappaleessa tuotiin esille Zelizerin (2001) näkemys rahan asemasta ja sen vastaanottamisesta. Tässä luvussa tuodaan esille laajempaa teoreettista viitekehystä

tutkimukselle, tukeutuen Giddensin (muun muassa 1984 ja 1991) tuotantoon koskien rahatalouden hallinnan keinoja. Pyrin perustelemaan, ettei ihminen vain reagoi ulkoisiin ärsykkeisiin, esimerkiksi sopeutuen siihen rahasummaan mikä hänelle on määritelty vaan on itse aktiivinen toimija pyrkiessään taloudelliseen hyvinvointiin esimerkiksi työskentelyn avulla. Yksilön aktiivisesta luonteesta johtuen ei myöskään siksi voida hyväksyä elämäankaari näkökulmaa sellaisenaan, kuten luvussa 2.1 tuotiin esille. Tosin vaikka keskeistä on oma toimijuus, ei pidä kuitenkaan unohtaa objektiivisen ympäristön tarjoamia puitteita ja resursseja.

Giddens tuo sosiaaliteoriassaan (*social theory*) ja refleksiivisyysajattelussaan esille sosiaalitieteiden ihmisten käyttäytymiseen, toimintaan ja ”sosiaalisen elämän konkreettisiin prosesseihin” liittyviä painopisteitä (Giddens 1984, xvii). Hänen näkökulmansa on sosiologinen ja fokus ihmisagentuurissa ja sosiaalisissa instituutioissa. Giddensin (emt.) mukaan yhteiskuntien vaurastuminen ja käyttäytymisnormien vapautuminen ovat aiheuttaneet sen, ettei materiaallinen niukkuus ole enää valtaväestön suurin hyvinvointiongelma vaan resurssien kasvaessa on ilmestynyt uusia elämän valintoihin liittyviä ongelmia. Tämä vaatii paitsi yhteiskuntapoliittisia muutoksia ongelmien ennaltaehkäisyssä myös elämäntapoihin liittyvää yksilötason toimintaa, muuttamalla käyttäytymistä hyvinvointia tukevaan suuntaan (Hämäläinen 8.1.2007).

Yksilöt muodostavat itselleen eräänlaisen institutionaalisen, refleksiivisen projektin, joka kehittyy jokapäiväisessä elämässä. Tätä kutsutaan käsitteellä *self-identity* (minä-identiteetti). Tämän tutkimuksen kannalta käsite on erityisen tärkeä, sillä Giddens painottaa tarkastelussaan mielenkiintoisesti modernissa yhteiskunnassa tapahtuvia transitioita, esimerkiksi juuri nuoruudesta aikuisuuteen. Transitiot eivät sinänsä ole välttämättä institutionalisoituja eikä niissä aina ole formalisoituja riittejä ainakaan nyky-yhteiskunnassa mutta ne ovat tärkeitä vaiheita elämässä. (Giddens 1991, 32 ja 73.) Transitiossa yksilön asema tai rooli muuttuu tyypillisesti vähitellen (vertaa esimerkiksi hetkelliseen tapahtumaan, *event*), kuten yleisesti transitiossa nuoruudesta aikuisuuteen tai transiio voi olla myös konkreettisempi aseman muutos esimerkiksi nuoren muuttaessa pois kotoa. Joihinkin transiioihin voi liittyä useampia muutoksia ja valintoja ja prosessin jokaisessa vaiheessa tehdyt valinnat vaikuttavat siihen kuinka prosessi etenee. (Elder & Johnson 2003, 54–55; Hagestad 2003, 135; Settersten 2003, 25.)

Nykyinen yksilön kehitystä tarkasteleva tiede korostaa, että sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö ja yksilön suhde näihin muokkaavat identiteettiä ja elämäntapaa mutta samalla yksilön oma aktiivinen toiminta ja agenttina tehdyt valinnat vaikuttavat yhä lailla (niin kutsuttu *agency within structure*) (Elder & Johnson 2003, 60; Settersten 2003, 30). Sosiaalinen ympäristö antaa mahdollisuuksia ja rajoituksia yksilön toiminnalle. Yhä enemmän yksilöt kuitenkin omaksuvat vapautta identiteettiä muodostaessaan sen sijaan, että he omaksuisivat perinteisiä tekijöitä esimerkiksi aiemmilta sukupolvilta tai homogeenisistä yhteisöistä. (Giddens 2001, 29.) Yksilö on tietoinen modernin sosiaalisen toiminnan refleksiivisyydestä ja sen vaikutuksista omaan elämään. Hän huomaa omaavansa henkilökohtaisen elämänsyklin, jota hän elää mutta jota hän samalla refleksiivisesti organisoi eritellessään eri vaihtoehtoja. Yksilön on mietittävä kuinka hän elää jokapäiväisessä elämässään, esimerkiksi kuinka hän käyttäytyy, miten hän pukeutuu tai mitä hän syö. (emt. 1991, 14.)

Yksilö muodostaa elämässään niin kutsuttuja hallinnan ja agenttuurin toimintoja (Giddens 1991, 9). Giddens painottaa, että minä-identiteetin refleksiivisen projektin toteutuminen tuottaa ja samalla edellyttää yksilöltä kontrollia (*control*) ja hallintaa (*mastery*). Agenttuurilla viitataan toimintaan ja Giddens painottaakin ihmisluonteen aktiivisuutta ja refleksiivisyyttä. Ihminen ei altistu käyttäytymisessään passiivisesti tiettyjen voimien alle, joita hän ei ymmärrä tai kontrolloi (Settersten 2003, 30). Yksilö ei kohtaa tulevaisuuttaan ainoastaan tulevana tapahtumina vaan hän organisoi sitä itse (Giddens 1991, 29). Ihmisagentilla, tai toimijalla, on kyky olla tietoinen ja ymmärtäväinen tekemisistään.

Tilanteessa, jossa ominaista on epävarmuus ja useiden avointen mahdollisuuksien ja valintojen laaja kirjo, annetaan luottamukselle¹ ja riskeille erityistä huomionarvoa. Yksilön täytyy valmistautua irtautumaan menneisyydestään ja tarttumaan uusiin toimintoihin. Tästä muodostuu hallinnan tunne, mikä ei olisi mahdollista, mikäli yksilö pitäisi kiinni tulevaa pelkäävistä menneisyyden toiminnoistaan. Yksilöllä tulee olla tarve ajatella eteenpäin, ennakoita tulevia mahdollisuuksia suhteessa nykytilanteeseen. Giddens puhuu strategisesta elämänsuunnittelusta (*life planning*), jolla hän tarkoittaa juuri tätä refleksiivistä

---

¹ Luottamus liittyy suoraan ontologisen ja psykologisen turvallisuuden saavuttamiseen. Luottamus suojaa arkisilta ja jokapäiväisen elämän tapahtumilta, joita moderni riskikulttuuri sisältää. (Giddens 1991, 3.) Luottamus ja turvallisuus, riski ja vaara ovat moderniin yhteiskuntaelämään lukeutuvia keskeisiä tekijöitä. (emt., 19.)

valmistautumista tulevaisuuteen ja kykyä hallita tulevia subjektiivisia riskejä (Giddens 1991, 47, 73 ja 85.) Nämä riskit ovat sellaisia, joita hän itse tunnistaa oman elämänsä ympäröivästi maailmasta (Litmala 1998, 207). Tämän jälkeen on tavoitteena eräänlainen elämänhallinnan tai toisinaan myös tilanteeseen sopeutumisen prosessi yksilön silti säilyttäessä optimistisen tulevaisuusorientaation. Tyypillinen tapa reagoida tilanteeseen on pitää lukuisia ovia avoinna ja kerätä erilaisia resursseja pärjätäkseen. (Fast 5.6.2006.) Agentuurilla ei viitata ihmisten intentioihin tiettyä toimintaa kohtaan vaan heidän pystyvyyteen, voimaan, tehdä asioita. Ihmisellä on siis kyky toimia toisin ja hän pystyy vaikuttamaan käyttäytymiseensä näiden interventoiden avulla (Giddens 1984, 5-16)

Kuinka nämä agentuurin ja elämänhallinnan toiminnot esiintyvät nuoruuden siirtymävaiheessa? Nuoruuden ja aikuisuuden välinen siirtymävaihe pakottaa tekemään päätöksiä. Edellä esiteltyyn tukeutuen on lausuttava, että nuoren on oltava siirtymävaiheessaan aktiivinen ja hänen on itse löydettävä oma tiensä. Siirtymävaiheessa paikkaa maailmassa ollaan juuri etsimässä tai sen etsiminen alkaa. Taloudellinen riippumattomuus, itsenäisyys ja vapaus korostuvat roolisiirtymässä. Yksilölle suodaan henkilökohtainen, taloudellinen vapaus, hän pystyy toimimaan itsenäisesti ja tekemään valintoja arkielämässään, muttei suinkaan summittaisesti. Esimerkiksi käytettävissä olevat taloudelliset resurssit eli käytännössä rahan määrä säätelee kulutusvalintoja eri vaihtoehtojen välillä. Nuoret pyrkivät ikään kuin hallitsemaan voimavarojaan ja taloudellista tilannettaan olemalla oman elämänsä agenteja, esimerkiksi hankkimalla itselleen palkkatyön. Tarkastelutavassa korostuu tällöin nuorten *toimijuus*. Taloudellisen tilanteen parantamisen lisäksi työnteolla ja toimeentulolla pyritään myös suojautumaan taloudelliselta ahdingolta. Toisin sanoen nuoret havaitsevat tämän realistisen riskin olemassaolon ja pyrkivät tavoittelemaan elämänhallintaa sopeutumalla tilanteeseen erilaisin ratkaisuin, esimerkiksi juuri hankkien palkkatyön itselleen. Useita nuoria voidaan pitääkin tulevaisuusorientoituneesti rationaalisina ja suunnitteluun kykeneväisinä taloudellisina toimijoina. Myös perinteisen uusklassisen talousteorian mukaan ihminen, *homo economicus*, on omaa hyötyään ja kulutusmahdollisuuksiaan maksimoiva rationaalinen ja johdonmukaisesti käyttäytyvä toimija (Hirvonen & Mangeloja 2006, 60).

Siirtymävaiheen eräs tärkeä ominaisuus on siis työelämään siirtyminen. Työstä muodostuu merkittävä osa arkielämää ja se mahdollistaa riittävän taloudellisen toimeentulon. Nuoret näyttävät suhtautuvan työelämään vakavasti (Myllyniemi 2004, 54). Vakituinen, jatkuva

työsuhde ja säännölliset, riittävän korkeat palkkatulot mahdollistavat elämän rakentamisen kestäväälle pohjalle. (Kelan Sanomat 4/2006.) Nuoret näyttävät suhtautuvan melko kielteisesti työelämän joustoihin ja pysyvän, pitkäaikaisen työsuhteen arvostus on pysynyt korkealla muun muassa Minna Aution McDonald's -työntekijöitä ja epätyypillisiä työsuhteita koskevassa nuorisotutkimuksessa (Autio 1998, tiivistelmä ja 118).

Toisaalta lyhyet, väliaikaisetkin työsuhteet, esimerkiksi yhden täyden kuukauden työskentely kesäaikaan voi tuntua suurelta helpotukselta niukkuudessa elävälle nuorelle. Työ vaikuttaa myös nuoren identiteettiin ja itsensä kehittämiseen, hyvinvoinnin tasoon ja muihin elämänalueisiin, kuten perheeseen ja vapaa-aikaan. (Kelan Sanomat 4/2006; Jokisaari 2005, 68.) Työssä tärkeintä voi olla myös siitä saatavat sosiaaliset kontekstit ja ihmissuhteet, mikä voi olla nuorten kohdalla hyvinkin totta, esimerkiksi vapaaehtoistyössä, rahainkeruutyössä jossain hyväntekeväisyysjärjestössä tai muussa tämän tyyllisessä työnteossa. Lisäksi on myös mainittu, että nuorille työskentelyssä tärkeintä olisi hauskanpito. Työtä ei välttämättä pidetäkään velvollisuutena, pakkona. 1990-luvun alusta lähtien skandinaaviset nuoret ovat vaatineet työpaikaltaan ystävällisiä työkollegoita, motivoivia työtehtäviä ja hyviä työskentelyolosuhteita – eivätkä niinkään ainoastaan parempaa palkkaa. (Giddens 2001, 375.) Myös Suomessa vuoden 2002 nuorisobarometrin mukaan suurin osa nuorista pitää työn sisältöä tärkeimpänä tekijänä työnteossa, tämän ollessa merkityksellisempää kuin esimerkiksi työsuhteen pysyvyys, palkan määrä ja etenemismahdollisuudet (Tuittu 2007, 181 Saarelan 2002, 13–15 mukaan).

Tässä kohtaa on kuitenkin syytä pitää mielessä, että todennäköisimmin taloudelliset motiivit ovat tärkeimpiä tekijöitä nuorten työssäkäynnissä, työn sisällön voimistuessa vasta myöhemmissä työsuhteissa – nuorena ollaan valmiita työskentelemään esimerkiksi siivoojana tai puhelinmyyjänä rahan vuoksi, kun taas käsitykset ikään kuin aikuisiän työsuhteista ovat erilaisempia. Lisäksi jos tarjolla olevaa työtä verrataan työttömyyden vaihtoehtoon, on valtaosa vuosien 2002 ja 2004 nuorisobarometreihin vastanneista nuorista valmiita ottamaan mitä tahansa työtä vastaan välttääkseen työttömyyden (Wilska 2004, 7). Tämä halukkuus ottaa tilapäistä työtä vastaan osoittautuu etenkin naisten kohdalla todeksi: naisista 89 % olisi valmis hyväksymään tilapäisen työn työttömyyden sijasta kun vastaava osuus miehistä oli 82 %. Vuonna 1999 peräti 91 % naisista valitsisi tilapäisen työn työttömyyskorvauksen sijaan. (Saarela 2002, 20.)

2.5. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia ja määritelmiä

Hyvinvointi-käsitteelle on olemassa lukemattomia vuosien saatossa vaihdelleita määritelmiä ja konnotaatioita. Hyvinvoinnin laajuus on tässä tutkimuksessa pyritty pitämään kurissa tarkastelemalla hyvinvointia uusklassisena käsitteenä ja ottamalla vain muutamia piirteitä huomioon. Esittelen tässä Forsbergin (1982) tyyliä mukaillen hyvinvointi-käsitteen, jossa yhdistyvät sekä yhteydet alan klassikoihin että moderneihin hyvinvointiteoreettikkoihin. Hyvinvointi yleisesti ottaen liittyy hyvän elämän määrittelyyn, sisältäen sekä materiaaliset että ei-materiaaliset elementit. (emt., 96.) Tämän pohjalta on mahdollista rakentaa tutkimuskysymyksiin ja -aineistoon sopiva hyvinvointikäsite.

2.5.1. Subjektiiivinen ja objektiivinen hyvinvointi

Hyvinvointi-indikaattorit jaetaan usein subjektiivisiin ja objektiivisiin osa-alueisiin. Hollantilaisen hyvinvointitutkijan, onnellisuustutkimuksen eurooppalaisen uranuurtajan sosiologi Ruut Veenhovenin (Valtiotieteilijä 4-2006, 30; Veenhoven 2004, 1) mukaan objektiiviset hyvinvointi-indikaattorit ovat ulkoisten havainnoitsijoiden antamia ”kovia” ja taloudellisia kriteerejä kuten euromääräisiin tuloihin perustuvia tilastoja ilman henkilökohtaista arviointia tavaroista ja asioista, jotka ovat olemassa riippumatta subjektiivisista havainnoista niiden olemassaolosta. Subjektiiiviset indikaattorit taas painottavat ”pehmeää” psykologista tarkastelua yksilön omista kokemuksista tai olosuhteista.

Subjektiiivisen ja objektiivisen hyvinvoinnin erottelu on toisaalta hyvin yksioikoista, sillä kaikilla asioilla on puolensa. Esimerkiksi objektiivisilla tekijöillä yksinään tarkasteltuna on omat rajoituksensa (Veenhoven 2004, 23). Mielenkiintoista onkin tarkastella yksilöiden antamia omia tulkintoja tilanteesta sen sijaan, että jokin ulkopuolinen asiantuntija tai muu mittari tarkastelisi yksilön esimerkiksi elämänlaatuun liittyviä tekijöitä tai elintason taloudellisia mittareita ja näiden perusteella määrittelisi tämän subjektiivisen hyvinvoinnin tason. Tämän vuoksi Veenhoven kokee survey-tyyppiset mittarit kaikkein luotettavimmaksi tavaksi mitata hyvinvointia. (emt.) Myös jatkuvassa kasvussa oleva ja hiljalleen asemansa vakiinnuttava eri tieteenaloja (kansantaloustiedettä, psykologiaa,

filosofiaa ja sosiologiaa) yhdistävässä onnellisuustutkimuksessa yksilö saa itse määrittellä onko hän onnellinen vai ei (Hirvonen & Mangelaja 2006, 15; Valtiotieteilijä 4-2006). Onnellisuudella voi olla affektiivisia (tunteet ja mielialat, esimerkiksi sanoin: ”olen tyytyväinen elämäni”) ja kognitiivisia piirteitä (esimerkiksi: ”Mielestäni elämäni eri asiat, kuten perhe, työ, koulutus ja niin edelleen ovat hyvällä tasolla”). (Triandis 2000, 15; Diener & Lucas 1999, 213.) Vaikka nämä osatekijät – elämäntyytyväisyys ja affektiiviset ja kognitiiviset piirteet – ovat yleensä yksilöillä toisiaan vastaavilla tasoilla, ovat nämä tekijät tarvittaessa eroteltavissa empiirisesti toisistaan: yksilö voi esimerkiksi ilmaista vähän affektiivisia piirteitä ja samalla kokea, että kognitiiviset elinolosuhteet ovat hyvällä tasolla ja tätä kautta kokea korkeaa elämäntyytyväisyyttä (Diener & Lucas 1999, 213). Tämä tärkeä seikka on tässäkin tutkimuksessa olennaista huomioida, sillä tyytyväisyyttä taloudelliseen tilanteeseen ja toisaalta yleistä subjektiiivista hyvinvointia tarkastellaan sekä erikseen että suhteessa toisiinsa.

Kognitiivinen näkökulma on kytköksissä niin sanottuun materiaalistien halujen käsitteeseen (*”material desires concept”*), jonka mukaan yksilöt tulevat onnellisiksi kun heillä on mahdollisuus saada haluamiaan tavaroita. Yksilö nähdään onnellisemmaksi, jos hänellä on jokin tavara mitä hän on halunnut. Muuten tyytymättömyys lisääntyy jos yksilö ei muuta halujaan huomattavasti, ettei tavoitteen saavuttaminen olekaan mahdollista. Tämän teorian mukaan tulojen ja onnellisuuden välinen suhde riippuu niistä materiaalisista haluista, mitkä voidaan tyydyttää. Toisaalta nyky-yhteiskunnassa on havaittu yksilöiden taipumus tavoitella jatkuvasti yhä enemmän, mikä toisaalta johtaa jatkuvaan tyytymättömyyteen kun nämä kulutuskohteet eivät olekaan heti saavutettavissa. (Diener & Oishi 2000, 188–189, 215.) Maailmanlaajuisesti korkean materiaalistien vaurauden ja tavaroiden omistussuhteiden tavoittelu nähdään keinona saavuttaa hyvä, merkityksellinen ja onnellinen elämä (Soininvaara 2007, 8; Kasser 2006, 200). Hedonistiseen elämäntyyliin ja ”supermaterialistiseen yhteiskuntaan” kuuluu tapana tavoitella aina enemmän tavaraa, esimerkiksi uuden auton tai paremman television muodossa ja kun tämä tavara on hankittu, muutaman päivän päästä henkilöllä on taas uusi tavoite. (Nars 16.10.2207.) Taloudellinen kasvu ja materiaalistien hyvinvointi kuuluvat tärkeimpiin ja näkyvimpiin tavoitteisiin nyky-yhteiskunnassa, mitä yksilöt pyrkivät toteuttamaan korkeammalla palkkatasolla ja omistamalla enemmän tavaroita. (Kasser 2006, 200.)

Mielenkiintoista on, että taloudellisen kehityksen, kaupungistumisen, teollistumisen ja poliittisten muutosten myötä ihmiset keskittyvät yhä enemmän oman henkilökohtaisen hyvinvoinnin turvaamiseen. Monissa tutkimuksissa on tarkasteltu tulojen ja hyvinvoinnin tason välistä yhteyttä kansainvälisestä perspektiivistä. Vaikka varsinaisen materialismin aika onkin ohitse, sen jälkeinen ajanjakso on materialismia paljon laajempi. Rahan tehtävänä on toimia keinona saavuttaa hyvinvointia ja onnellisuutta ja rahan keräämistä itsessään ei pidetä tavoittelun arvoisena. Eihän raha tuokaan lisäonnea kansantaloustieteilijöiden ja niin kutsuttujen onnellisuusekonomistien mukaan, heidän tarkastellessa kuinka erilaiset taloudelliset asiat, sekä yksilöiden henkilökohtaiset että makrotaloudelliset tekijät, vaikuttavat ihmisten onnellisuuden tasoon.² (Valtiotieteilijä 4-2006; Helsingin Sanomat 3.4.2005.)

Psykologi Michael Argylen kansainvälisiä tutkimuksia vertaillen on tuotava esille, että vauraammassa valtioissa, kuten Yhdysvalloissa, tulojen yhteys onnellisuuteen on paljon pienempi kuin köyhemmissä maissa, kuten Intiassa tai Filippiineillä. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että vauraimmissa maissa ihmiset ovat kohtuullisen tulotason yläpuolella, tason jonka esimerkiksi Länsi-Eurooppa Suomi mukaan lukien saavutti joskus 1970-luvun alussa (Soininvaara 2007, 24 ja 111). Merkittävämpi korrelaatio esiintyy kuitenkin onnellisuuden ja todetun tulojen tyytyväisyyden ja elintason, subjektiivisesti, välillä myös vauraimmissa länsimaissa tosin subjektiivinenkaan hyvinvointi ei ole kasvanut viime vuosikymmenten aikana samassa suhteessa kuin nopea talouskasvu (Diener & Oishi 2000, 10). Muuttajien välinen korrelaatio on tutkimuksissa ollut keskimäärin .40 (Yhdysvallat) ja köyhimmissä maissa tätäkin suurempi, noin .60 ja .70 välillä. Selitykseksi voidaan mainita muun muassa elintason, ruoan, asumisen, liikennetyypin, koulutuksen ja vapaa-ajan laadun paranemiset. (Argyle 1999, 356.) Narsin mukaan (16.10.2007) onnellisuus nousee hyvin nopeasti kun tulot nousevat, mutta myöhemmässä vaiheessa tulotason parantuessa ei muutos olekaan enää niin suurta. Kohtuullisen elintason saavuttamisen jälkeen lisävaurastuminen lisää onnellisuutta vain jonkin aikaa eikä läheskään yhtä voimakkaasti kuin aluksi (Soininvaara 2007, 24).

---

² Tässä täytyy täsmentää, että kyseessä on tulojen kasvu tietyn perusturvan takaaman rajan jälkeen, raja mikä yleisesti ottaen ylittyy vauraissa länsimaissa helposti: noin 7 700 euroa vuodessa.

Onnellisuustutkimuksen oppi-isä, sosiologi Erik Allardt (1983) on tarkastellut hyvinvointiteoriassaan subjektiivista ja objektiivista hyvinvointia ja hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia onnellisen elämän toteutumisessa. Allardt on esittänyt, että elintaso ja elämänlaatua voidaan käsitellä sekä objektiivisesti ulkoisista lähtökohdista että subjektiivisista, kokemuksiin perustuvista näkemyksistä. Kuitenkaan nämä eivät toimi täysin itsenäisesti vaan ne ovat vahvasti useissakin tilanteissa kytköksissä toisiinsa. Hyvinvointi rakentuu objektiivisen ympäristön tarjoamista puitteista, joiden kautta tarpeet tulevat tyydytetyiksi ja yksilön omista kokemuksistaan siitä, että hän elää hyvää elämää. Hyvinvoinnin eri ulottuvuudet Erik Allardtin (emt.) mukaan hahmottuvat taulukko 1:ssä.

Taulukko 1. Hyvinvoinnin ulottuvuudet (Raijas 2005, 70 Allardt 1976 mukaan)

HYVINVOINTI		ONNELLISUUS
	OBJEKTIIVISUUS	SUBJEKTIIVISUUS
AINEELLISET Elintaso ”having”	Elintaso ”having” <ul style="list-style-type: none"> • aineellisiin ja persoonattomiin resursseihin perustuva tarpeentyydytys • ihmisen ulkoiset olosuhteet: työllisyys, työolot, tulot, asunto-olot, terveys, kulutus jne. 	Tyytyväisyys ja tyytymättömyys (tyytymättömyysasenteet) <ul style="list-style-type: none"> • ihmisen suhtautuminen omiin ulkoisiin olosuhteisiinsa - yhteiskunnan vastakohdat - tasa-/ eriarvoisuus - epäoikeudenmukaisuus - tyytyväisyys tuloihin
EI-AINEELLISET Elämän laatu	Elämänlaatu (yhteisyys, ”loving”) <ul style="list-style-type: none"> • ihmisten välisiin, ihmisen ja yhteiskunnan välisiin suhteisiin perustuva tarpeentyydytys • ystävyys-suhteet, poliittinen aktiivisuus, vapaa-ajankäytön monipuolisuus, luonnosta nauttimisen mahdollisuus (itsensä toteutus, ”being”) 	Onnellisuus (viihtyvyytasenteet) <ul style="list-style-type: none"> • miten elämä koetaan - onni - tarpeentyydytys

Allardtin (1983) mukaan ihminen noudattaa sisäistämäänsä *elämäntapaa* tiedostamatta, ympäröivästä kulttuurista omaksuen. Ihmiset kuitenkin muokkaavat elämäntapaa tekemällä valintoja, kuten aiemmin esitetty Giddensinkin (1991) tulkinta painottaa. Juutti (1996) esittää elämäntavan eräänlaisena kompromissina aikaisempien elämänvaiheiden, kulttuurin eli elinolojen ja nykyisten elämäntapamuotojen ja -asenteiden välillä. Näin muodostuu jäsentynyt kokonaisuus, johon kuuluu kulttuurin ja elämäntavan yhteinen nimittäjä ja nykyiset elämäntapamuodot ja -asenteet. (emt., 96.) Kokonaisuus kehittyy elämänvaiheiden myötä, ja merkittävästi juuri nuoruusvaiheessa. Nuoruus ei ole jatkuvaa ja ristiriidatonta, joten myös kokonaisuuden kehitys sisältää useita kehityksen ja muutosten

vaiheita nuoruusiän eri kriisien, yksilön tekemien ratkaisujen ja muutosten kautta. Kulttuurinen ja yhteiskunnallinen koodisto toimii siis lähtökohtana, josta ihminen muodostaa uuden elämäntavan hyödyntäen kokemuksiaan ja merkityksen antoa. Tämä on olennainen vaihe nuoruudessa. Aikanaan tämä uusi elämäntapa periytyy seuraavalle sukupolvelle, josta se vastaavasti jälleen muokkaantuu. (Juutti 1996, 101.)

Forsbergin (1982) hyvinvointi-käsite kokoaa oivallisesti yhteen edellä esitetyt komponentit. Hyvinvointi jakaantuu *onnellisuuteen* (subjektiivisen elämän ja elämäntyytyväisyyden määrittely: ”olen tyytyväinen”) ja *elämänlaatuun* (vallitsevien olosuhteiden mukaan koostuen elämän eri osa-alueiden laadusta). Elämänlaatu taas jakaantuu *elämäntapaan* (johon sisältyvät juuri motiivit ja toiminta valintojen kautta tietystä elämänvaiheesta eli tässä tapauksessa nuoruudessa) ja kiinnostavasti *elintasaan* eli materiaalisten resurssien omistukseen ja tarpeiden tyydytykseen (taloudellinen ulottuvuus). (Guerrero 2001, 65; Juutti 1996, 18 Forsbergin 1982, 95 mukaan.) Lisäksi elintaso-käsitettä voidaan laajentaa koskemaan myös tarpeiden tyydytystä ja resurssien omistamista (Forsberg 1982, 96). Kaikki nämä mainitut käsitteet ovat objektiivisista ja subjektiivisista tekijöistä riippuvaisia. Subjektiiviset kokemukset luovat onnellisen elämän, subjektiiviset ja objektiiviset kokemukset yhdessä elämänlaadun. (Juutti 1996,18.)

Taloudellisen kasvun ja vaurauden seurauksia voidaan tarkastella subjektiivisen hyvinvoinnin mukaan (Diener & Oishi 2000, 186). Subjektiivinen hyvinvointi (”*subjective well-being*”, *SWB*) on psykologi Ed Dienerin tarkoittamassa mielessä sekä psykologinen, jolloin olennaisina määrittelevinä tekijöinä ovat erilaiset psykologiset osa-alueet ja yksilön ominaisuudet, että sosiologinen, jolloin yhtenä osa-alueena ovat muun muassa ulkoiset olosuhteet kuten tulot, materiaallinen status tai varallisuus henkeä kohden (emt., 215.) Subjektiivista hyvinvointia voidaan tarkastella mittaamalla elämäntyytyväisyyttä. Sanotaan, että jos yksilön elämäntyytyväisyys on korkealla tasolla, hänen subjektiivinen hyvinvointinsakin on korkealla tasolla (Diener & Lucas 1999, 213). Tässäkin tutkimuksessa käytetty Dienerin ja tämän kollegojen (1985) globaalin elämäntyytyväisyyden skaala ”*The Satisfaction With Life Scale (SWLS)*” on todettu mittaavan kokonaiselämäntyytyväisyyttä, jonka yksi komponentti on subjektiivinen hyvinvointi. Elämäntyytyväisyys viittaa kognitiiviseen, tulkintoihin liittyvään prosessiin, jossa yksilö vertaa omia olosuhteitaan siihen mitä hän pitää soveliaana standardina. Standardi on kuitenkin yksilön itse asettama. Tämän vuoksi eri osatekijät voivat vaihdella

painoarvoltaan yksilöiden välillä. Esimerkiksi terveys, energia ja vauraus voivat olla tärkeämpiä joillekin yksilöille kuin toisille. (emt., 71–74.)

Dienerin mukaan on tärkeää mitata yksilöiden kokonaisarviota elämästään mitatakseen elämäntyytyväisyyttä ”globaalisti” (Diener ym. 1985, 71–74). Tämä kokonaiselämäntyytyväisyyden tai onnellisuuden mittaaminen on myös Veenhovenin (2004, 24) mukaan perusteellisin tapa mitata subjektiivista hyvinvointia vaikka toki elämäntyytyväisyys voidaan nähdä koostuvan muutamista pääkomponenteista kuten taloudellisesta tyytyväisyydestä tai tietyistä elämänalueista, kuten työstä, perheestä ja vapaa-ajasta (emt., 12). Joka tapauksessa yksilöiden oma tulkinta on tässä jälleen tärkeää, sillä subjektiivista hyvinvointia on haasteellista tutkia minkäänlaisilla ulkoisilla mittareilla (Diener & Lucas 1999, 213). Dienerin skaala on moniosioinen (viisi osiota) sillä hänen mukaan monet yleisen elämäntyytyväisyyden skaalat ovat siitä ongelmallisia, että ne sisältävät usein ainoastaan yhden osion eivätkä ne ole tarkkaan otettuna ainoastaan elämäntyytyväisyyden mittareita. Skaalan tekijät kuitenkin huomauttavat, että tulevaisuudessa on skaalan kehitystä varten tutkittava muun muassa elämäntyytyväisyyden ja osa-alueiden tyytyväisyyden (niin kutsuttu ”*domain satisfaction*”) yhteyttä niin, että SWLS-skaala voisi ehkä tulevaisuudessa tarjota vastaajalle mahdollisuuden antaa eri osa-alueille, kuten materiaaliselle vauraudelle ja erilaisille tunnetasoille oman, itse määritellyn painoarvonsa. (Diener ym. 1985, 71–74.) Pelkän elintason tai materiaalistien voimavarojen tarkastelu hyvinvointia kuvatessa jää kuitenkin liian suppeaksi, joten on perusteltua tarkastella hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia. (Raijas 2005, 72.)

Huomioitavaa on, että tutkijoiden mukaan subjektiivinen hyvinvointi pysyy suhteellisen samalla tasolla elämänkaaren edetessä, jopa tärkeiden elämäntapahtumien kohdalla. Hetkelliset muutokset eivät näin vaikuttaisi subjektiiviseen arvioon elämäntasosta, joka puolestaan rakentuu vakaista ja itselleen tärkeistä olevista asioista. Tyytyväisyys elämään on melko pysyvä tila, sitä arvioidaan harkitsevasti koko elämänlaadun huomioiden kun taas onnellisuuden tasossa voi esiintyä vaihtelevuutta tilanteesta toiseen (Nars 2006, 61). Toiset tutkijat, kuten Diener & Lucas (1999), kumoavat tämän väitteen, perustellen, että hetkelliset tekijät kuten mielialaan tai esimerkiksi sääolosuhteisiin liittyvät voivat vaikuttaa subjektiiviseen hyvinvointiin eritoten affektiivisten tekijöiden kohdalla. (emt. 213–214.)

2.5.2. Nuorten elämäntyytyväisyys

Onnellisuus liittyy elämäntyytyväisyyteen siten, että henkilöt, jotka kokevat olevansa tyytyväisiä elämäänsä, kokevat myös olevansa onnellisia, kuten Pauli Juutin (1996) hyvinvointitutkimuksessa, jossa 80 % vastaajista oli tyytyväisiä elämäänsä ja 77 % kokivat olevansa onnellisia. Tutkimuksessa niin sanotussa onnellisuusindeksissä tuli myös esille erityisesti alle 20-vuotiaiden nuorten heikko elämänlaatu. Sen sijaan 20–30-vuotiaat kokivat elämänlaatunsa varsin korkeaksi elämän vielä ollessa edessä mutta samalla valintojen vakiintuessa ja oman identiteetin muotoutuessa. (emt., 147.) Kansainvälisissä onnellisuustutkimuksissa onnellisuuden tasoa tarkastellessa tulee esille, että ihminen on keskimäärin onnellisimmillaan alle 25-vuotiaana, mutta tämän jälkeen onnellisuus vähenee asteittain muun muassa korkean kunnianhimon tai kasvavan kyynisyyden yleistyessä (Nars 2006, 89).

Samaisessa Pauli Juutin tutkimuksessa (1996) tulee esille, että nuorten tärkeimpinä pidetyt asiat liittyivät useimmiten elintason ja ihmissuhteisiin. Myös muiden kuin nuorten osalta nämä tekijät osoittautuvat vahvoiksi, esimerkiksi Nars (16.10.2007) kertoo onnen koostuvan suomalaisten mukaan viidestä osasta: hyvästä perhe-elämästä, terveydestä, ystäväistä, rakkaudesta ja perustoimeentulosta. Toisaalta elintaso tulee esille myös huolena liittyen turvallisuuteen, toimeentuloon sekä elämässä suoriutumiseen ja menestymiseen. Pelot liittyivät keskeisesti siis oman elämän hallintaan (Juutti 1996, 147). Onnellisuus kytkeytyy myös henkilön tulevaisuuden odotuksiin ja näkymiin. Arviot tulevaisuudesta eritoten taloudellisesta näkökulmasta ovat keskimäärin paremmat nuorilla kuin muilla ikäryhmillä. Vuoden 2004 nuorisobarometrissa lähes puolet vastaajista (46 %) arvioi omaan sukupolveensa kuuluvilla nuorilla taloudellisen aseman kehittyvän verrattuna aikaisempiin sukupolviin (Myllyniemi 2004, 48 ja 54). Tämä on osoitus myös sukupolvien välisistä eroista rahaa ja kulutusta kohtaan. Nuorten asenteet ovat vapaampia, rohkeampia ja positiivisempia, kulutuksen asema elämäntyylyssä selkeämpi eikä kulutusta tai tuloja häpeillä kuten vanhemmilla sukupolvilla on tapana. Nuoret kuitenkin kiinnostavasti osoittavat jatkuvaa tyytymättömyyttä taloudellista tilannetta kohtaan: rahaa voisi (aina) olla enemmän. (Wilska 2001a, 56.) Sukupolvien lisäksi sukupuolten väliset erot ovat tutkimusteeman kannalta kiinnostavia. Rahan merkitys voi olla eri naisille ja miehille ja kulutuskohteetkin saattavat erota huomattavasti. Kiinnostavaa on tuoda esille, onko

tulomuodoissa eroja sukupuolten mukaan: kuka esimerkiksi työskentelee ansaitakseen käyttörahansa?

Tässä teoreettisessa viitekehyksessä on tuotu esille monia osin vaihtoehtoisia käsitteitä, jotka vaikuttavat luvussa 4. esiteltävien tutkimuskysymysten kannalta toimivilta. Viitekehysten pohjalta nuorten taloudellinen asema ja elämäntilanne voidaan nähdä todennäköisesti vaikuttavan subjektiiviseen hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen. Tarkoituksena on tarkastella siirtymävaiheen ja elämäntilanteiden yhteyttä hyvinvoinnin tasoon. Taloudelliset aiheet todennäköisesti askarruttavat nuoria. Hyvinvoinnin vaatimukset ovat kasvaneet ja yhä enemmän taloudellinen tilanne reflektoituu yleisen hyvinvoinnin tasoon.

Hyvinvoinnista on olemassa useita teorioita, jotka voivat olla keskenään ristiriitaisia ja sen vuoksi tutkijan on itse valittava omaan tutkimukseensa paras teoreettinen viitekehys (Metsämuuronen 2006, 108). Vaikka viimeisen neljännesvuosisadan kuluessa subjektiivisen hyvinvoinnin määrittelijöitä ja mahdollisia selittäviä tekijöitä koskevia tutkimuksia on lukumäärällisesti valmistunut huomattavasti aiempaa enemmän, ei yhteisymmärrystä käsitteen määritelmästä ole edelleenkään syntynyt. Toisaalta mitä tulee hyvään elämän määrittelyyn, se saattaa vaihdella yksilöiden välillä: toisille se voi rakentua rahasta ja luksuksesta, toisille taas tärkeistä ystävyys- ja perhesuhteista. Tässä tutkimuksessa pyrin tuomaan esille taloudellisen tilanteen yhtenä elämäntyytyväisyyden osa-alueena ja sen vaihteluiden vaikutuksia subjektiivisen hyvinvoinnin tasossa. Tutkimieni nuorten kohdalla tämä ilmenee tarkastellessa nuorten tulkintaa siitä kuinka hyvin heidän tulotasonsa ylittää tämän hetkiseen kulutustasoon, toisin sanoen kokevatko he rahan riittävän. Toiseksi on mielenkiintoista tarkastella mitä kulutustavaroita tai kohteita he itse näkevät vievän suurimman osan heidän käytettävissä olevista rahoistaan ja toisaalta mihin kohteisiin, esimerkiksi ylellisyystavaroihin, he olisivat halukkaita kuluttamaan enemmän rahaa. Dienerin ja kollegojen (1985) skaala sopii lisäksi hyvin nuorten elämäntilanteen tarkasteluun sillä he väittävät, että se sopii eri ikäryhmien tutkimiseen (Diener ym. 1985, 71).

3. NUORTEN TALOUDELLINEN TILANNE TUTKIMUSKOHTENA

Tuon tässä luvussa esille aiempia teemaan liittyviä tutkimustuloksia, säilyttäen tutkimuksen monitieteisyyden lähtökohdan sekä esittäen moderneja teorioita ja tutkimuksia, ikään kuin reflektoiden tälle aikakaudelle eli 2000-luvulle ominaista kehityskulkua. Tarkoituksena on tuoda esille käsitys siitä, kuinka ja mistä näkökulmista nuorten kulutusta ja taloudellista tilannetta laajemmassa mittakaavassa on viime vuosina tutkittu. Lisäksi pyrin tuomaan esille kansainvälisen näkemyksen aiheesta tapaustutkimuksen avulla luvussa 3.3, jossa erittelen vastaavaa nuorten tilannetta Alankomaissa, jossa sain mahdollisuuden tarkastella tilannetta omakohtaisesti ollessani Erasmus-opiskelijavaihdossa Amsterdamissa keväällä 2007. Aluksi luodaan kuitenkin lyhyt katsaus nuorisotutkimustraditioon, johon tämäkin tutkimus kytkeytyy.

3.1. Nuorisotutkimus Suomessa

Nuorisotutkimus on monitieteinen tutkimushaara³, jonka tutkimuskohteen pääroolissa toimivat nuoret ja nuorisoon liittyvät ilmiöt. Nuorisotutkimuksen perinne koostuu muun muassa nuorisotyöstä ja nuorisokulttuurien tutkimisesta, mutta toisaalta Suomessa on tutkittu myös muun muassa nuorten elinoloja, toimintaa, eriarvoisuutta, terveyttä, elämäntyytlejä, elämänkulkua, puhetapoja, asenteita ja toki kulutustakin. Kiinnostus nuorten kulutuksesta kehittyi kuitenkin vasta 1990-luvulla, yhdessä yleisen kulutustutkimuksen kehityksen ja vahvistumisen kanssa (Autio 2006). Nuorisotutkimus muodostaa siis laajan erilaisten tutkimussuuntausten kentän, jonka kohteet, käytännöt ja menetelmät vaihtelevat. Nuorisotutkimusta tehdään nykyään Suomessa runsaasti ja mainittakoon myös, että esimerkiksi Helsingin yliopisto on vastikään perustanut erillisen Nuorisotutkimuksen yliopistoverkoston (YUNET), joka liittää yhdeksän yliopiston ja Nuorisotutkimusverkoston voimavarat yhteen edistääkseen ja organisoidakseen

---

³ Nuorisotutkimus jakaantuu sisällön mukaan sosiologian, kasvatustieteen, historian, psykologian, antropologian, sosiaalityön, nuorisokasvatuksen, kulttuurintutkimuksen, sukupuolen tutkimuksen, kulutustutkimuksen, monikulttuurisuuden ja etnisten suhteiden tutkimuksen sekä mediatutkimuksen tieteenaloihin.

korkealuokkaista nuorisotutkimusta ja siihen liittyvää opetusta ((Nuorisotutkimuksen yliopistoverkosto.)

Suomalaisen sosiologisen nuorisotutkimuksen pioneerina voidaan varmastikin pitää Vesa Puurosta, jonka yleisteos ”Johdatus nuorisotutkimukseen” (2000) tarjoaa ”kokonaisvaltaisen kuvan nuorison ja nuoruuden historiasta, nuorisotutkimuksen kehityksestä sekä keskeisimmistä nuorisoa koskevista teorioista ja tutkimustuloksista”, sekä Suomessa että kansainvälisesti (emt., 9). Nuorisotutkimuksen kasvavaa suosiota kuvaa myös vuosittain ilmestyvä, tässä myöhemmin esitettävä Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan ja Nuorisotutkimusverkoston nuorisobarometri. Barometrit ovat ”erittäin hyviä, isoja ja luotettavia aineistoja”, mutta niitä on harmillisesti käytetty vain vähän muun nuorisotutkimuksen yhteydessä. Vallitsevassa asemassa ovat kvalitatiiviset ja yhteiskunnan rakenteisiin kohdistuvat tutkimukset, jotka toki myös kuvaavat hyvin nuorten elinoloja. On kuitenkin olemassa jatkuva tarve valtakunnallisille tutkimuksille nuorten omista toiveista ja arvostuksista – sekä akateemisessa maailmassa että nuoria koskevassa päätöksenteossa. Barometreilla kun voidaan esimerkiksi todentaa tai kumota yleisessä keskustelussa tai mediapuheessa olevia ”totuuksia” nuorista tai myös ennustaa nuoriin liittyvien säädösten, toimenpideohjelmien ja periaatepäätösten onnistumista. (Wilska 2004, 9.)

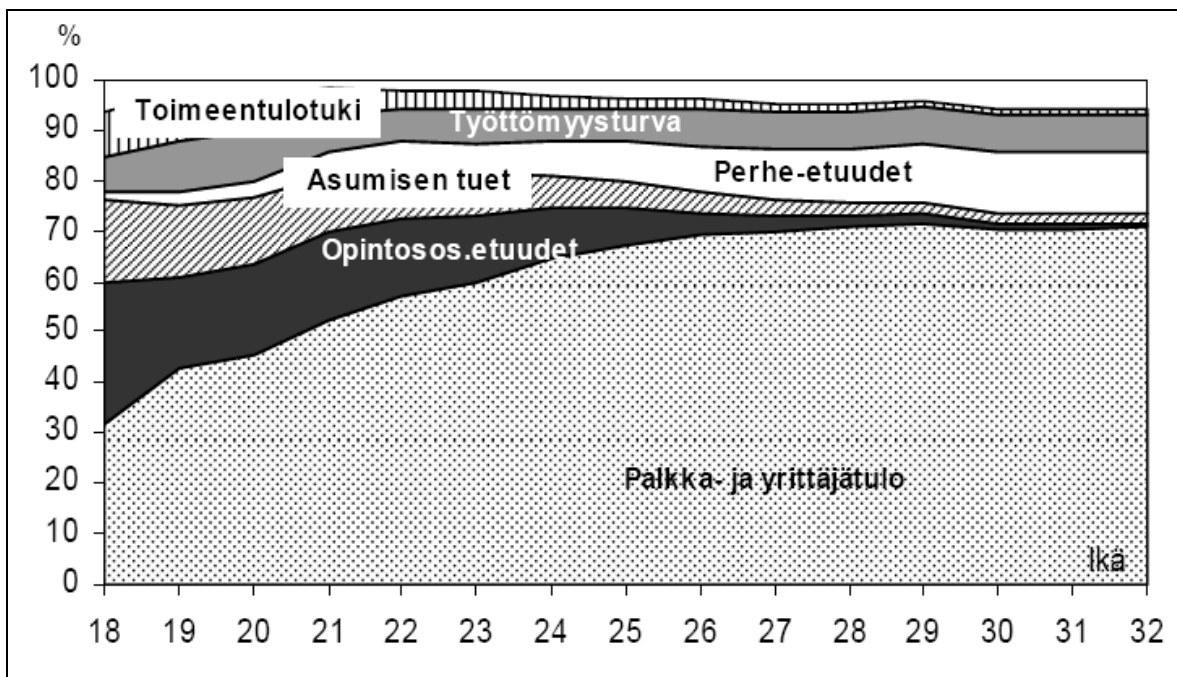
3.2. Aiempia tutkimustuloksia kotimaassa

3.2.1. Rakenteelliset tekijät ja elämäntilanne

Elämäntilanne on monisävyinen käsite. Tässä tutkimuksessa sitä käytetään kuvaamaan nuoren sen hetkistä tilannetta eritoten työskentelyn ja asumisen suhteen.

Postmodernissa yhteiskunnassa on olemassa yleisesti hyväksytty ajatus siitä, että opiskelijan tai nuoren kuuluisi ”kärsiä” taloudellisessa ahdingossaan, niin ettei hän olisi oikeutettu rahan tuomaan nautintoon. Mitä tulee tutkimuksiin koskien nuorten taloudellista tilannetta ja koettua ahdinkoa, nuoret eivät olekaan välttämättä köyhiä, kuten Hämäläinen (2004) on tutkimuksessaan osoittanut tarkastellessaan 16–32-vuotiaiden nuorten työmarkkina-asemaa, tuloja ja toimeentuloa eritoten nuorten näkökulmasta vuosituhanteen vaihteen eläkeuudistusten aikana. Hämäläinen (emt.) on pyrkinyt selvittämään nuorten

toimeentulon kokonaiskuva: mitä nuoret todella tekevät ja mistä lähteistä he saavat toimeentulonsa. Tulosten mukaan, kuten kuviossa 2 on nähtävissä, nuorten työansioilla on oletettua suurempi merkitys tulonmuodostuksesta kuin yleensä ajatellaan ja vastaavasti tulonsiirtojen rooli on pienempi. Palkkatulojen osuus nuorten tuloista on yli kolmannes kasvaen vähitellen noin 70 prosenttiin yksilön tuloista (emt., 32).

Kuvio 2. Eri tulolajien osuus bruttotuloista iän mukaan vuonna 1999 (Hämäläinen 2004, 32)

Nuoret mielletään usein harhaanjohtavasti opiskelijoiksi, jotka pelkästään opiskelevat: siksi nuorten ansiotulojen kokonaiskuva on vaikea ymmärtää ja nuorten tulonjakotutkimusta ei ole juurikaan tehty (Hämäläinen 2004, 17). Julkisessa keskustelussa esiintyy usein vääristynyt käsitys siitä, mitä nuoret tekevät ja mistä he saavat tuloja. Monet opiskelijat työskentelevät opiskelujensa ohella: keskimääräinen yliopisto-opiskelija työskentelee vuodessa keskimäärin 6 kuukautta ja ammattikorkeakouluopiskelija 5 kuukautta vuodessa. Toisaalta vaikka nuoren matala tulotaso olisikin osoitus köyhyydestä, niin nuori saattaa kokea kyseisen elämänvaiheen ohimenevänä ja väliaikaisena, eräänlaisena ”investointina tulevaisuuteen”, jonka tuotto realisoituu vasta paljon myöhemmin parempina työmahdollisuuksina ja korkeampina tuloina. Pienituloisuus, säästäväisyys ja ”opiskeluajan pihistely” siis jossain määrin hyväksytään ja nähdään vapaaehtoisena valintana. Mutta jos hyväksyminen vaihtuikin aktiiviseen tulotason parantamiseen pyrkimykseen esimerkiksi työskentelemällä? (emt.; Otus 11.1.2008.)

Hämäläisen (2004) mukaan mitä nuorempi opiskelija on, sitä todennäköisemmin hänellä on toimeentulovaikeuksia. Toisaalta nuorten taloudellinen tilanne voi helpottua työskentelyn ja palkkatulojen lisäksi esimerkiksi niin, että nuori asuu kotona tai hän saa taloudellista avustusta vanhemmiltaan. Asumiseen liittyvä tilanne onkin keskeinen muuttuja nuorten taloudellista tilannetta määriteltäessä sisäisen heterogeenisyyden nuorten ryhmässä ollessa suurta. Tähän tulemme vielä palaamaan.

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta on teettänyt ja julkaissut valtakunnallista nuorisobarometriä vuodesta 1994 lähtien, tosin yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa vuodesta 2004. Barometrin avulla on vuosittain pyritty kartoittamaan 15–29-vuotiaiden nuorten asenteita ja arvoja vuosittain vaihtuvalla teemalla, tosin erityisesti työ ja kulutus ovat olleet barometrin jatkuvia teemoja minkä vuoksi se on erityisen tärkeää tuoda tässä tutkimuksessa esille. (Myllyniemi 2005, 29; Wilska 2005, 6.)

Vuoden 2005 Nuorisobarometrin mukaan nuoret rahoittavat kulutustaan tiiviillä työnteolla ja jopa puolet vastanneista 20–24-vuotiaista piti säännöllistä palkkatyötä tärkeimpänä käyttörahan lähteenä, toisaalta myös vanhempien tuki ja opintoraha olivat tärkeitä. Erityisesti nuorilla miehillä säännöllinen palkkatyö oli barometrin mukaan tärkein henkilökohtaisen kulutuksen mahdollistava tekijä kun taas naisilla opintoraha ja sukulaisilta saadut avustukset olivat tärkeimpiä tulolähteitä. Vanhemmalla vastausryhmällä, 29-vuotiaisiin asti olevilla nuorilla, tärkein tulolähde palkkatulojen lisäksi oli myös opintoraha. (Myllyniemi 2005, 29; Wilska 2005, 6.)

Vuosien 2004 ja 2006 nuorisobarometriä mukaan nuoret suhtautuvat työntekoon yllättävän uskollisesti ja avoimesti protestanttisen arvomaailman ja talouseetoksen mukaan, korostaen työn ja säästäväisyyden merkitystä. Tämä on ristiriidassa yleistä uskomusta ja mediassa esiintyvää toistuvaa käsitystä vastaan siitä, että nuoret olisivat jollain tapaa lyhytjännitteisiä eivätkä siten olisi kykeneväisiä sitoutumaan työhön. (Helsingin Sanomat 8.10.2006; Manninen & Hoikkala 2005, esipuhe; Wilska 2005, 6; Sulkunen 1999, 128.)

Perinteiset elämänarvot saavat siis yhä sijaa nuorten arvomaailmassa. Työ ja siihen sitoutuminen, tai sitoutuminen tiettyyn työpaikkaan tai yritykseen, ovat nuorelle hyvinkin

tärkeitä elämässä. (Wilska 2004, 6-7.) Tutkimustulokset osoittavat, että suomalaisnuorista lähes neljä viidestä haluaa sitoutua työpaikkaansa ja toimia ahkerasti ja rehellisesti menestymisen eteen. Lähes yhtä moni nuori pitää työn tekemistä jopa velvollisuutena yhteiskuntaa kohtaan. Vaikka hyvinvointivaltio pyrkii turvaamaan kaikille kansalaisille riittävän toimeentulon ja taloudellisen turvan, on jokaisen ”kunnon kuluttajan” itse kannettava vastuu itsestään ja omasta taloudestaan. Koska töissä käyminen ja kuluttaminen ovat yhteydessä toisiinsa, on yksilön vaikea mieltää itsensä kuluttajaksi jos hänellä ei ole tuloja. Kulutusta on rahoitettava tuloilla, taloudellisilla resursseilla, jotka usein saadaan juuri palkkatyön kautta. Kapinointia aiempia sukupolvia kohtaan ei esiinny kuten usein tulkitaan olevan yleistä vaan ahkeruus ja rehellisyys korkean työmoraalin ohessa näyttävät pysyneen nykynuorilla. Nuorille itselleen työssäkäynti voi taloudellisen tilanteen kohenemisen lisäksi vahvistaa opiskeluhalukkuutta, lisätä itsenäisyyttä vanhemmista ja antaa itseluottamusta oman taloudellisen tilanteen hallinnan suhteen (Tuittu 2006, 201 Wilskan 2006 mukaan; Myllyniemi 2004, 54).

Asumisen teema on valittu mukaan tutkimukseen, sillä se liittyy niin olennaisesti ja konkreettisella tavalla nuoren itsenäistymiseen ja siirtymiseen kohti aikuisuutta hänen muuttaessaan pois lapsuuden kodistaan, vanhempien luota. Irrottautuminen lapsuuden kodista edellyttää, että nuori muuttaa omilleen erilliseen asuntoon ja että hän pystyy toimeentulollaan suoriutumaan taloudellisista perusvelvoitteistaan (Raitanen 2001, 97). Tulonjakoa ja kulutusta eritellessä tutkimusten ”perusyksikkö on usein kotitalous, jolla on kokonaan tai osittain yhteinen ruokatalous tai jonka jäsenet muuten käyttävät tulojaan yhdessä” mutta se ei ole välttämättä sama kuin perhe (Autio & Paju 2005, 20). On korostettava, että tässä tutkimuksessa tarkastellaan nimenomaan nuoren henkilökohtaisia, omia tuloja, vaikka nuori asuisikin muiden perheenjäsenten kanssa ja hänen toimeentuloonsa vaikuttaisi tällöin myös muiden kotitaloudessa asuvien henkilöiden tulot. Pelkästään nuorten taloudellista tilannetta koskevaa tilastotietoa onkin yleisesti ottaen vaikea saada selville, koska se kytkeytyy niin vahvasti vanhempien ja kotitalouksien taloudellisiin tilanteisiin.

Nuoret ovat pitkälti riippuvaisia vanhempiensa avustuksista niin kauan kun he eivät ole osallisina työmarkkinoissa tai he eivät asu omassa taloudessa. Vuoden 2005 nuorisobarometrin mukaan raja kulkee juuri 20-ikävuoden rajoilla (Myllyniemi 2005, 32). Lapsuuden kodissa ollessaan nuorella on enemmän rahaa käytettävissä ja myös

päätösvaltaa kodin yhteisissä hankinnoissa. Kotona asuminen on loppujen lopuksi halpaa. (Raitanen 2001, 98.) Työmarkkinoille siirtymisen vaikeudesta johtuen taloudellisen itsenäisyyden prosessi saattaa pitkittyä, mikä vastaavasti heijastuu nuorten kulutukseen. (Kuure 2001, 35–38; Wilska 2001a, 58.) Muuttamista saatetaan lykätä riittävän taloudellisen tilanteen ylläpitämistä varten sillä tarkoittaahan itsenäistyminen kulujen lisääntymistä. Jopa tyydyttävän tulotason omaava ”taloudellisesti hyvinvoiva” nuori, jolla olisi mahdollisuus omaan (vuokra-) asuntoon ja joka olisi vailla taloudellisia sitoumuksia, saattaa jättää oman itsenäisen talouden perustamisen myöhemmälle. Guerreron (2001) esille tuoma *market-income hypothesis* lausuu, että vakaa taloudellinen tulotaso ennustaa parhaiten itsenäistä asumista ja kotoa pois muuttamista. Voidaan olettaa, että yksilöt vailla työpaikkaa ovat todennäköisemmin taloudellisesti ja sosiaalisesti riippuvaisia lapsuuden kodistaan ja vanhemmistaan, osa-aikaisen tai väliaikaisen työpaikan omaavilla yksilöillä on suurempi todennäköisyys itsenäistyä ja pidempiaikaisesti työllistyneet ovat todennäköisemmin taloudellisesti itsenäistyneitä. (emt., 65 ja 128.)

Tilastollisesti nuoret miehet muuttavat kotoaan keskimäärin 20-vuotiaina, naiset hieman aiemmin (Myllyniemi 2005, 13). Pääkaupunkiseudulla nuoret saattavat olla kotonaan kauemmin mikä liittyy muun muassa siihen, että asuinkustannukset ovat Etelä-Suomessa korkeammat eikä pakottavia syitä muuttaa ole yhtä paljon (emt., 14). Allianssin seurantajärjestelmän (Tahvanainen ym. 2006, 13) mukaan vuonna 2005 peräti 47 % 18–29-vuotiaista nuorista oli aikeissa muuttaa toiselle paikkakunnalle. Nuorten ikäluokkien muuttoliike on jatkunut vilkkaana 2000-luvulla. Erityisesti Itä-Suomi, Pohjois-Suomi ja maaseutukunnat ovat menettäneet väkeä. Nuoret muuttavat esimerkiksi opiskelemaan suuriin yliopistokaupunkeihin tai työskentelemään muualle, osa muuttaa opiskelupaikan tai työpaikan perässä myös ulkomaille. Tyypillisimmät muuton syyt ovat nimittäin juuri koulutus, työ tai toiveet paremmasta elintasosta. Lisäksi syyksi voisi mainita vielä ihmissuhteet, jos nuori muuttaa ystävien tai parisuhteen vuoksi. Toki monet näistä nuorista saattavat vielä palata kotiseudulle esimerkiksi kouluttautumisen jälkeen.

Kotona asumisen yleisyys saattaa johtua vuokra-, nuoriso- ja opiskelija-asuntojen huonosta saatavuudesta, korkeista vuokrahinnoista ja monista henkilökohtaisista syistä kuten nuoren viettämistä väli vuosista ja keskeneräisistä päätöksistä tulevaisuuden suunnitelmien suhteen. Esimerkiksi jos nuori ei ole päättänyt lähteä opiskelemaan toiselle paikkakunnalle ja viettää väli vuoden lukion jälkeen, hän saattaa tyytyä asumaan vielä vuoden tai kaksi

tutussa ympäristössä vanhempiensa luona. Nuori saattaa tahtoa lykätä muuttoa pois kotoaan myös asumiskustannusten vuoksi, kuten juuri todettiin. Toisaalta on myös niitä nuoria, jotka muuttavat innokkaina pois kotoaan heti mahdollisuuden saatuaan, valmiina ottamaan tulevaisuuden ja itsenäisyyden tuomat haasteet itselleen. Allianssin (Tahvanainen ym. 2006, 12) mukaan vanhempiensa kanssa asuvien nuorten osuus on kuitenkin vähentynyt tasaisesti koko 1990- ja 2000-lukujen aikana. Alle 20-vuotiaista noin 93 % vuonna 1990 asui vanhempiensa kanssa ja 2000-luvulle tultaessa vastaava osuus oli 89 %, vuonna 2005 taas niinkin alhainen kuin 80 %.

Oman elämäntilanteen lisäksi toki myös rakenteelliset tekijät ja hyvinvointivaltion rooli taloudellista tilannetta määriteltessä voivat osoittautua suureksi. Sosiaaliturvan avulla kuluttamisen riippuvuutta palkkatyöstä on pyritty vähentämään mutta viime aikoina sosiaaliturvasta on tullut yhä ehdollisempaa. Esimerkiksi työttömältä odotetaan aktiivista hakeutumista työmarkkinoille työttömyyspäivärahan menettämisen uhalla. Näin yhteiskunta pyrkii ohjamaan nuoria työttömiä sekä työn hakijoiksi että välillisesti vastuullisiksi kuluttajiksi, jotka pitävät itse huolen toimeentulostaan.

Kansaneläkelaitoksen (KELA) myöntämä opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Opintotuen ja -lainan saaminen edellyttää päätoimista opiskelua ja sitä maksetaan tutkinnon laajuuden perusteella noin 50 kuukautta. Opintorahaan suuruuteen vaikuttavat opiskelijan tutkinnon taso, henkilön ikä, asumismuoto ja siviilisäätty. Asumislisää myönnetään opiskelijalle, joka asuu vuokra-, asumisoikeus- tai osaomistusasunnossa. Lisä on 80 % henkilön asumismenoista ja enimmillään noin 201 euroa. Mahdollisen puolison tulot vaikuttavat tuen saamiseen ja sen suuruuteen eikä yleisesti ottaen asumismenojen 252 euroa ylittävää osaa oteta huomioon. Myös opiskelijan omat tulot vaikuttavat opintorahaan ja asumislisään. Tuloja ovat veronalaiset ansio- ja pääomatulot ja tuloraja määräytyy sen mukaan, kuinka monena kuukautena opiskelija nostaa tukea lukuvuodessa. Jos hän päättää nostaa tukea koko lukuvuoden ajan eli yhdeksälle kuukaudelle, on tuloraja yhdelle vuodelle 9 090 euroa. Opiskelijan on itse oltava tarkkana tulojen seuraamisessa ja tarvittaessa oma-aloitteisesti palautettava tuki takaisin ennen takaisinperintää korkoineen. Lisäksi valtion takaamaa opintolainaa saa tuetuilta kuukausilta. Sen määrään vaikuttavat opiskelijan ikä, tutkinnon taso sekä se, että opiskeleeko nuori ulkomailla vai kotimaassa. Takauksen enimmäismäärä on 300 euroa kuukaudessa. Enimmillään opiskelijan saama tuki on siis 760 euroa

kuukaudessa (bruttona) sisällyttäen vapaaehtoisen opintolainan ($259 + 201 + 300 = 760$ euroa).

Sosiaaliturvan määrä koko ikäryhmää tarkasteltaessa on 20–23-vuotiailla suurimmillaan: osa nuorista on muuttanut pois kotoa, moni saa opintotukea aloittaessaan tai jatkaessaan opintoja, osa on työttömänä ja joillakin nuorilla myös perheen perustaminen on saattanut tulla ajankohtaiseksi (Hämäläinen 2004, 30). Opiskeluaikana nuori vaatii yhteiskunnalta tukea ja opintotukea saakin yli puolet esimerkiksi 21- ja 22-vuotiaista nuorista (Tahvanainen ym. 2006, 12). Tämä opiskelun aikainen toimeentulo herättää eniten epäluottamusta sosiaaliturvan takaamiin palveluihin mikä antaa erityistä haastetta hyvinvointivaltion takaamalle sosiaaliturvalle. Vuoden 2004 nuorisobarometrissa valtaosa (45 %) nuorista uskoi, ettei toimeentulo olisi turvattu opiskelun aikana ja vain 34 % uskoi toimeentulon olevan vain kohtuullisen turvattu. Tämä selittynee varmasti sillä, että opiskelu on varmasti nuorten kokemuksi lähinnä oleva elämäntilanne. Mielenkiintoista on naisten ja miesten mielipide-erot: miehet suhtautuivat luottavaisemmin hyvinvointivaltion takaamaan toimeentuloon opiskelun aikana (36 % vs. 31 %) mutta he toisaalta pitivät sosiaaliturvaa passivoivana ja laiskotteluun kannustavana. (Myllyniemi 2004, 38–39.)

Opintotuen lisäksi nuori voi saada yhteiskunnallista tukea taloudelliseen tilanteeseensa myös toimeentulotuen kautta. Toimeentulotukea saavien nuorten määrä on laskenut vuosittain huippuvuosien tasosta eli 1990-luvun puolestavälistä mutta edelleen noin seitsemäs 18–24-vuotias saa vuoden aikana toimeentulotukea. Vuonna 2002 tuen saajia oli noin 93 000, joista 18 % eli kaikista eniten oli 20–24-vuotiaita. (Tahvanainen ym. 2006, 11.) Huomio on tärkeä tämän tutkimuksen kannalta, jossa otokseen kuuluvat nuoret ovat juuri tämän ikäluokan kynnyksellä olevia. Mielenkiintoinen havainto myös edellä esitettyssä Hämäläisen tutkimuksessa (2004) on 22-ikävuoden merkittävyys. On todettu, että vain joka toinen 22-vuotias on opiskelija vaikka korkeakouluopiskelut aloitetaan Suomessa tyypillisesti 21- ja 22-vuotiaina. Tämä tarkoittaa, että osa 22-vuotiaista on jo valmistunut ja aloittanut työnteon ja siirtynyt aikuisikään esimerkiksi perustaen samalla omaa perhettään. Toiset nuoret ovat vasta aloittamassa jatko-opintojaan lukuisten väli vuosien jälkeen. (emt., 17 ja 30.) Tämä ikäluokka on siis erittäin mielenkiintoinen sen sisäisen heterogeenisyyden vuoksi (emt., 9).

Toinen tärkeä nuorten tilannetta erittelevä teos on Nuorten elinolot -vuosikirja (2001, 2005 ja 2006), joka on Nuorisasian neuvottelukunnan, Nuorisotutkimusverkoston ja Stakesin yhteisjulkaisu. Myös siinä käsitellään erilaisia nuorten elämää koskevia teemoja samalla pyrkien jatkuvuuteen tuomalla esille aiemmin käsiteltyjä aiheita tuoreilla tilastotiedoilla ja -tuloksilla. Vuosikirja ja nuorisobarometri toimivat oivallisessa yhteistyössä osittain saman julkaisutahon vuoksi ja etenkin samojen aihepiirien käsittelyn vuoksi. Ensimmäiseksi ilmestynyt vuosikirja vuonna 2001 tarkasteli siirtymävaihetta nuoruudesta aikuisuuteen. Elinoloja tässä siirtymävaiheessa mitattiin muun muassa työmarkkinoita, koulutusta, asumista, perhettä ja parisuhdetta, tuloja, kulutusta ja velkaantumista kuvaavilla mittareilla. Vuoden 2005 vuosikirjan keskeisimmät teemat olivat nuorten taloudellinen tilanne, elintavat ja kulutuskulttuuri ja myös kyseisen vuoden nuorisobarometri sisälsi kysymyksiä kulutuksesta. Kyseinen artikkelikokoelma antaa tuoretta tietoa nuorista kuluttajina: heihin liitetään sekä huolia että pelkoa ja toisaalta myös toiveita eli aihe on todellakin ristiriitainen. Kulutus on monimutkainen ilmiö, johon liittyy rahan kuluttamisen lisäksi myös ympäristön, mielikuvien, ihmissuhteiden ja ajan kuluttamista. Kulutus vaatii nuorilta erinäköisiä taitoja muun muassa brändien ja riskien hallitsemisessa ja se esiintyy nuorten elämässä tässä siirtymävaiheessa kohti aikuisuutta vahvasti erilaisina nautintoina, viettelyksinä, pettymyksinä ja vaaroina. (Autio & Paju, 2005; Kuure 2001, 6.)

Myös vuoden 2006 vuosikirja kuvaa tämän tutkimuksen kannalta tärkeää ja moniulotteista ilmiötä, nimittäin hyvinvointia. Sukupuoli nähdään yhtenä hyvinvoinnin ja terveyden määreenä tosin ei niin, että sukupuolen merkitys hyvinvoinnin kannalta olisi erityisen tärkeä. Tässä hyvinvointi nähdään koostuvan erityisesti terveyteen liittyvistä ominaisuuksista mutta se voidaan, ja on syytäkin, myös laajentaa niin, että se kattaa myös elintason, yhteisyyden ja sosiaalisen identiteetin Allardt'n (1976) näkemyksen mukaan, jota on esitelty myös alaluvussa 2.5.1. Tällöin tarkasteltavaksi tulee myös sukupuolen yhteys erilaisiin väestörakenteellisiin tekijöihin. Karvonen (2006) esittää, että työllisyys ja toimeentulo ovat nuorten osalta tärkeimpiä hyvinvointimittareita. Nuorisotyöttömyys Suomessa on ollut EU:n korkeimpia ja myös suhteessa koko työikäiseen väestöön verrattuna. 15–24-vuotiaasta työvoimasta 12,4 % tytöistä ja 13,7 % pojista oli työttömänä vuonna 2005. Miesten työttömyys on ollut perinteisesti korkeampaa kuin naisten mutta 1990-luvun laman jälkeen julkisen sektorin työvoiman vähennys on lisännyt naisten työttömyystasoa. Työttömyyteen kiinteästi liittyvä teema on toimeentulotuki, jota juuri käsitelimme. Tätä tutkimuotoa sai 16,4 % 18–24-vuotiaista naisista ja ainoastaan 14,9 %

miehistä vuonna 2004. Toimeentulotuen saaminen on siis yleisempää naisten kohdalla kuin miehillä, vaikka miehet ovat yleisemmin työttöminä. Tämä selittyy muun muassa yksinhuoltajuudella, mikä on erityisesti nuorten naisten ongelma. Kuitenkin sukupuoliero oli käänteinen tarkastellessa pitkäaikaisen toimeentulotuen saamista: vähintään 10 kuukautta vuoden aikana tukea saaneita oli 3,0 % miehistä ja 2,6 % naisista. (emt., esipuhe, 8, 11, 31–32 ja 35.)

Suomen Nuorisoyhteistyön Allianssi ry:n (2006) nuorisotutkimuksen tulokset perustuvat vuonna 2001 kehitettyyn seurantajärjestelmään, jolla kuvataan muun muassa nuoren sosioekonomista taustaa, työllistymistä ja Allianssin omien kiinnostuksen kohteiden mukaisesti nuorten toimimista nuorisojärjestöissä. Julkaisussa korostetaan nuorten ongelmien kasautumisen yleisyyttä ja moniongelmaisten nuorten elämän vaikeutumista entisestään. Allianssi painottaa tilanteen ratkaisukeinona nuorten osallisuuden edistämisen tärkeyttä ja nuorten tukemista koulutuksessa ja työllistymisen alkuvaiheissa. Nuorten työllistyminen antaa pohjan elämäntilanteelle, kuten myös hyvä itsetunto, koulutus ja riittävä toimeentulo. Allianssin näkökulma tilanteen parantamiseksi on täten yhteiskunnan vastuuta painottava samalla kun tarkastellaan työllistymisen edellytysten parantamisen vaikutuksia tulevaisuuden väestö- ja hyvinvointipolitiikassa. On kuitenkin huomioitava myös nuoren oma vastuu elämäntilanteesta valintojen ja päätöksenteon kautta ja elämäntilanteen vaikutuksia myös itse nuoren omalle henkilökohtaiselle hyvinvoinnille. (Tahvanainen ym. 2006, 5-6.) Lisäksi lähestymistavan on oltava enemmän ”positiivista”. Sen sijaan että resurssit kohdennettaisiin yhteiskunnan pahoinvoinnin ilmiöihin ja riskien minimointiin, on tuettava myös hyvinvoinnin ylläpitoa ja ihmisten olemassa olevaa elämäntilannetta. (Hämäläinen 8.1.2007.)

Vuoden 2005 Nuorisobarometrin aineiston haastateltavien oli arvioitava taloudellista tilannettaan asteikolla 4–10. Kaikkein 15–29-vuotiaiden antama keskiarvo on 7,4 ja nuorisobarometri toteaa tyytyväisyyden kääntyneen lievään laskuun (vuosi 2002: 7,6). Myös etenkin kiitettävien arvosanojen osuus oli vähentynyt vuodesta 2002. Mielenkiintoista on, että tätä ennen, vuosina 1997–1998 ja 2001–2002 nuorten tyytyväisyys omaa taloudellista tilannetta kohtaan oli sen sijaan lisääntynyt, yleisin kouluarvosana (37 % kaikista vastanneista) omalle taloudelliselle tilanteelle oli kahdeksan (Saarela 2002, 25–26). Sekä vuosina 2002 että 2005 miehet olivat naisia jonkin verran tyytyväisempiä omaan taloudelliseen tilanteeseen: vuonna 2005 naisilla arvosanojen

keskiarvo oli 7,3 ja miehillä 7,5 mikä on tilastollisesti merkitsevä ero. Taloudellisen tilanteensa erityisen heikoksi arvioivat naiset, hieman yli 20-vuotiaiden ikäryhmä, työttömät, Etelä-Suomessa asuvat ja osa-aikaisissa työsuhteissa olevat nuoret. Kysymys barometriin kuuluvassa tutkimuslomakkeessa oli esitetty muodossa: ”millainen on taloudellinen tilanteesi tällä hetkellä?” (Autio & Paju 2005, 39; Myllyniemi 2005, 26–27; Saarela 2002, 26; Wilska 2005, 6.)

Mielenkiintoista lisäksi on, että nuorisobarometrin mukaan vanhempien tuen varassa elävät nuoret ovat tyytymättömiä taloudelliseen tilanteeseensa. Tulevaisuuden näkymät taloudellisesta tilanteesta näyttävät kuitenkin positiiviselta: kaksi vastaajaa kolmesta uskoo taloudellisen tilanteen parantuvan lähivuosina ja vain noin joka kymmenes uskoi taloudellisen tilanteensa heikentyvän. Toiseksi vaikka nuorilla miehillä nykyisen taloudellisen tilanteen arviointi on naisia paremmalla tasolla, on taas naisten arvio tulevaisuuden tilanteesta taas vastaavasti optimistisempi. Heikosta tilanteesta siis odotetaan nousevan ylöspäin. Toisaalta naiset olivat jonkin verran miehiä tyytyväisempiä elämäänsä kokonaisuudessaan ja naisten kohdalla tyytyväisyys on vain lisääntynyt. Nuorten elämäntyytyväisyys on vain lisääntynyt: vuoden 1997 barometrissa 41 % nuorista antoi omalle elämäntilanteelleen arvosanan yhdeksän, vuonna 1998 osuus oli 44 % ja vuosina 2001 ja 2002 osuus oli lähes puolet: 49 %. (Saarela 2002, 26.) Nämä huomiot näyttävät olevan täysin päinvastaiset taloudellisen tilanteen tyytyväisyyden kanssa, ja tällöin ainakin näiden muuttujien kohdalla taloudellisen tilanteen ja yleinen elämäntilanteen tyytyväisyyden tasoilla ei olekaan kovin merkittävää yhteyttä.

Tässä alaluvussa on nostettu esille tämän tutkimuksen näkökulmasta mielenkiintoisia huomioita ja tutkimustuloksia nuorten taloudellisesta tilanteesta. Nuorisosiainneuvottelukunnan ja Nuorisotutkimusverkoston (Karvonen 2006; Autio & Paju 2005; Wilska 2004, 2005 ja 2006; Saarela 2002; Kuure 2001), Allianssin (Tahvanainen ym. 2006) ja Ulla Hämäläisen (2004) tutkimukset tarjoavat mielenkiintoisia näkökulmia erityisesti nuorten subjektiivisten kokemusten ja todellisen, objektiivisen tilanteen suhteesta. Erityisesti Allianssin (Tahvanainen ym. 2006) julkaisun huomio siitä, kuinka nyky-yhteiskunnan opiskelijan tai nuoren kuuluu ikään kuin taloudellisesti kärsiä eikä hän tätä kautta ole jollain tapaa oikeutettu rahan tuomaan nautintoon ja tyydyttävään taloudelliseen tilanteeseen, on erityisen kiinnostava näkökulma. Myös Ulla Hämäläinen (2004) toi kiinnostavasti ja yllättävästi tutkimuksessaan esille, että työansioilla olisi

oletettua suurempi merkitys tulonmuodostuksessa kuin yleensä ajatellaan ja vastaavasti tulonsiirtojen rooli olisi pienempi. Tässä luvussa nuorten rahatilannetta on kuvattu monipuolisesti ja mielenkiintoisesti myös hyvinvointivaltion roolin kautta. Nykyaikaisten kulutustottumusten laatua voidaan pohtia ja verrata tuomalla esille sekä rakenteellisten tekijöiden että yksilöllisten tekijöiden vaikutuksia. Muun muassa näihin tuloksiin pohjautuen on luontevaa esitellä seuraavassa pääluvussa tämän tutkimuksen teemaan liittyvät tutkimuskysymykset.

3.2.2. Kulutus individualistisen elämäntyylin ilmaisukeinona

Tässä luvussa käsitellään nuorten kulutukseen liittyviä tutkimuksia. Demografiset tekijät kuten ikä, sukupuoli ja asuinpaikka muokkaavat monia kulutusvalintoja ja selittävät pitkälti kulutuksen vaihtelua. Kulutus ilmentääkin yhteiskunnan sosiaalista kerrostuneisuutta. (Toivonen & Räsänen 2004, 242.) Etenkin ikä on tämän tutkimuksen kannalta olennaista tuoda esille. Eri elämänvaiheet edellyttävät erilaista kulutusta ja esimerkiksi pukeutuminen ja harrastukset saavat kulutuksessa eri-ikäisillä henkilöillä erilaisia merkityksiä (emt., 245). Esimerkiksi vuoden 2004 Nuorisobarometrissa nuoret mielletään tietotekniikka- ja kännykkäsukupolviin kuuluviksi (Wilska 2004, 8). Harrastusvälineisiin käytetään aiempaan enemmän rahaa mikä viestittää, että kotitalouksilla on taloudellisesti hyvä tilanne (Soininvaara 2007, 33). Nuoret kuluttavat vanhempia sukupolvia enemmän teknologiaan, he suhtautuvat palvelujen ostoon hyväksytymin, estetiikan rooli on tärkeämpi ja kansainvälisiä brändejä seurataan tarkemmin. Sosiaalinen painostus kuluttaa tietyllä tavalla voi johtaa kulutukseen heijastuviin normeihin, esimerkiksi niin, että on oletettavaa, että nuorella kuuluu olla kotonaan taulutelevisio tai tietyn vaateketjun vaatteet. (Wilska 2005, 7 ja 79.)

Toisaalta tietynä ajanjaksona eläneet ihmiset eli samaan sukupolveen kuuluvat yksilöt käyttäytyvät monin tavoin samantyyllisesti iästä riippumatta, myös kulutuksen saralla (Toivonen & Räsänen 2004, 246). Iän lisäksi myös asuminen määrittää nuorten kulutustyyliä yllättävänkin selkeästi: parisuhteessa elävät panostavat kodin laittamiseen, työelämässä olevat sinkkumiehet yöelämään ja päihteisiin, kaupunkilaiset sinkkunaiset ulkonäköön, vielä vanhempiansa luona asuvat nuoret miehet teknologiaan ja korkeakouluopiskelijat opintoihin ja harrastuksiin. Nämä vuoden 2005 nuorisobarometrin

esittämät melko stereotyyppisen vaikutelman luomat tulokset ilmentävät, että täten perhesuhteet, asumismuoto, asuinpaikkakunta, sukupuoli, koulutus ja työmarkkina-asema selittävät kulutustapoja hyvin selvästi. (Wilska 2005, 7.)

Kulutus on erityisesti nuorten sukupolven tärkeä elämäntyylin ja identiteetin ilmaisukeino (Wilska 2005; emt., 2004, 8). Kulutus on toiminnallista: kulutuksen kautta pyritään erottautumaan joukosta yksilöllisyyttä korostamalla (Autio 26.5.2006). Individualistisen elämäntyylin omaksuminen esiintyy nykyisessä yksilöllistymiskehityksen vallassa olevassa yhteiskunnassa tarpeena, sillä arvot ovat koventuneet ja yksilöillä muun muassa ulkoiset ominaisuudet ovat korostuneet (Wilska 2005, 6).

Nuorten keskuudessa tämä ilmiö on saanut oman ilmaisunsaakin, MeWe -sukupolven, joka tämän tutkimuksen kannalta on oleellista tuoda esille sillä se ilmentää myös maiden välisiä eroja siirtymävaiheen sujuvuudessa ja sen vaiheissa. MeWe -sukupolveen kuuluvat nuoret ovat 1980-luvun puolivälissä syntyneitä niin sanottuja elämäntapa-aktivisteja, joille olennaista elämässä on oman yksilöllisen hyvinvoinnin maksimointi ja eräänlainen ”minäminä” -ajattelutapa, joka syntyy muun muassa kulutuksessa. Ruotsalainen tutkimusprojekti tutki näitä MeWe -sukupolven edustajia Skandinaviassa, jossa individualisaation ilmentyminen massamarkkinoilla on ollut muihin alueisiin verrattuna poikkeuksellisen laajaa. Siirtymävaiheessa on kuitenkin eroja myös MeWe joukon sisällä: norjalaiset ja suomalaiset nuoret osoittavat enemmän päättäväisyyttä aikuistumista kohtaan kun taas tanskalaiset ja ruotsalaiset valitsevat usein muutamia työssäkäynnin väli vuosia sen sijaan, että he pyrkisivät heti aloittamaan esimerkiksi jatko-opintonsa yliopistossa. (Lindgren ym. 2005)

Sukupolvi-käsitteellä viitataan usein yhteisillä, ”yhteiskunnallisten olosuhteiden luomilla avainkokemuksilla”, mutta omastakin sukupolvesta on mahdollista syrjäytyä esimerkiksi juuri kulutuksen saralla (Wilska 2004, 8). MeWe:lle yksi elämän tärkeimmistä tavoitteista on hankkia elämässä mahdollisimman paljon kokemuksia; onnellisuutta ei takaa niinkään esimerkiksi mahdollisimman suuret tulot vaan tietty elintaso on pikemminkin itsestäänselvyys. Nämä nuoret ovat kasvaneet vauraaseen kulutuksen yhteiskuntaan ja 1990-luvun alun lamaan lukuun ottamatta (jolloin he olivat itse asiassa vielä hyvin nuoria), näiden nuorten lapsuus ja nuoruuden vuodet ovat pitäneet sisällään näkemyksen vahvasta

taloudellisesta kasvusta ja uskon valoisasta tulevaisuudesta, jossa kulutus ja rahankäyttö ovat luonnollinen osa elämää. (Autio 2006; Lindgren ym. 2001.)

Onko tässä tutkimuksessa kohteena olevat nuoret osa niin sanottua MeWe -sukupolvea? Toisaalta tulojen ja kulutuksen välinen suhde ei aina välttämättä ole lineaarinen ja tämä tulee esille etenkin nyky-yhteiskuntaa tarkasteltaessa. Pienimmillä tuloilla elävä kuluttaja saattaa elää yli varojensa kuluttaen runsaasti kun taas suurituloisen henkilö voi valita vaatimattomamman elämän, vaikka hänellä olisikin taloudelliset voimavarat kunnossa. (Lindgren ym. 2001, 244.) Edellisessä alaluvussa 3.2.1 tuotiin esille protestanttisen arvomaailman läsnäolon vaikutus työskentelyssä, mikä teemana vaikuttaa relevantilta myös kulutusta tarkasteltaessa, sillä nuorten kulutuksessa protestanttisen sekä hedonistisen kulutuksen etiikan tasapainoon saattaminen nousee varmasti suureksi elämänhallinnan ja henkilökohtaisen rahatalouden ongelmaksi. Onko suomalaisessa kulutusmentaliteetissa oleva vahva harkitsevuuden ja säästäväisyyden ihanne yhä läsnä vai korostuuko mielihyvän kokemisen tärkeys nuorten kulutusvalinnoissa? Itsehillintä ja vaatimattomuus ja toisaalta nautinnoille antautuminen on oltava tasapainossa kuluttajan rationaalisuuden säilyttämiseksi. (Autio 2006, 107; emt. 28.12.2005.)

Kun luvussa 2.5.1 todettiin subjektiivisen hyvinvoinnin pysyvän suhteellisen stabiilina läpi elämän, rahankäyttö ja kulutus taas eivät ole pysyviä vaan ne usein muuttuvat iän myötä, mikä on nähtävissä jo nuorissakin kuluttajissa. Kuluttajana kehittyminen ja niin kutsuttu ”kuluttajapositio” voi prosessina kehittyä joko itsekontrollista hedonismiin tai hedonismista itsekontrolliin, kuten Aution (2006) tutkimuksessa kuvatut kuluttajatarinat osoittavat: aiemmista lapsuuden säästämiskäytännöistä siirrytään murrosiässä kohti kulutuksen nautintoja ja tuhlauksen mielihyvää tai toisin päin, ”tuhlaajapojasta” kehittykin harkitseva halujen kontrolloija (emt., tiivistelmä ja 107–112). Kuluttajuus voi myös olla näiden positioiden yhdistelmä, tai eri diskursseista koostuva jännitteinen kokonaisuus. Rahankäyttöä kenties kontrolloidaan mutta siinä on varaa joustamiselle ja epäonnistumiselle, jolloin myös hedonistin mielihyvän tavoittelu saa vallan itselleen. (emt., 116–117.) Suurin osa nuorista elää tällä tavalla melko säästeliäästi mutta toisinaan sallii itselleen pienimuotoisen tuhlaamisen. Kuluttajuus on usein nuorilla moniäänistä: siinä ilmenee yhtä aikaa harkitsevuuden, tuhlauksen, nautinnon ja säästäväisyyden piirteitä. (emt., 124.)

Stakesin (2001) tutkimus nuorten kulutuskäyttäytymisestä ja velkaantumisesta on osoittanut, että vastoin yleistä käsitystä nykynuorista kuluttajina, nuoret ovat tosiasiasa melko varovaisia ja maltillisia kuluttajia ja he suhtautuvat myös kulutusluottoihin ja lainoihin ennakoitua kielteisemmin. Postikyselynä suoritettussa kvantitatiivisessa tutkimuksessa 18–32-vuotiaiden nuorten kulutus nähdään samalla tavalla hedonistisen nautinnon ja mielihyvän tavoitteluna mutta sitä tavoitellaan maltillisesti ja kontrolloidusti, vain jos taloudelliset resurssit sallivat kuluttamisen ja kuluttaminen pysyy ”järkeissä rajoissa”. Runsauden keskellä olevat nuoret eivät tavoittele nautinnollista kulutusta tai tuhlaamisen iloa niin kuin usein ajatellaan (Autio 2006). Kielteinen suhtautuminen ylikuluttamiseen, lainanottoon ja lainojen takaukseen on merkillepantavaa. Sen lisäksi nuoria ei myöskään kiinnosta etukäteen säästäminen kulutuksen rahoittamismuotona.

Nuorten kulutustavat saavat lisäksi erityistä yhteiskunnallista merkitystä siksi, että aikuisiin verrattuna nuoret omaksuvat ja luovat helposti erilaisia kulutustyyplejä, joissa keskeistä on rentous ja vapauden tunne toisin kuin vanhemmalla väestöllä. Toisaalta kolmas syy tälle merkittävälle asemalle on se, että nuorten kulutus on aikuisyhteiskunnan valvonnan ja tarkkailun kohteena nuorten huolettomana nähdyn kulutuskäyttäytymisen vuoksi esimerkiksi niin kutsuttujen tekstariainojen synnyttämässä keskustelussa. Tosiasiasa nuoret kuluttajat käyttäytyvät melko rationaalisesti ja joutuvat epävarman taloudellisen tilanteen vallitessa suunnittelemaan omaa henkilökohtaista talouttaan melko tarkkaan. (Autio, 2006; emt., 2005; Wilska 2005, 79.)

3.3. Kansainvälistä vertailua: kohdemaana Alankomaat

Tässä luvussa tuon lyhyesti esille kansainvälisen perspektiivin aihepiiristä. Erityisenä fokusmaana toimii Hollanti. Tarkoituksena on läpikäydä Alankomaiden osalta aihetta koskevaa relevanttia kirjallisuutta. Pyrkimyksenä ei ole kuitenkaan ryhtyä järjestelmällisesti rakentamaan vertailua kahden maan välillä vaan pidän tiukasti työn fokuksen tutkimuksen omassa aineistossa ja Suomen tilanteessa. Kansainvälinen ulottuvuus antaa kuitenkin ainutlaatuisen mahdollisuuden syventää omaa tarkastelua ja oppia aiheesta lisää.

3.3.1. Valintojen ja individualisaation elämäkerta

Yleisesti ottaen nuoret hollantilaiset voivat hyvin. He elävät suhteellisen vauraassa, individualismiin pohjautuvassa kulttuurissa ja he kohtaavat elämässään useita mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. (Council of Europe 1998, 27–28; Kampen ym. 1996, 153.) Vaihtoehtojen kohtaaminen saattaa kuitenkin aiheuttaa epävarmuutta ja se edellyttää aina tasapainoisia ratkaisuja yksilöltä – agentuuria.

Hollantilainen tutkija Leidenin yliopistosta, Manuela du Bois-Reymond (1995), on tarkastellut hollantilaisia nuoria tutkimuksissaan. Hän tuo esille samanlaisia muutoksia nuorten elämänsäkaressa kuin tämän tutkimuksen luvussa 2.1. on tuotu esille. Nuoren elämänsäkaari ei ole yhtä strukturoitu kuin aiemmin ja se sisältää enemmän tilaa eri mahdollisuuksille ja yksilöllisille valinnoille. Du Bois-Reymond kirjoittaa siirtymästä normaalista elämänsäkerrasta (*normal biography*) valintojen elämänsäkertaan (*choice biography*), mikä prosessina esiintyy myös muissa länsieurooppalaisissa valtioissa, kuten Italiassa, Saksassa ja Ranskassa. Valintojen moninkertaistumisen lisäksi valintojen elämänsäkaari liittyy sukupuoliroolien muuttumiseen kotitalouksissa: työmarkkinat kutsuvat sekä nuoria miehiä että naisia ja roolit kotitalouksissa ja perheissä ovat alati muuttumassa. Erityisesti nuorille naisille valintojen elämänsäkaari merkitsee opintojen ja työuran kartuttamismahdollisuuksien kohtaamista, jota kuitenkin rajoittaa perheen perustaminen ja näiden kahden osapuolen yhdistäminen, mitä taas nuoret miehet eivät välttämättä koe ongelmana. Du Bois-Reymond pohtiikin, koskeeko valintojen elämänsäkaari todella myös nykyajan nuoria naisia? Joka tapauksessa standardoitu, normaali elämänsäkaari näyttää siirtyneen historiaan ja keskustelut sukupuolirooleista sekä kotitalouksien sisällä että yhteiskunnan tasolla tulevat jatkumaan. (du Bois-Reymond 1995, 79 ja 88–90.)

Nuorilta vaaditaan siis oman elämänsä hallintaa aiempaa enemmän ja yhteiskunnan individualisoitumisen myötä yhteiskunnassa painotetaan nuoren oman vastuun ja päätöksenteon tärkeyttä, myös taloudellisesti. Individualisaatio johtaa lopulta päätösten ja siirtymien lykkäykseen myöhempään elämänsävaiheeseen, esimerkiksi vakituisen työpaikan ja perheen perustamisen kohdalla kuten monissa muissakin Euroopan maissa (du Bois-Reymond 1995, 79). Nuoren on tehtävä omat päätöksensä, hänen on uskallettava ottaa riskejä ja osata muuttua joustavasti, ympäristön niin vaatiessa. Samalla kun korostetaan

yksilöllistä menestystä, tulevat riskien ja huonon menestyksen mahdollisuudet esille. Jako menestyjiin ja häviäjiin korostuu. (emt., 3, 29 ja 32.) Erot aikuisten ja nuorten aikuisten välillä eivät ole enää niin merkittäviä. Lisäksi uudet sosiaaliseen ympäristöön lukeutuvat keskustelun- ja huolenaiheet koskettavat myös nuoria. Hollantilaista yhteiskuntaa, kuten muitakin länsimaita, on kohdannut useat muutokset. Näitä ovat muun muassa teknologinen kehitys, globalisaatio, yhteiskunnan monikulttuurisuus, syntyvyysasteen laskeminen, individualisaation lisääntyminen ja naisten osuuden lisääntyminen työmarkkinoilla. (emt., 27; Kampen ym. 1996, 5.)

3.3.2. Työskentely ja nuoruuden pitkittyminen

Hollantilaisten nuorten osallistuminen jatkokoulutukseen on aiempaa aktiivisempaa, esimerkiksi viimeisen 15 vuoden aikana ammattikorkeakouluopiskelijoiden lukumäärä on kaksinkertaistunut (du Bois-Reymond 1995, 80). Samalla työelämään osallistuvien nuorten osuus on vastaavasti laskenut ja työelämään siirrytään yhä myöhemmässä elämänvaiheessa, kuten Suomessa. Kun vuonna 1980 työelämään siirtyvistä nuorista kolmasosa oli iältään 20 tai tätä vanhempi, nykyään osuus on kaksi kolmasosaa ja nousu on erityisen voimakasta etenkin nuorten naisten kohdalla: vuosien 1980 ja 1996 välillä tämä nousi 25 prosentista 60 prosenttiin. (Council of Europe 1998, 127.) Työskentelyn suhteen hollantilaiset nuoret ovat varsin aktiivisia ja nuoret hankkivat vanhetessaan osa-aikaisia työsuhteita tai loma-ajalleen työtehtäviä vaikka kaiken kaikkiaan työskentelevien nuorten lukumäärä on kuitenkin hiukan laskenut: 1980-luvun alussa yli puolet 15–24-vuotiaista nuorista työskenteli kun taas vuonna 1994 osuus oli 45 %. Kuitenkin 56 % 20–24-vuotiaista, edelleen opiskelevista nuorista, työskentelee opintojensa ohessa. Tämän ajanjakson aikana osa-aikaisesti työskentelevien nuorten osuus on noussut huomattavasti: vuonna 1987 9 % 15–24-vuotiaista nuorista työskenteli alle 12 tuntia viikossa kun vuonna 1994 osuus oli 16 %. Työskentelevistä nuorista suurin osa työskentelee myynnissä tai ravintola-alalla (28 %) ja loput palvelualalla (26 %). Pieni osa (16 %) työskentelee teollisuudessa. Suurin osa nuorista työskentelee taloudellisista syistä mutta myös saadakseen työkokemusta ja parantaakseen tulevia mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla. (Council of Europe 1998, 127–128 ja 154; Kampen ym. 1996, 139–140.)

Kuten Suomessa, siirtymä työelämään ei ole mutkatonta. Perinteinen yhteys koulutuksen ja turvatun uran välillä on hävinnyt ja nykyajan nuorten on valittava oma tiensä epävarmassa ja yhä muuttuvassa yhteiskunnassa (Council of Europe 1998, 27). Vuonna 1993 166,000 opintonsa päättävää nuorta siirtyi työelämään: heistä 40,000 oli alhaisesti koulutettuja (vain toisen asteen koulutus) ja 49,000 korkeasti koulutettuja (ammattikorkeakoulua vastaava koulutus tai yliopistokoulutus). Työpaikan löytäminen kesti tällöin keskimäärin kahdeksan kuukautta. (Kampen ym. 1996, 5.)

Työpaikan löytämisen hankaluuden lisäksi nuorille ominaiset työt ovat tutkimusten mukaan alttiita työn aiheuttamalle stressille, paineille ja muille epämiellyttäville olosuhteille. Työtehtävät ovat vaativia, fyysisesti haasteellisia, työolosuhteet epämiellyttäviä, työorganisaatiot huonoja ja työssä etenemismahdollisuudet niukkoja. Lisäksi työtilanteet aiheuttavat usein henkisesti rasittavia kohtaamisia esimerkiksi esimiehen tai kollegoiden kanssa. Erityisesti naiset valittavat työn rasittavuudesta. Nuoret ryhmänä ei sinänsä ole altistunut näille riskeille sen enempää kuin vanhemmat työntekijäkään, eivätkä he koe enemmän työstressiä mutta tutkimukset ovat osoittaneet, että huonot työolosuhteet keskittyvät yhä enemmän nuorten työsuhteisiin ja eritoten huonosti koulutettujen, melko nuorten, työelämässä juuri aloittavien nuorten riskiryhmään. (Kampen ym. 1996, 5; du Bois-Reymond 1995, 27.)

Lisäksi taloudelliset, rakenteelliset muutokset yhteiskunnassa osoittavat merkkejään erityisesti nuorten työntekijöiden kohdalla ja ero menestyvien ja epäonnistuvien nuorten välillä näyttää kasvavan aivan kuin suomalaistenkin nuorten kohdalla tuotiin esille. Hollantilaisessa yhteiskunnassa monikulttuurisuus näyttää korostuvan tarkastellessa siirtymää koulutuksesta työelämään. Alankomaissa monet nuoret ovat syntyperältään muunmaalaisia ja näillä nuorilla voi olla ongelmia löytää oikeutettu asema yhteiskunnassa, mitä on yritetty taata yhtenäisellä ja toimivalla nuorisopolitiikalla. (Kampen ym. 1996, 5; du Bois-Reymond 1995, 27.) Suurissa kaupungeissa kuten Amsterdamissa ei-länsimaalaisten nuorten 55 % osuus kaikista nuorista on edelleen kasvamassa. Koko maassa kaikissa ikäluokissa ei-länsimaalaisten maahanmuuttajien osuus on noin 11 % (Islam in Europe 3.8.2006.) Näihin etnisiin vähemmistöihin kuuluvilla nuorilla voi olla vaikeuksia saada töitä heidän ollessa usein vailla sopivaa koulutusta, heidän kohdatessa syrjintää työmarkkinoilta ja perinteisten kulttuurien ja tapojen erityisesti turkkilaisten ja marokkolaisten keskuudessa estäessä nuorten naisten pääsyn työmarkkinoille.

Maahanmuuttajat ja ulkomaalaistaustaiset nuoret saavat usein huomattavasti alempaa palkkua ja alemman tason töitä tosin tämän osittain selittää yksilölliset tekijät kuten näiden nuorten alempi koulutustaso ja vähempi työkokemus. (Council of Europe 1998, 156, 166 ja 189–190; Kampen ym. 1996, 5, 140.)

Työn raskauden ja rasittavuuden lisäksi nuoret saattavat kohdata työttömyysjaksoja heidän siirtyessä työelämään tosin työttömyysjaksot ovat harvoin pidempiaikaisia. Yli neljäsosa työskentelevistä nuorista on kohdannut yhden tai useamman työttömyysjakson opintojensa jälkeen ja vuonna 1996 15–24-vuotiaiden työttömyysaste ylsi 12 prosenttiin. Merkittävä selitys tälle korkealle työttömyysjaksolle on se, että usein työttömyys on vapaaehtoista, eli nuoret saattavat vaihtaa aktiivisesti työpaikkaa saadakseen uusia kokemuksia ja tuntumaa työmarkkinoista ja toisaalta myös nuorille usein tarjotaan pelkästään lyhytaikaisia, määräaikaista työsuhdetta. Kuten suomalaistenkin nuorten kohdalla, myös täällä työttömyys koetaan pääosin negatiivisena: neljä viidesosaa nuorista kertoo kokevansa työttömyyden ”hyvin - -” tai ”varsin epämiellyttävänä”. Työn löytäminen on nuorille työttömille päätavoitteena. (Council of Europe 1998, 155–156; Kampen ym. 1996, 141.)

3.3.3. Asuminen ja taloudellisen itsenäisyyden arvostus

Työskentelyn lisäksi nuoret saavat taskurahaa vanhemmiltaan. Täyttäessään 18 vuotta vanhemmilta saatu avustus pienenee vaikka virallisesti ja laillisesti vanhemmilla on vastuu lapsistaan siihen asti kun he täyttävät 21 vuotta. Ollessaan 18–27-vuotiaita nuoret ovat oikeutettuja saamaan avustusta opintojaan varten ja vastaavasti vanhempien saamat lapsietuudet lakkautuvat. Taloudellista itsenäisyyttä pidetään hollantilaisessa yhteiskunnassa tärkeänä arvona. Viime vuosien aikana hollantilainen hyvinvointivaltio on painottanut jokaisen (nuoren) yksilöllistä taloudellista itsenäisyyttä ja vastuuta. Samalla nuorista on tullut vähemmän riippuvaisia hyvinvointivaltion takaamasta sosiaaliturvasta ja perusopintotuen määrä on hiljalleen laskenut. Nuoren saaman avustuksen määrä riippuu koulutuksen tasosta, asuuko nuori kotona vai itsenäisesti ja kuinka taloudellisesti riippuvainen tai riippumaton hän on vanhemmistaan. Perusavustuksen lisäksi nuori voi anoa ylimääräistä tukea tai lainaa ja toki parantaa taloudellista tilannettaan työskentelemällä, kuten luvussa 2.4 on tullut esille. (Council of Europe 1998, 165–166; Kampen ym. 1996, 144–145.)

Verrattuna suomalaisiin nuoriin, hollantilaiset nuoret itsenäistyvät varsin vanhana – ainakin jos mittapuuna on muuttaminen omilleen ja siirtyminen pois lapsuuden kodista. Vuosien aikana tämä siirtymä on siirtynyt yhä myöhemmäksi: nuori muuttaa omilleen ollessaan keskimäärin 23 vuotta, vuonna 1980 ikä oli 22.2. Syitä tähän on useita. Perheet ovat nykyään pienempiä ja samalla asutaan tilavammin, jolloin myös nuorelle on enemmän tilaa. Toiseksi vanhemmat suhtautuvat myönteisemmin siihen, että heidän lapsensa asuu kotonaan myöhempään ja kolmanneksi asuntotilanne etenkin suuremmissa kaupungeissa on varsin heikko. Nuorelle mahdollisuudet asua kelvollisesti omillaan ovat niukat, opiskelija- ja nuorisoasuntoja on tarjolla huonosti ja jonotuslistat näihin ovat pitkät. (Kampen ym. 1996, 148–149.)

Asumistilanteen muutokseen liittyy sukupuoli- ja koulutuseroja. Miehet pysyvät kotona kauemmin kuin naiset. Vuonna 1993 puolet 22-vuotiaista tytöistä oli jo muuttanut pois kotoaan kun taas puolet 24-vuotiaista pojista asui edelleen kotona. Sukupuolierojen lisäksi myös koulutustaso näyttää ennustavan koska nuori tahtoo muuttaa omilleen. Korkeasti koulutetut nuoret muuttavat kotoaan aiemmin kuin alemmin koulutetut ja keskitason koulutuksen saaneet nuoret asuvat kotonaan kaikista pisimpään. Yliopisto-opiskelijat tahtovat muuttaa pois ollessaan 20-vuotiaita kun taas ammattikorkeakoulussa opiskeleville nuorille vastaava ikä on 23 tai 24. Merkittävimmät syyt muuttaa pois lapsuuden kodista ovat avio- tai avoliitto (37 % nuorista, etenkin naiset sanovat tämän syyksi), työ- tai opiskelupaikka muualla (30 %) ja itsenäistyminen (24 %). Mielenkiintoinen piirre tässä siirtymisessä on se, ettei muutto pois kotoa ole välttämättä lopullinen: 16 % edelleen kotona asuvista nuorista naisista ovat asuneet välillä muualla, ja vastaavasti 13 % nuorista miehistä. (Kampen ym. 1996, 148–149.)

4. TUTKIMUSONGELMAN TÄSMENNYS

Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen esittelyn jälkeen on syytä täsmentää tutkimusongelmat. Kokoavasti tässä tutkimuksessa on tarkoitus tarkastella henkilökohtaista rahataloutta nuoruuden siirtymä- eli transitiovaiheessa osana suurempaa hyvinvointivaikutusten ja elämönhallinnan kokonaisuutta. Laajassa teoriakatsauksessa tarkasteltiin nuoria tutkimuskohteena, nuoruutta yhtenä tärkeänä elämän siirtymävaiheena ja hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia. Kuinka taloudellinen hyvinvointi määrittyy tuloista, menoista ja subjektiivisista kokemuksista? Erityiskysymyksenä tuon esille nuorten asumismuodon. Kuinka nuoret hallitsevat taloudellista tilannettaan, osoittavatko he toimijuutta käymällä töissä? Minkälaisia merkityksiä nuoret antavat rahalle ja ovatko raha ja varakkuus tärkeä osa nuorten identiteettiä? Minkälaisia kokemuksia nuorilla on omasta taloudellisesta tilanteestaan ja heijastuuko tämä heidän yleisessä hyvinvoinnin tasossaan?

Tutkimustehtävä jakautuu seuraaviin osaongelmiin:

1. Nuorten taloudellinen asema:
  - Mistä nuorten objektiiviset taloudelliset voimavarat koostuvat?
  - Millaisena työelämä näyttyy nuoruuden siirtymävaiheessa?
  - Mihin käytettävissä oleva raha kulutetaan?
2. Taloudellisen tilanteen subjektiiviset hyvinvointivaikutukset (elämäntyytyväisyys) ja yhteydet elämäntilanteeseen:
  - Ilmentävätkö nuoret agentuurin ja elämönhallinnan merkkejä?
  - Kuinka taloudellinen hyvinvointi määrittyy tulojen, menojen ja varallisuuden sekä subjektiivisten kokemusten kautta? Mikä on subjektiivisen arvion suhde todelliseen tilanteeseen?
  - Kokevatko nuoret taloudellista stressiä ja kuinka suuri huoli heidän taloudellinen tilanteensa on?
3. Suhtautuminen rahaan:
  - Minkälaisia merkityksiä nuoret antavat rahalle?
  - Kuinka suuri merkitys taloudellisella tilanteella on nuorten vasta muotoutumassa olevalle identiteetille?

5. SURVEY AINEISTO JA KVANTITATIIVINEN ANALYYSI

5.1. Tutkimusprojektin taustaa

Tämä tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa "*Finnish Educational Transitions (FinEdu) Studies*" -tutkimushanketta, jota on rahoitettu myös projekteista "*Motivation and Self-Regulation in New Learning and Teaching Environments*" (2002–2006, 201822) ja "*The Development of Young People's Motivation and Personal Well-Being Across Educational Transitions*" ("Motivaation ja hyvinvoinnin kehitys nuorten koulutussiirtymissä") (2005–2007, 1210319). Näitä projekteja ovat johtaneet professori Jari-Erik Nurmi ja professori Katariina Salmela-Aro Jyväskylän yliopiston psykologian laitokselta. (Salmela-Aro ym. 2003.)

Pitkittäistutkimuksena toteutettavan tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella nuorten hyvinvointia, elämänsuunnittelua, motivaatiota ja koulutusvalintoja. Kohortteja on kaksi, näiden lukioikäisten nuorten lisäksi on tutkittu kyseisen kaupungin yhdeksäsluokkalaisia mutta tämä tutkimus keskittyy tarkastelemaan ainoastaan lukiolaisten kohorttia. Tässä tutkimuksessa käsitellään nuorten siirtymää lukiokoulutuksesta kohti työelämää tai jatkokoulutusta. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään muun muassa sitä, mihin nuoret päätyvät lukiokoulutuksen jälkeen, mitkä seikat liittyvät nuorten erilaisiin koulutusvalintoihin ja kuinka tyytyväisiä he ovat niihin ja/tai kuinka he ovat valintoihinsa sopeutuneet. Lisäksi keskitytään muun muassa nuorten motivaation, hyvinvoinnin, jaksamisen ja yleisen elämäntilanteen tarkasteluun. Tutkimuksien tuloksia, myös oppilaitoskohtaisina, on raportoitu mukana oleville kouluille yhteyshenkilöiden kautta vuosittain.

Tämä projekti on alkanut lukuvuoden 2003/2004 aikana tammikuussa 2004 nuorten ollessa lukion 2. vuosikurssilla ja mittauksia on suoritettu tätä ennen kahteen otteeseen. Tämä tutkimus siis sisältyy keräyksen 3. mittaukseen, jolloin suurin osa nuorista on jo siirtynyt lukiokoulutuksesta eteenpäin. Kyseinen seurantatutkimus jatkuu edelleen. Aineistonkeruussa on pidetty tämän keräyksen jälkeen taukoa mutta tutkimusaineistonkeruuta on tarkoitus jatkaa syksyllä 2008 uudella keräyksellä.

Samantyylistä tutkimusta on tehty myös kahdessa muussa kaupungissa sekä ammattikouluissa pääkaupunkiseudulla ja lisäksi muutamien mittauksien rinnalla myös nuorten vanhempia on tutkittu. Olen itse toiminut näiden entisten lukiolaisten yhteys- ja vastuuhenkilönä Helsingistä käsin Helsingin yliopiston tutkijakollegiumin tiloissa. Lukijaa kehoitetaan tutustumaan itse kokoamaani ja kirjoittamaani projektin kulkua ja vaiheita kuvaavaan ”Finnish Educational Studies (FinEdu). Description of research data collection” tutkimusraporttiin lisätietoja varten.

5.2. Aineistonkeruuprosessi

Tutkimusaineisto on kerätty lomakekyselyin keväällä 2006. Toimin itse keräyksen vastuullisena henkilönä, tosin keräyksen ja eritoten lomakkeen suunnittelu tapahtui yhdessä muiden tutkimusprojektin jäsenten kanssa. Tein lomakkeeseen tarvittavat muutokset ja toimitin sen painettavaksi sekä hankin lomakkeiden lähetystä ja palautusta varten lähetyskuoret, palautuskuoret ja osoitetarrat sekä suunnittelin ja toteutin lomakkeen liitteeksi saatekirjeen (katso liite 1), elokuvalippujen lähetystä varten saatekirjeet (katso liitteet 4 ja 5) sekä saatekirjeen karhukeräystä varten (katso liite 2) marras- ja joulukuussa 2005 ja tammikuussa 2006.

Testasin tutkimuslomakkeen toimivuuden täyttämällä lomakkeen itse ja kysymällä tutkimusprojektin muilta jäseniltä näkemyksiä asiasta. Olennainen osa tätä aineistonkeruuvaihetta oli osoitteiden päivittäminen ja tarkistaminen Väestörekisterikeskuksen ja sitä kautta Logican (entinen WM-data Oy) avulla.⁴ Tämä mittauskerta poikkesi edellisistä siten, että koska suurin osa nuorista oli jo kirjoittanut ylioppilaaksi, eivät he enää olleet tavoitettavissa entisissä kouluissaan. Siksi keräys oli suoritettava postikyselyinä.

Taulukko 2 havainnollistaa tutkimusaineiston keräämisprosessin vaiheita ja ajankohtia. Postitse suoritettu keräys aloitettiin helmikuun alussa 2006, karhukeräys tehtiin maaliskuun

---

⁴ Nimen ja syntymävuoden sekä edellisen osoitteen perusteella oli mahdollista saada kyseinen henkilö tunnistetuksi ja uusi osoite kokonaisuudessaan selville sähköisessä muodossa. Nuorten matkapuhelinnumerot tarkistettiin muistutuksia ja puhelinhaastatteluja varten rekisteröimällä Eniron internetpalveluun.

lopussa ja toukokuun alussa toinen karhukeräys sähköposti- ja tekstiviestimuistutuksilla (katso liite 3). Kesällä 2006 kolmas karhukeräys tehtiin puhelinhaastatteluin ja sähköpostikyselyin. Lomakkeita saapui yhteensä 453 kappaletta, joista kuitenkin neljä kappaletta oli hylättävä puutteellisten henkilötietojen tai vitsinä annettujen vastausten vuoksi ($N = 449$). Vastausprosentti on täten 61,4 ja tämä sisältää myös puhelimitse ja sähköpostitse tehtyjen lyhytmuotoisten kyselyiden vastaukset. Vastausprosentit keräyksen eri vaiheissa sekä koulukohtaisesti on nähtävissä liitteen 11 taulukosta. Lomakkeiden saapumista on jatkuvasti seurattu sähköisesti SPSS-ohjelmalla ja samalla on tarvittaessa päivitetty vastaajien yhteystiedot erilliseen koottuun rekisteriin. Tässä yhteydessä olen myös koonnut yhteen tiedostoon nuorten antamia kommentteja kyselyä koskien, jolle oli varattu tilaa kyselylomakkeen viimeiseltä sivulta.

Taulukko 2. Tutkimusvaiheet ja ajankohdat

VAIHE TUTKIMUKSESSA	TOTEUTUMINEN
Marraskuu 2005	Vastuuhenkilöksi keräykseen
Joulukuu 2005	Kyselylomakkeen suunnittelu projektiryhmässä, omien kysymysten miettiminen
Tammikuu 2006	Lomakkeen kehittäminen muutosehdotusten perusteella. Lähetyskuorien, vastauskuorien ja osoitetarrojen suunnittelu ja tilaus. Saatekirjeen tekeminen. Kyselylomakkeen tilaus.
1.–2.2006, 6.2.2006	Kyselylomakkeiden postitus
28.–29.3.2006 ja 3.4.2006	Ensimmäinen karhukeräys postitse (uusi lomake)
2.5.2006 ja 4.–5.2006	Sähköposti- ja tekstiviestimuistutukset (yhteydenottopyyntö jos lomake puuttui)
18.5.2006	Toinen sähköpostimuistutus
21.6.2006	Alkuperäisestä kyselylomakkeesta lyhennetty sähköpostikysely
22.6.2006	”Erinomaisesti” vastanneille muistutuskirje (katso liite 6)
27.–29.6.2006	Alkuperäisestä kyselylomakkeesta lyhennetty puhelinkysely
17.8.2006	Toinen sähköpostikysely

Kaikkien osallistuvien kesken arvottiin yhteensä 100 kappaletta elokuvalippuja.⁵ Arvonta suoritettiin SPSS-ohjelman satunnaistamisen menetelmällä. Kyselylomakkein kerätyn aineiston lisäksi toteutettiin lyhytmuotoisempia kyselyitä sähköpostitse (katso liite 7) ja puhelinhaastatteluin (katso liite 8). Näiden aineistonkeruumuotojen kyselyt ovat lyhyempiä ja niissä keskitytään selvittämään nuoren tämän hetkistä tilannetta samalla kun tarkistetaan vastaajan yhteystiedot, mikä on tärkeää tietoa jatkon kannalta siltä varalta, ettei aiemmin tiedossa ollut postiosoite ollutkaan enää voimassa. Puhelinhaastatteluin ja sähköpostein saadut vastaukset nostivat vastausprosenttia huomattavasti. Puhelinhaastattelun kysymykset muotoiltiin alkuperäisen lomakkeen kanssa vastaaviksi niin, että tämä aineisto voitiin yhdistää alkuperäiseen aineistoon. Tämä aineisto tallennettiin alkuperäiseen, tallennuspalvelusta saatuun SPSS-tiedostoon ylimääräisellä muuttujalla, jolla selviää, onko henkilö vastannut niin sanottuun pitkään kyselylomakkeeseen vai lyhyeen kyselyyn.

5.3. Osallistujat

Tämä tutkimus on siis osa vuonna 2004 alkanutta pitkäaikaistutkimusta, johon on kuulunut tämä mittaus mukaan lukien kolme mittauskertaa (2004, 2005 ja 2006, kaikki alkuvuoden aikana). Tässä tutkimuksessa aineistona on kuitenkin vain viimeisen, vuoden 2006 mittauksen aineisto eli kyseessä on poikkileikkausaineisto. Tutkimuskohteen perusjoukko on 730. Pitkäaikaistutkimuksen osallistujat ovat erään itäsuomalaisen keskisuuren kaupungin tietyn vuosikurssin lukiolaiset. On syytä korostaa, että tämän kaupungin kaikki lukiot osallistuivat tutkimukseen (yhteensä 28 luokkaa kuudesta koulusta). Aineisto voidaan siksi katsoa kattavaksi ja kohdejoukkoaan edustavaksi, tosin maantieteelliset erot on huomioitava nuorten ollessa alun perin samasta kotikaupungista lähtöisin. Koulukohtaiset vastausprosentit vaihtelivat 48 ja 73 välillä (katso liite 11). Huomioitavaa kuitenkin on, että tällä hetkellä suurin osa tutkituista nuorista oli kirjoittanut ylioppilaaksi keväällä 2005, eli koulukohtaisuus liittyy siis ainoastaan nuoren entiseen kouluun ja luokkaan.

---

⁵ 21 elokuvalippua arvottiin jo vastanneille ja 47 lippua ei-vastanneille. Ei-vastanneille lähetettiin uusi lomake ja kirje, jossa kehoitettiin vastaamaan tiettyyn päivään mennessä, jolloin elokuvalipun saaminen oli taattua (katso liite 5). Loput 32 elokuvalippua arvottiin karhukeräyksen yhteydessä.

Vaikka tässä mittauksessa ei kysytty nuoren ikää tai syntymäaikaa, voidaan tämä tieto saada selville aiemmista mittauskerroista. Näin on pyritty myös minimoimaan tutkimuslomakkeen sivujen lukumäärä jättämällä sellaisten asioiden kysyminen, jotka voidaan poimia muilla keinoin. Nuoret ovat pääosin syntyneet vuosina 1985 ja 1986 eli vastausajankohtana keväällä 2006 he ovat olleet 20–21-vuotiaita. Vastaaajien sukupuoli oli tutkimuksessa hajaantunut seuraavasti: 449 vastaajasta naisia oli 327 (72,8 %) ja miehiä 122 (27,2 %). Tässä on syytä huomioida sukupuolten suuri vinoutuma, sillä naisten vastausaktiivisuus on ylivoimaisesti vilkkaampaa kuin miesten.

5.4. Kyselylomakkeet ja käsitteiden operationalisointi mittareiksi

Aineistonhankintamenetelmä tässä tutkimuksessa on siis kyselylomake ja siinä käytetyt mittarit. Tutkimus on tyyliltään empiirinen ja kvantitatiivinen. Tutkimukseen osallistuneet ovat itse vastanneet kyselylomakkeen kysymyksiin arvioimalla omaa henkilökohtaista tilannettaan. Kyselylomake koostuu seuraavista osioista: taustatiedot, henkilökohtaiset tavoitteet, huolet, ylioppilaskirjoitukset, nykyinen tilanne (koulutus- ja työuran valinta ja opiskelu), taloudellinen tilanne ja hyvinvointi ja terveys. Kyselylomake pyrittiin pitämään mahdollisimman lyhyenä, jotta vastausprosentista saataisiin riittävän korkea. Lisäksi itse kysymyksistä pyrittiin tekemään mahdollisimman lyhyitä ja helposti ymmärrettäviä.

Tieteellisessä tutkimuksessa olennainen vaihe on tärkeiden kysymysten operationalisointi eli muuttaminen mitattavaan muotoon. Tässä tutkimuksessa keskeiset teemat, hyvinvointi ja henkilökohtainen rahatalous, on operationalisoitava ja esimerkiksi hyvinvoinnin kohdalla eroteltava subjektiiviset ja objektiiviset hyvinvointikomponentit toisistaan. Kuten yhteiskuntatieteissä on yleistä, operationalisointi voi olla erityisen haastavaa käsitteiden ollessa yleisesti tunnettuja mutta silti erittäin moniselitteisiä. (Forsberg 1982, 103.) Suurin osa nuorten taloudellista tilannetta kuvaavista muuttujista ovat itse kehittämiäni ja osa pohjautuu jo olemassa oleviin mittareihin, joita on käytetty muissa vastaavissa tutkimuslomakkeissa. Tutkimuskohdetta eli nuorten taloudellista tilannetta lähestytään monen eri kysymyksen ja teeman kautta kuten työskentelyn, tulomuotojen, rahan suhtautumisen ja subjektiivisen hyvinvoinnin.

Tässä tutkimuksessa on otettu käyttöön käsite ”henkilökohtainen rahatalous” viittaamaan kootusti yksilön talouden kokonaisuuteen, joka sisältää tämän tulot, menot ja varallisuuden. Lisäksi erikoisen näkökulman tähän tuo vastaajan suhtautuminen rahaa kohtaan. Tarkoituksena on tarkastella tulojen ja kulutuksen välistä suhdetta, nuorten subjektiivista kokemusta omasta taloudellisesta ”pärjäämisestä” ja samalla nuorten pelkoja ja huolia rahojen riittämisestä sekä toisaalta tilanteen parantamisen mahdollisuutta heidän tavoitteissaan ja elämänhallinnassaan agentuurin tavoin. Tutkimuslomakkeeseen on täten liitetty suorat ja ytimekkäät kysymykset asumismuodosta ja asumiskustannuksista, työnteosta, objektiivisista tuloista, subjektiivisesta kokemuksesta rahojen riittämisestä ja tulevaisuuden näkemyksistä, rahan merkityksestä sekä kulutuskohteista.

Nuorten taloudellista tilannetta kartoitetaan objektiivisista ja subjektiivisista näkemyksistä käsin. Objektiivinen taloudellinen tilanne on se todellinen tilanne, eli minkä suuruiset ovat nuorten tulot ja kuinka paljon rahaa kuluu esimerkiksi asumiskustannuksiin. Subjektiivisella näkökulmalla tarkoitetaan ihmisen omaa käsitystä jostakin (Litmala 1998). Kun taloudellisen tilanteen tarkastelu tapahtuu kaksijakoisena, subjektiivisena ja objektiivisena, on näiden kahden elementin jatkuva vuorovaikutussuhde ja tasapaino ratkaisevassa asemassa. Usein kulutustutkimuksissa ja taloudellisen tilanteen tarkasteluissa on keskitytty objektiiviseen näkökulmaan esimerkiksi tarkastelemalla kotitalouden käytettävissä olevia resursseja, tulotilastoja tai kulutusastetta. Kuitenkin nämä tavanomaiset, yksipuoliset niin kutsutut menot-tulot mittarit antavat melko riittämättömän kuvan ihmisten taloudellisesta tilanteesta. Ne saattavat antaa joitakin viitteitä kotitalouksien varallisuudesta mutteivät ilmennä todellista tilannetta kokonaisuudessaan – olennaista on tuoda esiin myös tutkittavien *subjektiiviset kokemukset* omasta henkilökohtaisesta taloudellisesta tilanteestaan ja koetusta taloudellisesta turvallisuudesta. Objektiiviset mittarit kun eivät näitä seikkoja kerro. (Litmala 1998, 215–219.)

Kuten luvussa 2.5 ilmeni, hyvinvointi on laaja käsite ja on haastavaa määritellä kuinka hyvinvointia tarkastellaan. Tämän vuoksi otetaan muutamat aihealueet erityishuomioon ja tuodaan esille taloudellinen hyvinvointi ja henkilökohtainen rahatalous uusklassisina käsitteinä eri sektoreiden kautta: tulot, kulutus ja asuminen. Näin otetaan mallia Forsbergin (1982) tutkimuksesta, jossa tuotiin esille operationalisoinnin haasteellisuus: vaikka hyvinvointi-käsite on yleisesti tunnettu, on se lopulta hyvin moniselitteinen. Siksi tärkeiden

kysymysten operationalisointi on tärkeä tehtävä ja se toteutetaan erottelemalla subjektiiviset ja objektiiviset hyvinvointikomponentit toisistaan. (emt., 103.)

Koska tutkimuslomakkeessa on käytetty tiettyjä skaaloja, joita ei voi julkaista, ei lomakettakaan voida kokonaisuudessaan julkaista tämän tutkimuksen yhteydessä. Skaalat löytyvät muista lähteistä ja tarvittaessa tutkimusryhmässä työskenteleviltä henkilöiltä voi tiedustella lisätietoja. (Salmela-Aro 27.2.2008.) Tarpeellista on kuitenkin selostaa tässä tutkimuksessa käytetyt skaalat ja muuttujat:

Sukupuoli

Sukupuoli koodattiin pyytämällä nuorta ympyröimään oikea vaihtoehto (”nainen” = 1, ”mies” = 2).

Mitä teet tällä hetkellä

Vastaajan elämäntilannetta kartoitettiin yleisellä ”mitä teet tällä hetkellä?” -kysymyksellä, johon vastaajan tuli vastata ympyröimällä hänen tilanteeseensa sopivat vaihtoehdot 11-portaisesta vastausrungosta (esimerkiksi ”opiskelen lukiossa” ja ”olen töissä”).

Työssäkäynti

Tutkimuslomakkeessa pyydettiin vastaajaa vastaamaan muutamiin työssäkäyntiin liittyviin kysymyksiin, jos hän kyseisessä hetkellä oli joko kokopäivä- tai osa-aikatyössä. Vastaajan antama työpaikan nimi luokiteltiin 17-portaisesti *toimialan* mukaan (katso luokittelurunko liitteessä 9) ja tehtävänimike (esimerkkinä annettu ”myyjä” ja ”varastomies”) 17-portaisesti *osaamisalueen* mukaan. Työsuhteen kesto pyydettiin arvioimaan vuosina ja kuukausina ja tämä kesto luokiteltiin aineistoon uudestaan täysinä kuukausina. Vastaajia pyydettiin ympyröimään onko työsuhde määräaikainen (1) vai vakituinen (2) sekä osa-aikainen (1) vai täysipäiväinen (2). Jos vastaaja työskenteli osa-aikaisesti, oli tämän arvioitava keskimääräinen työaika viikossa. Jos vastaaja oli antanut arvioksi esimerkiksi 20–30 tuntia viikossa, tallennettiin tämä aineistoon pyöristämällä annettu lukumäärä ylöspäin eli tässä tapauksessa tallentamalla 30 tuntia. Vastaajan tuli kertoa keskimääräinen kuukausittainen nettopalkka ja myös tämä vastaus annettuna arviona tallennettiin edellisen esimerkin vastaavalla tavalla. Lopuksi nuoren työtyytyväisyyttä mitattiin kahdella osiolla: *työtyytyväisyys* ja *työviihtyvyys*, joita vastaajan tuli arvioida 5-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla (1 = ”en ollenkaan”, 5 = ”erittäin tyytyväinen”).

Tulot ja niiden tulkinta

Tulojen jakautumista eri tulomuotoihin mitattiin kysymyksellä, jossa pyydettiin vastaajaa arvioimaan kuinka paljon hänellä on kuukausittain rahaa käytettävissä nettoarvoisesti. Tämä mittari sisälsi viisi osiota: palkkatulot, tulonsiirrot (esimerkiksi opintotuki, asumistuki), avustukset vanhemmilta, sukulaisilta ym., laina (esimerkiksi asunto- tai opintolaina, kulutusluotto) ja muut tulot, jossa oli vastaustilaa lisäkysymyksen ”mitkä?” vastaukselle. Näistä eri tulomuodoista muodostettiin summamuuttuja, sillä käytettävissä olevan rahan yhteissumma oli helpompi käsitellä analyysissä. Koettuun henkilökohtaiseen rahatalouteen lukeutuvaa tulojen riittävyttä mitattiin 5-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla. Vastausvaihtoehdot olivat välillä 1 = ”erittäin hyvin” ja 5 = ”huonosti” välillä, mitkä aineiston käsittelyssä ja analyysissä koodattiin uudestaan käänteisesti niin, että isompi arvo kuvaa loogisesti vahvempaa mielipidettä: rahat riittävät hyvin = 5. Myös arviota lähitulevaisuuden taloudellisesta tilanteesta arvioitiin 5-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla (1 = ”muuttuu paljon paremmaksi”, 5 = ”muuttuu paljon huonommaksi”), joka käännettiin myös toisinpäin edellä esitetyn tavan mukaisesti. Tämä helpottaa aineiston analyysiä ja tekee siitä loogisemman. Isompi arvo vastauksessa kuvaa positiivisempaa mielipidettä: toisin sanoen mitä positiivisempi ilmaisu, sitä positiivisempi arvo. Esimerkiksi kysymyksen 116 ”*Koetko, että tulosi riittävät nykyisiin menoihisi tällä hetkellä?*” vastausvaihtoehto 1 ”erittäin hyvin” on käännetty 5:ksi.

Suhtautuminen rahaan

Suhtautumista rahaan mitattiin itse muodostamallani mittarilla. Mittari sisältää kymmenen osiota, joita arvioitiin 7-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla (1 = ”ei ollenkaan”, 7 = ”erittäin paljon”). Mittarissa kysyttiin vastaajalta rahan henkilökohtaista merkitystä, ja osioina olivat muun muassa raha keinoina ja päämääränä: ”*turvallisuuden tunnetta*”, ”*keinoa elää: syöminen ja asuminen*” ja ”*unelmien saavuttamista*”. Osioina olevat asiat muodostettiin teoreettisessa tarkastelussa muodostuneilla ajatuksilla, joita on esitelty edellä luvussa 2. Tässä mittarissa ilmenee se tosiseikka tutkimuslomakkeiden mittareista, että yksittäiset kysymykset yhdessä muodostavat mittarin ja toimivat mittarin osina eli osioina. Yksittäinen osio ei ole niinkään tärkeä vaan niiden osioiden kokonaisuus, joka muodostaa mittarin. (Metsämuuronen 2006, 111.) Eli tärkeää ei ole niinkään tarkastella yksittäistä suhtautumista rahaan esimerkiksi vapauden tai muiden kunnioituksen suhteen vaan kokonaislatautuneisuutta näihin kaikkiin osioihin. Toisaalta poikkeuksen tässä tekee ”*onnellisuutta*” osion, jonka yksittäinen arvo tullaan myös ottamaan huomioon. Kysytyjen

osioiden välistä sisäistä konsistenssia eli asteikon reliabiliteettia asteikolla 0-1 mittaava Cronbachin alpha (α) oli korkea, .82.

Kulutuskohdeet

Ihmiset käyttävät rahojaan eri tavoin ja eri kohteisiin. Mitataksemme tyypillisimpiä kulutuskohdeita pyydettiin vastaajia mainitsemaan kolme asiaa, joihin he kuluttavat eniten käytössä oleviaan rahoja. Esimerkkeinä annettiin muun muassa ruoka, harrastukset ja vuokra. Mittarin toinen osio koski kulutuskohdeita jos vastaajalla olisi enemmän rahaa käytettävissä. Molempien osien avovastaukset koodattiin itse muodostamalla 26-portaisella luokitusrungolla, joka on nähtävissä liitteessä 10. Näitä vastausvaihtoehtoja yhdistettiin järkevästi merkittävimpien kulutuskohdeiden 10-portaiseksi luokitusrungoksi, kuten luvussa 6.1.2. tullaan näkemään.

Subjektiiivinen hyvinvointi

Useimmista muista tämän tutkimuksen mittareista poiketen subjektiivista hyvinvointia mitattiin jo valmiilla mittarilla. Kyseessä on Dienerin, Emmonsin, Larsenin ja Griffinsin (1985) subjektiivisen hyvinvoinnin kognitiivista arviota kuvaava viiden osion (esimerkiksi ”*Olosuhteeni elämässäni ovat erinomaiset*”) elämäntyytyväisyyden (*life satisfaction*) mittari, jonka osioita arvioitiin 7-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla (1 = ”täysin eri mieltä”, 7 = ”täysin samaa mieltä”). Dienerin ja kumppaneiden mittaria on esitetty tämän tutkimuksen teoreettisessa viitekehysessä luvussa 2.5.1. Elämäntyytyväisyys-muuttuja (*elam*) saatiin laskemalla keskiarvosummamuuttuja kaikista viidestä osiosta. Näin on helpompaa tulkita vastaajien yleistä elämäntyytyväisyyttä. Elämäntyytyväisyysasteikon reliabiliteetti (Cronbach alpha, α) oli korkea, .88.

Asuminen ja asumiskulut

Asumista tarkasteltiin kolmella kysymyksellä: kenen kanssa asuu, nykyinen asumismuoto ja asumiskulut. Vastaajan tuli ympyröidä kymmenestä eri vastausvaihtoehdosta (esimerkiksi ”*äidin kanssa*” ja ”*äidin ja isän kanssa*”) kenen kanssa hän asuu sekä kuudesta eri vastausvaihtoehdosta nykyinen asumismuoto (esimerkiksi ”*lapsuuden koti*”). Asumiskuluihin liittyvään kysymykseen vastattiin 6-portaisella vastausrungolla, josta ensimmäinen oli 0 euroa ja kuudes ”*en osaa sanoa*”.

Henkilökohtaiset tavoitteet

Tavoitteita mitattiin pyytämällä vastaajaa kirjoittamaan avoimeen vastaustilaan neljä henkilökohtaista mihin tahansa elämänalueeseen liittyvää tavoitetta, joita hänellä on tulevaisuuden suhteen. Tutkimuksessa käytetty mittari on muokattu versio "Personal Project Analysis inventory" mittarista (Salmela-Aro 2002; Little 1983). Tavoitteiden sisällöt luokiteltiin 30-portaisen luokitusrungon mukaan. Tämän tutkimuksen kannalta on olennaisinta tarkastella työhön sekä toimeentuloon ja taloudelliseen tilanteeseen liittyviä tavoitteita nuorten vastauksissa.

Huolet

Vastaajien huolia kartoittava kysymys muistuttaa edellistä tavoitteisiin liittyvää kysymystä. Vastaajaa pyydettiin kirjoittamaan avoimesti kaksi mihin tahansa elämänalueeseen liittyvää huolta ja myös näiden vastausten sisällöt luokiteltiin saman 30-portaisen luokitusrungon mukaan.

Identiteetti (self-identity)

Tutkimuksessa käytettiin 16-osioista identiteettiskaalaa (Nurmi 2004). Kysymyksenasettelussa painotettiin mitä nuori pitää elämässään tärkeänä ja skaalaan lisättiin taloudellinen ulottuvuuden kahdella uudella osiolla. Vastaajat arvioivat osioita 7-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla (1 = ”ei ole ollenkaan tärkeää”; 7 = ”on hyvin tärkeää”). Näistä osioista olen kiinnostunut ainoastaan taloudellisista ”raha” ja ”varakkuus” osioista. Näiden muuttujien sisäinen konsistenssi eli Cronbachin alpha (α) oli erittäin korkea, .92 kuten koko identiteettiskaalankin, sen alphan (α) ollessa 83.

5.5. Tilastolliset analyysit ja metodiset valinnat

Aineiston avoimet vastaukset koodattiin syyskuussa 2006. Koodaus numeeriseen muotoon tehtiin aiemmin käytettyjen luokitusrunkojen mukaan tosin uusien työskentelyä ja kulutuskohteita koskevien kysymysten kohdalla tehtiin uudet luokitusrungot selaamalla nuorten antamia vastauksia ja hyödyntäen samalla muita aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja niissä käytettyjä luokituksia. Näitä luokitusrunkoja voidaan tarvittaessa käyttää jatkossakin. Puhelin- ja sähköpostikyselyjen avoimet vastaukset koodattiin syyskuun 2006 lopussa, rinnakkaiskoodaus muutamien avointen kysymysten kohdalla suoritettiin

Jyväskylän yliopistossa syys- ja lokakuussa 2006 ennen tallennusta ja valmis aineisto toimitettiin Jyväskylän yliopiston tallennuspalveluun marraskuussa 2006.

Aineiston tilastolliset analyysit toteutettiin kvantitatiivisin metodein SPSS for Windows-ohjelman eri versioilla (muun muassa 11, 13 ja 15). Analyysissä tutkittiin asioiden yleisyyttä tai niitä edustavien muuttujien välisiä yhteyksiä. Selviä määrällisiä asioita, kuten taloudellisia ilmiöitä eli tässä tutkimuksessa esimerkiksi nuoren tuloja, on mielekästä käsitellä tilastollisin keinoin etenkin kun otoskoko on näinkin suuri. Toisaalta myös muitakin kuin määrällisiä ilmiöitä voidaan kvantifioida, kuten arvoja, asenteita tai mielipiteitä. Näin pyritään selvittämään erilaisia merkitysrakenteita määrällisessä muodossa, kuten tässä tutkimuksessa on mitattu suhtautumista rahaan. (Pöntinen 2004, 83.) Aineiston analyysissä aineisto käsitellään tehdyn tutkimussuunnitelman mukaisesti tosin uudet, yllättävätkin ilmiöt voidaan ottaa tarkasteluun mukaan vaikka ne eivät kuuluisikaan alkuperäisiin tutkimusongelmiin (Nummenmaa 2004, 31).

5.6. Tutkimuksen luotettavuus: reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu on oleellinen osa tutkimusta (Metsämuuronen 2006, 66 ja 117). Tutkimuksen reliabiliteetti eli toistettavuus tarkoittaa, mittaako muuttuja sitä asiaa mitä sen on tarkoitettu mittaavan tai kuinka samanlaisia vastauksia saataisiin jos sama ilmiö mitattaisiin monta kertaa samalla mittarilla (emt., 66–67 ja 126). Siitä myös näkee kannattaako jokin osio poistaa: kannattaa, jos reliabiliteettikerroin kasvaa poistettaessa osion. Tutkimusaineiston validiteetti tarkoittaa luotettavuutta ja sitä, ollaanko tutkimuksessa tarkastelemassa sitä, mitä on tarkoituskin tutkia. Validiteetti voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen omaa luotettavuutta: ovatko käsitteet oikeita, onko teoria valittu oikein, ovatko mittarit oikein muodostettu ja mittaavatko ne sitä mitä niiden on tarkoituskin mitata. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa sitä, onko tutkimus yleistettävissä ja jos on, niin mihin ryhmiin. Tutkimuksen yleistä validiteettia voidaan täten lisätä hyvällä tutkimusasetelmalla, oikealla käsitemuodostuksella ja teorian johtamisella ja otannalla. (emt., 57 ja 66.)

Tämä pro gradu -tutkielma on osa tieteellistä tutkimusta, jonka aineisto on kerätty survey tutkimukselle luonteenomaisin metodein. Tutkimusryhmän muut jäsenet ovat avustaneet

tutkimusaineiston keräyksessä. Näillä henkilöillä on huomattavan laaja tieteellinen asiantuntemus ja runsas kokemustausta erinäisistä tutkimusprojekteista. Aineisto on objektiivista ja tutkimusryhmän jäsenet ovat toimineet aineistonkeruussa puolueettomasti. Aineisto on kerätty toisessa kaupungissa kuin missä tutkijat toimivat, joten heillä ei todennäköisesti ole minkäänlaista erityistä suhdetta tutkimuksessa tutkittujen nuorten toimintaan. Tutkimusaineisto on koodattu huolellisesti ja rinnakkaiskoodauksien avulla on satunnaisvirheiden ja huolimattomuuksien mahdollisuus pyritty pitämään mahdollisimman pienenä, jolloin myös tutkimuksen validiteetti pysyy korkealla.

Tutkimuksen kvantitatiivisen aineiston kaikki kyselylomakkeen väittämät on käännetty tarvittaessa samansuuntaisiksi, mikä on summamuuttujaa muodostettaessa tärkeää. Summamuuttujat on käännetty niin, että mitä korkeampi arvo, sitä vahvemmin mitattava ominaisuus esiintyy. Summamuuttujien rakentaminen on tärkeää, jotta aineistoa on helpompi hallita analyysivaiheessa. Tutkimuslomakkeet suunniteltiin tutkimusteemojen kannalta kattaviksi ja lomakkeiden eri osiot mittasivat juuri sitä mitä niiden oli tarkoitettukin mittaavan. Tämä on vahvistettu laskemalla muuttujille reliabiliteettiasteet, jotka on mainittu kyseisen teoreettisesti muodostetun muuttujan kohdalla. Mittareiden ja osioiden luotettavuusaste voidaan nähdä olevan hyvällä tasolla myös siksi, että ne on havaittu päteviksi tutkimuksen aiemmissa keräyksissä ja ne ovat usein myös omaksuttu käyttöön muista tieteellisistä tutkimuksista. Tutkimuslomakkeen kysymykset on myös suunniteltu niin, etteivät nuoret koe niitä liian arkaluontoisina tai uhkaavina. Näin olisi nimittäin saattanut käydä esimerkiksi tulolähteitä koskevan kysymyksen kanssa. Voidaan kuitenkin olettaa, etteivät nuoret kokeneet kysymystä loukkaavana kohtalaisen vastausprosentin vuoksi tämän kysymyksen kohdalla (34 %) eivätkä nuoret myöskään kommentoineet kysymystä, vaikka heille oli annettu mahdollisuus kommentoida tutkimusta ja kysymyksiä tutkimuslomakkeen takasivulla.

Tutkimus voidaan nähdä kattavasti edustavan tämän ikäluokan suomalaisia nuoria, sillä mukana on ollut yhden kaupungin kaikki lukiolaiset. Tuloksia voidaan siksi pitää yleistettävänä. Koko populaatiota koskevan tutkimuksen teettäminen olisi liian suuri urakka, jolloin on aiheellista valita tätä kohdetta edustava osa eli otos. Tässä täytyy kuitenkin pitää mielessä se tosiseikka, että tutkimuskohteena olevat nuoret ovat nimenomaan lukiokoulutuksen saaneita nuoria. Taloudellinen tilanne voi olla esimerkiksi ammattikoulusta valmistuneilla tai vailla koulutusta olevilla nuorilla täysin erilainen.

Toisaalta nuoria yhdistää myös toinen taustatekijä: asuinpaikkakunta, nimittäin kaikki nuoret ovat kotoisin tästä tietyistä keskisuuresta suomalaiskaupungista. Täten tuloksia ei sellaisenaan voi yleistää esimerkiksi kaikkiin suomalaisiin nuoriin ja koko populaatiota koskevia yleistyksiä tehdessä on syytä olla varovainen, mutta tulokset voivat antaa hyvän alustavan pohjan yleiselle tilanteelle. Lisäksi tutkimustuloksia analysoidessa on huomioitava tutkimusaineiston keruun ajankohta. Aineisto on kerätty keväällä, mikä saattaa osaltaan vaikuttaa nuorten antamiin vastauksiin. Kevät on etenkin opiskelijoille taloudellisesti tiukkaa aikaa sillä edellisen kesän kesätyöansiot ovat tässä vaiheessa useasti jo kulutettu. Toisaalta kesällä aineistonkeruun karhukeräykseen vastanneilla saattaa heijastua tuleva kesätyötilanne ja siitä koituva positiivisen, hyvän taloudellisen tilanteen kokeminen. Useat nuoret ovat saattaneet myös juuri mennä armeijaan ja elämäntilanne voi täten olla tällä ajankohdalla aivan toinen kuin aiemmin tai myöhemmin. Kokonaiskuvan saaminen on myös haasteellista nuorten jakautuessa erilaisiin ”tiloihin”, kuten luvussa 2.1 esiteltiin. Nuoret saattavat siirtyä tilojen välillä tiuhaan tahtiin tai sitten he ovat samanaikaisesti useassa tilassa jolloin esiin tulevat erilaiset tilastointiongelmat (Hämäläinen 2004, 23). Näin tutkimuksen validiteettia voidaan parantaa esimerkiksi suorittamalla pitkittäistutkimuksen uusi keräys myöhempänä ajankohtana, jolloin voidaan tarkastella erilaisia kausalityönteitä tai aika-analyysyjä.

Nuorten otos oli kaikkiaan 730. Kyselyyn vastasi 449 nuorta eli vastausprosentiksi muodostui 61,4. Vastausprosenttia nostivat puhelinhaastattelut ja sähköpostitse annetut vastaukset huomattavasti (vrt. 22 kappaletta puhelinhaastatteluja ja yhteensä 56 sähköpostivastausta). Kokonaiskato johtui lähinnä siitä, että nuoria oli vaikea tavoittaa ja pitkittäistutkimukseen osallistuville ominaiseen tyyliin nuorilla oli jo saattanut mielenkiinto tutkimusta kohtaan vähentyä. Vastausprosenttia ja tutkimuksen reliabiliteettia tulkittaessa on huomattava, että kato on voinut vaikuttaa tutkimustuloksiin esimerkiksi siten, että tietyntyylliset henkilöt ovat mukana aineistossa ja toisaalta tietyntyylliset henkilöt ovat saattaneet jättää vastaamisen väliin (Kankainen 27.2.2008). Tiedämme esimerkiksi, että naiset olivat tutkimuksessa vahvasti yliedustettuja. Koulukohtaisesti katsottuna vastauksia saapui suhteellisen kohtalaisesti kaikista kouluista peräisin olevilta nuorilta, tosin Lukio C:n kohdalla vastausprosentti on jäänyt melko alhaiseksi sen ollessaan 48 (ks. liite 11). Voidaan kuitenkin ajatella, että vaikka katoa on, on tutkimuksen vastausprosentti muihin sosiaalitieteellisiin tutkimuksiin verrattaessa melko hyvä sillä vastausprosentit jäävät nykyään usein 50 % tienoille (Kankainen 27.2.2008).

6. TUTKIMUSONGELMIEN EMPIIRINEN ERITTELY

Tässä luvussa tulokset raportoidaan ongelma-alueittain, jonka jälkeen niitä pohditaan luvussa 7. suhteessa aiempiin tutkimuksiin. Ensiksi pyrin kuvailemaan tutkittujen nuorten taloudellista asemaa yleisellä tasolla kartoittamalla nuorten taloudellisten voimavarojen koostumusta painottaen nuorten työssäkäyntiä sekä tarkastelemalla tyypillisiä kulutuskohteita. Työntekoa, asumista ja taloudellista tilannetta kuvaillaan yleisellä tasolla aineiston analyysissä saaduilla tuloksilla. Merkittävänä tutkimustavoitteena on osoittaa, mikä on tutkimuksen mukaan vallitseva tilanne nuorilla: objektiivisen taloudellisen tilanteen näkökulmasta ja työtilanteen mukaan.

Toiseksi tulee itse tutkimuksen fokus, eli tutkimuksen teoriaosuudessa esitelty taloudellisen tilanteen yhteys subjektiiviseen hyvinvointiin. Tämä on sijoitettu omaksi alaluvuksi 6.2., ”Taloudellisen tilanteen hyvinvointivaikutukset”. Teoreettisessa viitekehyksessä (luku 2) on tullut esille niitä käsitteitä, joiden kautta nuorten taloudellisen tilanteen yhteyttä hyvinvointiin tullaan tarkastelemaan. Eräs käsite on elämäntilanne, joka jo itsessään määrittää paljolti sitä, miten hyvinvointi koetaan. Työnteon suhteen on mielenkiintoista tarkastella, minkälaisiin työtehtäviin nuoret ovat päätyneet ja minkälaisissa työsuhteissa he työskentelevät. Erotteleva taustamuuttuja on siten elämäntilanne, sukupuolen lisäksi. Elämäntilanne on tässä tutkimuksessa määritelty asumiseen ja työskentelyyn liittyväksi käsitteeksi sillä niissä nähdään olevan merkittäviä eroja aineistossa.

Lopuksi käsitellään kolmatta tutkimusongelmaa, nimittäin nuorten suhtautumista rahaan ja rahalle annettuja merkityksiä, sisältäen myös rahan aseman nuorten identiteetissä.

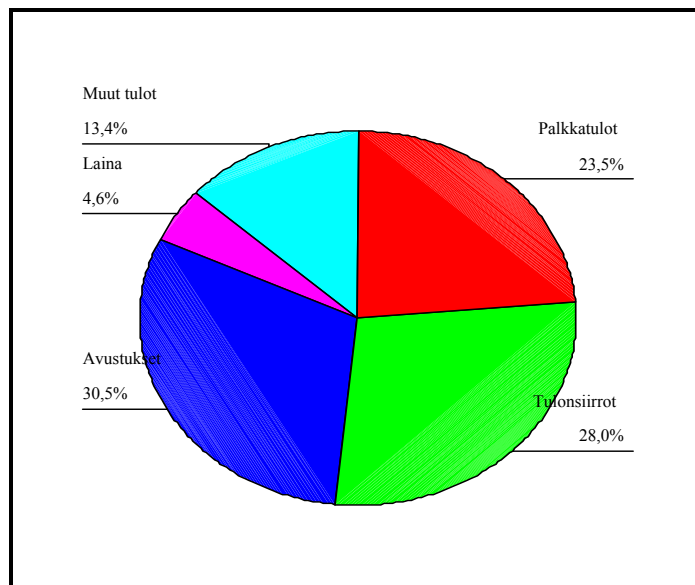
6.1. Nuorten taloudellinen asema

Ensimmäisenä tutkimusongelmana oli selvittää, minkälainen on nuorten taloudellinen asema: mistä voimavarat koostuvat, mikä on työelämän rooli nuorten elämässä ja toisaalta mihin käytettävissä oleva raha kulutetaan. Tarkastelu aloitetaan ensimmäisellä osaongelmalla: mistä taloudelliset voimavarat koostuvat. Pyrin seuraavassa antamaan

kuvailevan tason analyysin keinoin yleiskuvan nuorten tuloista ja taloudellisesta tilanteesta muun muassa prosenttilukuina ja graafisina esityksinä.

Tulonjakotutkimuksissa käytetty ilmaisu yksilön ”käytettävissä olevista tuloista” sisältää tässä tutkimuksessa yksilön henkilökohtaiset nettopalkkatulot ja muut tulot (esimerkiksi eri tulonsiirrot tai vanhemmilta saadut tulot). Henkilökohtainen nettotulo eli nuoren käytettävissä oleva rahamäärä maksettujen tulonsiirtojen eli verojen maksun jälkeen on käytännönläheisempi tapa kuin bruttomääräisinä tarkastellut tulot ja nuoren saattaa olla näin helpompi käsitellä aihetta. Toisien sanoen nuoren maksamat verot on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Myös kyselylomakkeessa annetut vaihtoehdot on muokattu helposti käsiteltäviksi ja niissä annetut vaihtoehdot ja esimerkit on valittu nimenomaan nuoren oletetun elämäntilanteen kannalta.

Nuorten taloudellisten voimavarojen koostumus on kuvattu kuviossa 3. Nuorille pääasiallinen tulonlähde näyttää olevan erilaiset vanhemmilta ja sukulaisilta saadut avustukset sillä noin 30 % nuorten tuloista koostuu avustuksista ja peräti 48 % vastaajista ilmoitti saavansa taloudellista tukea avustusten muodossa. Vanhempien antamaa taloudellista tukea ei kuitenkaan voi pitää kovin tärkeänä tulolähteenä rahamäärällisesti sillä keskimääräinen avustuksena saatu summa oli 94,40 euroa kuukaudessa, kun taas esimerkiksi palkkatulojen keskiarvo oli 515,10 ja tulonsiirtoina saadun summan keskiarvo 321,80 euroa. Suurin avustuksena saatu summa oli kuitenkin 600 euroa ja moni nuori ei yksinkertaisesti selviäisi ilman vanhempiensa taloudellista tukea, vaikka toisaalta vain noin 10 % näitä avustuksia saavista nuorista ilmoitti tämän olevan ainoa tulolähde. Tällaisilla nuorilla saatu rahasumma vaihteli suuresti 20 euron ja 300 euron välillä, keskiarvon ollessa 100 euroa. Useimmiten kuitenkin vanhemmilta saatu avustus tukee muita tulomuotoja, kuten tulonsiirtoja. Jopa 65 % tulolähdekysymyksiä kokonaisuuteen vastanneista mainitsi enemmän kuin yhden tulolähteen. Vanhempien tuki eroaa kuitenkin muista tulomuodoista siinä, että se ei välttämättä ole suoranaista esimerkiksi tietyllä rahasummalla vaan se voi koostua myös esimerkiksi laskujen maksamisesta tai ruoka-avustuksista. Tämän tyylinen avustus ei tässä tutkimuksessa tule esille, vaikka sitä on kuitenkin pidettävä tärkeänä tekijänä muun muassa nuoren hyvinvoinnin ja toimeentulon kannalta.

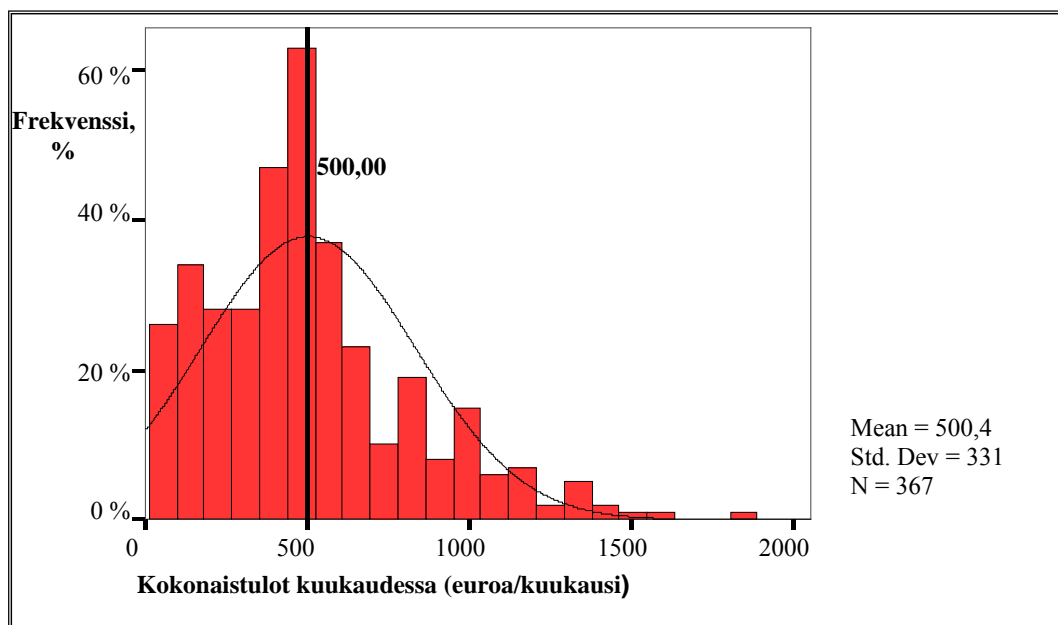

Kuvio 3. Nuorten pääasialliset tulolähteet prosentuaalisesti

Nuorista peräti 46,8 % ilmoitti saavansa tukea valtiolta, mikä on erittäin lähellä avustuksia saavien nuorten 48 % osuutta. Valtion myöntämät tuet nuorille koostuvat esimerkiksi opinto-, asumis- ja toimeentulotuista, kuten luvussa 3.2.1 tuotiin esille. Kun tarkastellaan nuorten elämäntilannetta, on syytä huomioida, että moni nuori ei kykene opiskelujen täysipäiväisen luonteen vuoksi tekemään töitä tai ei halua käyttää vapaa-aikaansa työntekoon. Tällöin opintolaina on monelle käyttökelpoinen ratkaisu. Kuviossa 3 on huomattavaa, että vain 5,1 % nuorista vastasi nostavansa lainaa, lainan muodostaen vain 4,6 % nuorten kokonaistuloista. Osuus on huomattavasti pienempi kuin esimerkiksi ”muina tulomuotoina” saatu rahamäärä, jonka koostumus jää kuitenkin tässä tutkimuksessa avoimeksi. Luvussa 3.2.1. selostettiin valtion takaaman opintolainan koostumus, joka on enimmillään 300 euroa. Tässä tutkimuksessa 300 euron tai sitä alle jäävän määrän lainaa ottaneista nuorista oli noin 96 % ja peräti 30 % ilmoitti saavansa juuri tämän 300 euroa lainaa kuukaudessa käyttöönsä. Keskimääräisesti lainaa oli 214,20 euroa. Vain yksi henkilö ilmoitti saavansa yli 300 euroa lainaa tämän 440 euron lainallaan. Näin voidaan todeta, että nuorten ottama laina koostuu lähes poikkeuksetta opintolainasta.

Nuorten kuukausittaiset kokonaistulot ovat puolestaan nähtävissä kuviossa 4. Keskimäärin nuorilla oli tutkimuksen mukaan käytettävissä 500,40 euroa kuukaudessa (keskihajonta = 331,03; min = 0 euroa; max = 2050e). Tämä oli nuorten antama arvio ja se sisälsi eri tulomuodot yhteenlaskettuna. On painotettava, että nuoret itse tulomuotojensa lisäksi ovat hyvin erilaisia, eikä tässä(kään) tutkimuksessa voida yleistää ”nuoriin” kaiken kaikkiaan.

Nuorista enemmistö eli melko niukasti, sillä yli 60 % nuorista tuli toimeen alle 500 euron kuukausituloilla. Silti yllättävän moni näytti elävän melko leveästi, jos näin voidaan ajatella esimerkiksi yli 1000 euron tuloilla, jota sai noin 9 % kysymykseen vastanneista nuorista.

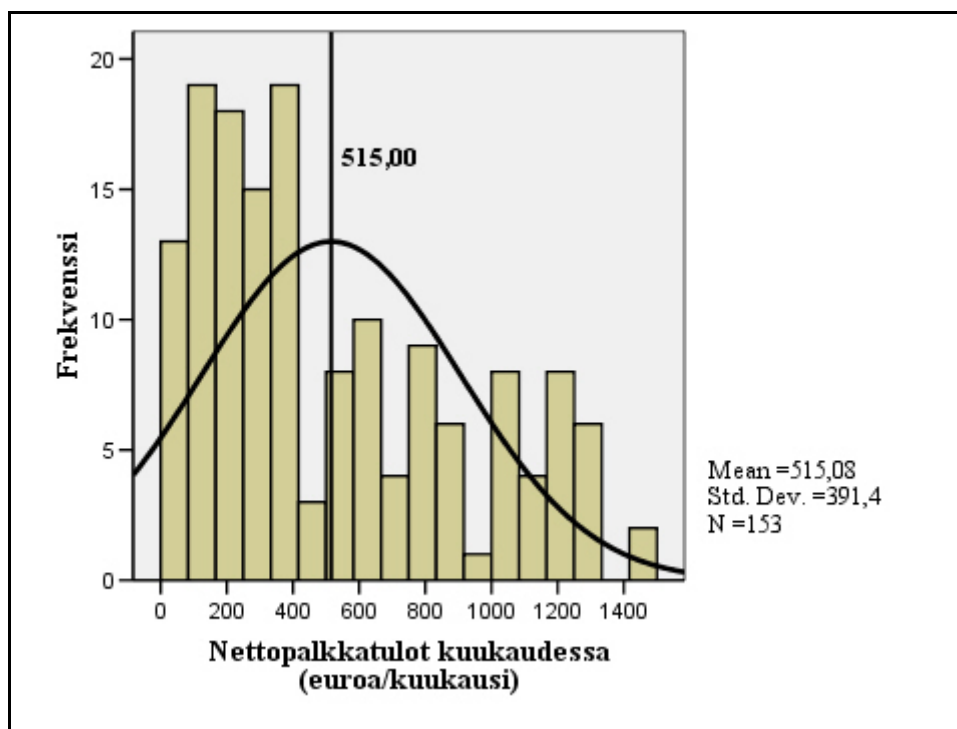
Kuvio 4. Nuorten keskimääräiset kokonaistulot kuukaudessa

6.1.1. Nuoret toimijoina työelämässä

Tässä alaluvussa vastataan ensimmäisen tutkimuskysymyksen toiseen osakysymykseen: minkälaista on työelämä nuoruuden siirtymävaiheessa. Luvussa 5.4. esitellyistä tutkimuksissa käytetyistä mittareista ”Mitä teet tällä hetkellä” -kysymys antaa pätevän kuvan nuorten tämän hetkisestä elämäntilanteesta. Nuorelle annettiin 10 vastausvaihtoehtoa ja näiden lisäksi oli vielä avoin kohta muille vastauksille: ”jotain muuta, mitä?”. Nuorelle oli annettu mahdollisuus vastata kaikkiin hänen tilanteeseensa sopiviin vaihtoehtoihin kehotuksella: ”vastaa kaikki tilanteeseesi sopivat vaihtoehdot”. Vaikka vaihtoehtoja olisi lukuisia, nuorten pääasiallinen toiminta tässä elämänvaiheessa toisen asteen koulutuksen jälkeen voidaan pääosin jakaa kolmeen: opiskelu, työskentely ja työttömyys. Tätä viimeisenä mainittua vaihtoehtoa ei nuorten vastauksissa esiintynyt kovin montaa ja tälle ei annettu erillistä vastauskohtaa vaan työttömänä olevien nuorten olisi kuulunut siten vastata viimeiseen vaihtoehtoon, ”jotain muuta, mitä?”.

Nuorista yli kolmannes (36,5 %) sai palkkaa työtuloina eli oli tutkimusajankohtana töissä. Sukupuolen mukaan eroteltuna työskentelyssä ei ollut kovin suuria eroavaisuuksia, tosin naiset olivat tyypillisemmin töissä: 37 % naisista ja vain 26 % miehistä työskenteli. Koska kyseessä olevat nuoret ovat niin kutsutussa elämänvaiheiden siirtymävaiheessa, voivat elämäntilanteet vaihdella suuresti. Tässä työskentelyn kohdalla on mainittava, että suurin osa työssäkäyvistä nuorista (84,6 %) ei osallistunut vastaushetkellä minkäänlaiseen koulutukseen. Vain 15,4 % työskentelevistä nuorista myös opiskeli työn ohella, tai toisinpäin, työskenteli opintojen ohella. On toki mahdoton tietää, kumpi näistä on nuorella ensisijaisena sen hetkisenä toimintana.

Keskimääräinen kokonaisnettopalkkatulo kuukaudessa oli tutkimuksen mukaan 515,10 euroa (mediaani= 390) mikä on nähtävissä kuviossa 5. Vaihtelevuus oli kuitenkin suurta, sillä parhaimmillaan nuori ansaitsi jopa 1500 euroa kuukaudessa (vaihteluvälin suuruus on 1495 (1500-5) euroa). Noin puolet nuorista ansaitsi taas ainoastaan 390 euroa tai alle vaikkakin 23 % nuorista ansaitsi 800–1200 euroa.

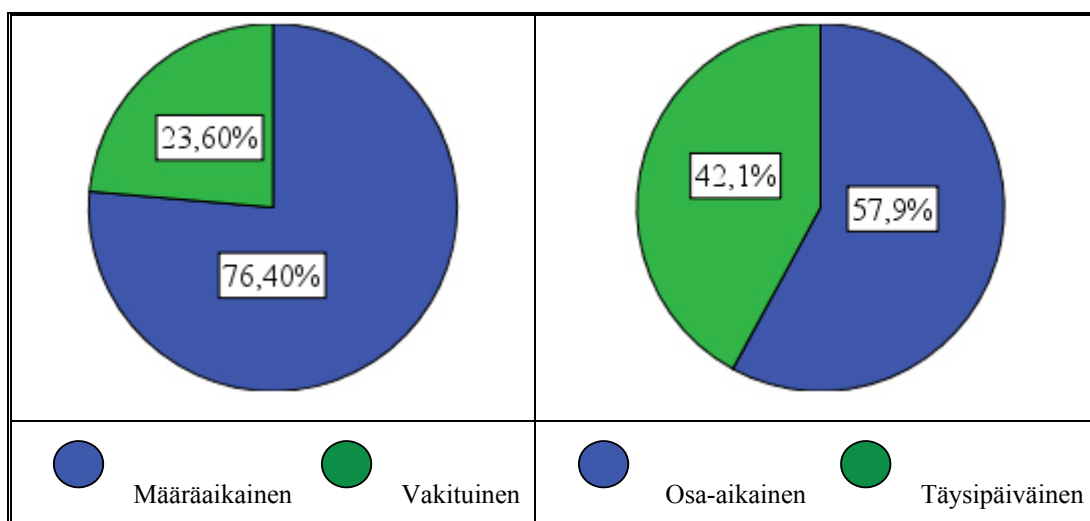

Kuvio 5. Nettopalkkatulot kuukaudessa

Kuviossa 6 taas on nähtävissä nuorten työsuhteiden luonne. Osa-aikaisten työntekijöiden osuus oli suuri näiden työsuhteiden ollessa yli puolet eli noin 58 % kaikista työsuhteista.

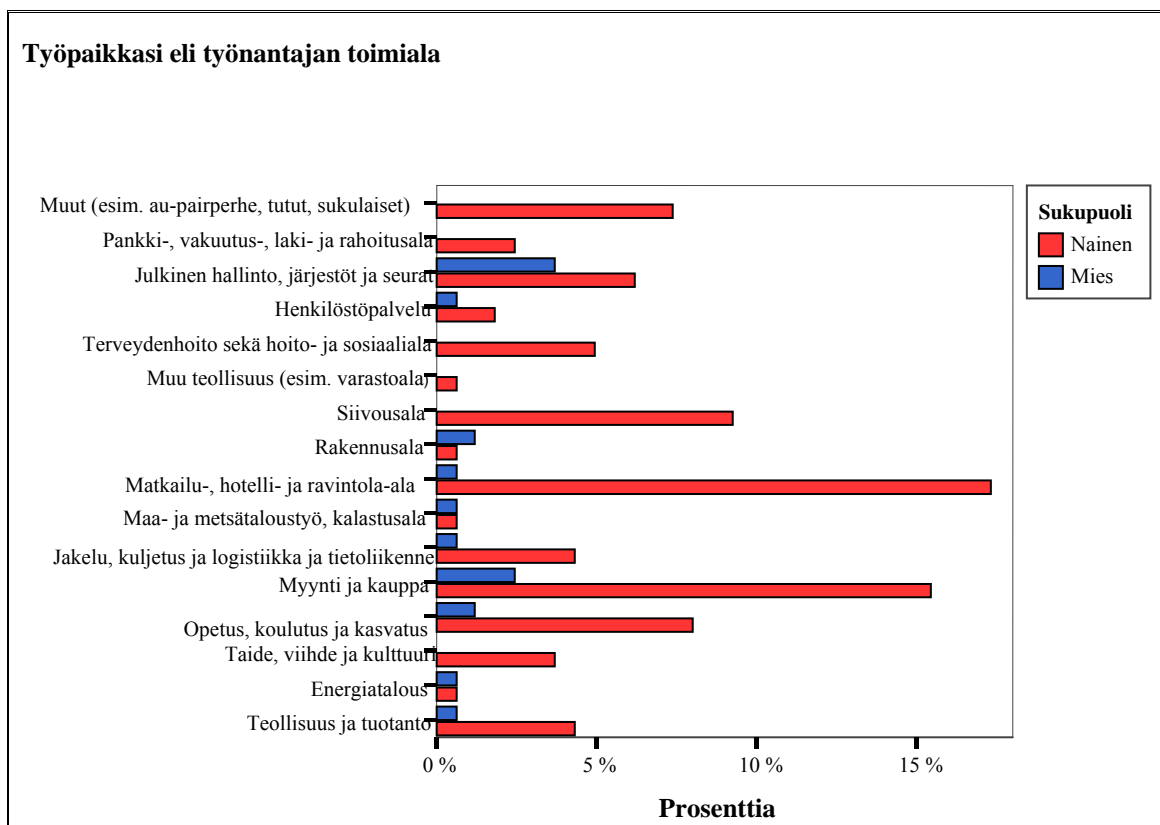
Osa-aikaisesti työskentelevät nuoret olivat kuitenkin melko aktiivisia työntekijöitä, sillä viikoittaisten työtuntien keskiarvo oli osa-aikaisilla lähes 22 tuntia viikossa (keskihajonta = 15,04) ja peräti 20 % osa-aikaisesti työskentelevistä nuorista työskenteli 30 tuntia viikossa, mitä voidaan pitää melkein täyspäiväisen työsuhteen tasoisena. Lisäksi työsuhteet näyttävät olevan nuorilla lyhytkestoisia ja määräaikaisia. Keskimääräisesti työsuhteet ovat kestäneet nuorilla 11 kuukautta vastaushetkeen asti ja jopa 76 % työssäkäyvistä nuorista oli määräaikaisessa työsuhteessa. Näistä epätyypillisistä työsuhteista huolimatta nuoret näyttävät viihtyvän työssään. Tyytyväisyys nykyiseen työpaikkaan oli keskiarvoltaan 3,78 (asteikolla 1-5) ja myös viihtyvyys nykyisessä työpaikassa samalla asteikolla lähes 4 (tarkalleen ottaen 3,89).

Kuvio 6. Nuorten työsuhteet

Nuoret työskentelivät melko laajasti eri sektoreilla mikä ilmenee kuviossa 7. Suurin osa nuorista työskenteli myynnissä ja kaupan alalla (18 %) ja suunnilleen saman verran matkailu- hotelli- ja ravintola-aloilla. Seuraavaksi yleisimmät toimialat olivat julkinen hallinto, järjestöt ja seurat (10 %), opetus, koulutus ja kasvatusta (9 %) ja siivousala (9 %). Siivoustyö näytti olevan hyvin yleistä myös muilla toimialoilla, sillä erillisessä tehtävänimike kohdassa 17 % vastaajista kertoi toimivansa siivoustyössä. Tämä selittynee sillä, että nuori voi toimia siivoajana esimerkiksi juuri matkailu-, hotelli- tai ravintola-alalla tai muun vastaavan toimialan parissa. Työtehtävät erosivat jonkin verran sukupuolittain. Naisten kolme yleisintä työnantajan toimialaa olivat kahden aiemmin mainitun jälkeen kolmantena siivous ja neljäntenä opetus, koulutus ja kasvatusta. Merkillistä

on, että nuorten miesten yleisimpänä työnantajana oli julkinen hallinto, järjestöt tai seurak. Yksi selitys tälle on nuorten miesten urheiluseuroissa toimiminen muun muassa valmentajina. Nuoret tekivät myös paljon sellaista työtä mitä ei voi varsinaisesti luokitella tiettyyn toimialaan, tähän ”muu” luokkaan lukeutui noin 11 % työssäkäyvistä nuorista. Nämä nuoret olivat maininneet muun muassa työskentelevänsä au-pairina, tuttujen tai sukulaisten palveluksessa tai harjoittelijana.

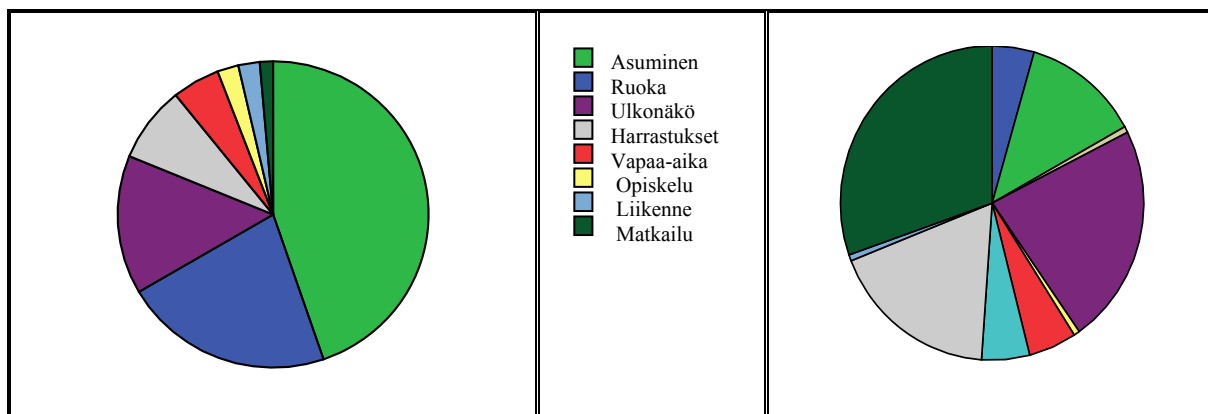

Kuvio 7. Nuorten työpaikkojen toimialat sukupuolen mukaan eroteltuna

6.1.2. Mihin käytettävissä oleva raha kulutetaan?

Tässä luvussa tulemme tarkastelemaan ensimmäisen tutkimuskysymyksen viimeistä osaa: nuorten kulutuskohteita ja käytössä olevan rahamäärän jakautumista eri kulutuskohteisiin. Asumiskustannukset (koostuen lähinnä vuokrasta) veivät suurimman osan nuorten tuloista. Asumista käsitellään kuitenkin seuraavassa luvun 6.2 alaluvussa 6.2.1, sillä asuminen liittyy niin keskeisellä tavalla nuoren elämäntilanteeseen ja itsenäistymisen kehitykseen.

Nuorten käytettävissä oleva raha kuluu oheisen kuvion 8 mukaisesti. Kuviossa on huomioitu teeman kaksijakoisuus: siinä on sekä todellinen tilanne että se mihin nuoret haluaisivat kuluttaa, jos heillä olisi enemmän rahaa käytössä.

Kuvio 8. Nuorten kulutus: todellinen ja toivottu

Kuviossa 8 on siis nähtävissä nuorten mainitsemat ensisijaiset kulutuskohteet (vasemmalla) sekä mihin nuoret tahtoisivat ensisijaisesti kuluttaa enemmän (oikealla). Nuorilla meni selkeästi suurin osa rahoistaan asumiseen (43,8 %), joka sisälsi asumiskustannusten (kuten vuokran) lisäksi sisustamiseen ja kodin elektroniikkaan ja tekniikkaan kulutetun rahan. Toiseksi eniten rahaa meni ruokaan (21,1 %) ja kolmanneksi eniten (14,3 %) ulkonäköön liittyvään kulutukseen, sisältäen myös vaatteiden, kenkien ja asusteiden oston. Lisäksi 40 % nuorista vastasi toissijaisena kulutuskohteenaan ruoan. Vasta kolmannessa kulutuskohteessa esiintyi enemmän hajautuneisuutta vastauksissa.

Mitä taas tulee toivottuun kulutukseen, jos nuorella olisi enemmän rahaa käytössä, selkeästi eniten tätä ”ylimääräistä” rahaa menisi matkustamiseen. Yli neljännes (26,5 %) nuorista ilmoitti matkailun tässä ensisijaisena vastauksena. Toiseksi eniten rahaa menisi ulkonäköön liittyvään kulutukseen (19,9 %) ja kolmanneksi harrastuksiin (sisältäen myös urheilun) (15,6 %). Myös toissijaisesti halutuissa kulutuskohteissa on enemmän hajautuneisuutta mutta on mainittava eräs merkillinen havainto siitä, että asumisen summamuuttujan sisällön erottelu paljastaa, että 10 % nuorista haluaisi panostaa enemmän kotiin ja sisustamiseen. Kaiken kaikkiaan matkailu ja ulkonäköön liittyvä kulutus olivat kuitenkin vahvasti haluttuja kulutuskohteita sillä yli puolet, 55 % nuorista, ilmoitti haluavansa käyttää näihin enemmän rahaa (joko ensimmäisenä, toisena tai kolmantena

vaihtoehtonaan). Ulkonäköön liittyvän kulutuksen merkittävä asema kulutuskohteena johtui todennäköisesti siitä, että naiset ovat tässä tutkimuksessa olleet vastaajina miehiä aktiivisempi vastaajaryhmä.

6.2. Taloudellisen tilanteen hyvinvointivaikutukset

Tämä luku keskittyy tutkimusongelmien fokukseen eli toiseen tutkimusongelmaan: taloudellisen tilanteen ja subjektiivisen hyvinvoinnin väliseen yhteyteen. Edellisissä luvuissa esitetyt taloudellisen tilanteen määrittävät tekijät tuodaan uudestaan esille tarkastelemalla niitä selittävän tason aineiston analyysin keinoin suhteessa nuorten kokemuksiin taloudellisesta tilanteesta ja heidän yleiseen hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen. Tulomuotoja vertailemalla voidaan katsoa näkykö nuorissa itsenäistymisen merkkejä, ja eroavatko ne esimerkiksi sukupuolen mukaan.

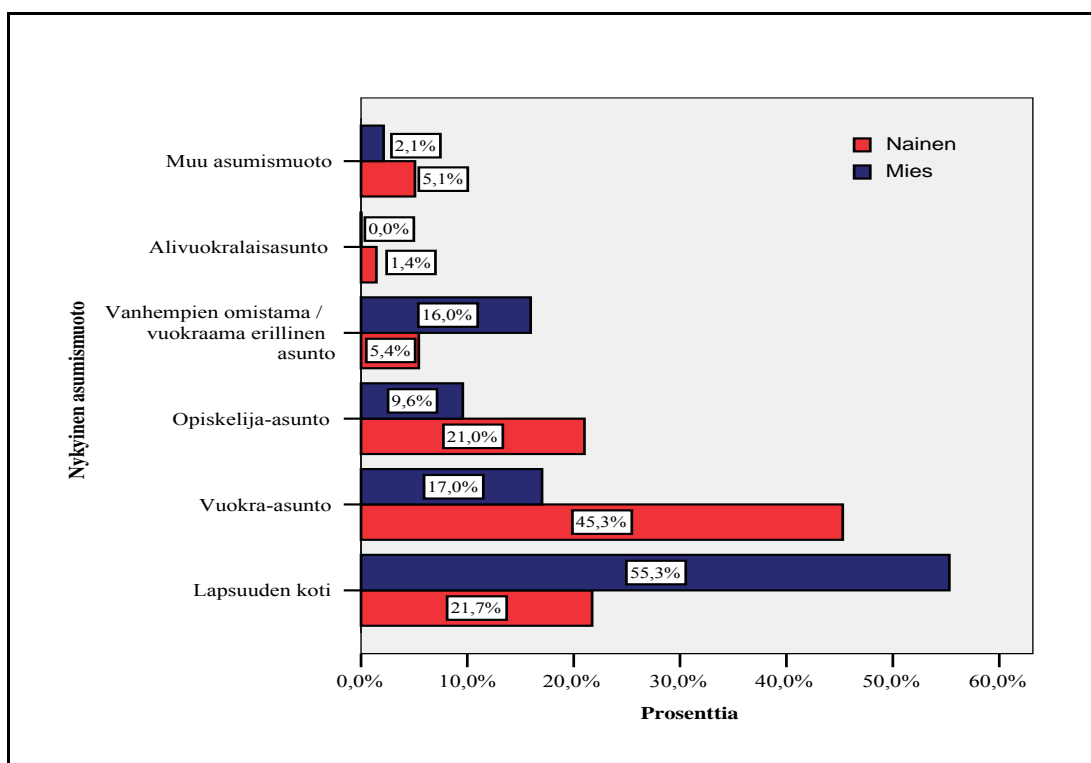
6.2.1. Elämäntilanne ja asuminen

Toisen tutkimusongelman ensimmäinen osa kysyy, ilmentävätkö nuoret elämänhallinnan ja agentuurin merkkejä. Yksi olennainen osoitus henkilökohtaisen rahatalouden omaksumisesta ja elämänhallinnasta on asuminen, kuten luvussa 3.2.1. kuvattiin.

Kuvaa nuorten taloudellisesta tilanteesta agentuurin näkökulmasta voidaan siis tarkentaa edellisen luvun 6.1.2. tavoin katsomalla nuorten kulutusta: mihin nuoret kuluttavat rahojaan. Nuorten taloudellista tilannetta ei voi tarkastella huomioimatta nuorten perhe- ja asumistilanteita. Luvussa 2.2. käsitelty nuorten elämäntilanteiden moninaisuus heijastuu heidän taloudellista tilannetta arvioitaessa. Osa nuorista saattaa edelleen asua kotona ollessaan osittain, jopa täysin riippuvaisia vanhemmilta saadusta tuesta, osa nuorista saattaa elää (taloudellisesti) täysin itsenäisesti. Tärkeää yksinasuvia nuoria tarkastellessa onkin huomioida vanhemmilta saadut avustukset ja tämän seikan tutkimus ottaa huomioon.

Jos asumismuodon jakaisi tämän tutkimuksen itsenäistymisen ja siirtymävaiheen teemojen kannalta relevantisti niin, että nuori joko asuu kotonaan tai on muuttanut sieltä pois, tähän tutkimukseen osallistuvat nuoret olivat pääosin muuttaneet pois kotoa. Vastausvaihtoehdon

"vuokra-asunto" lisäksi nuori asui omillaan myös opiskelija-asunnossa asuessaan, vanhempien omistamassa tai vuokraamassa erillisessä asunnossa tai alivuokralaisena. 38 % nuorista kuitenkin selkeästi ilmoitti asuvansa vuokra-asunnossa, joten tämän suhteen ei ole epäselvyyttä. Toiseksi suosituin asumismuoto oli lapsuuden koti (30 % nuorista) ja kolmanneksi opiskelija-asunto (18 %), joka on kuitenkin tyypillisesti eräänlainen vuokra-asumismuoto sekini. Seuraavassa kuviossa 9 vastaukset on eroteltu vastaajan sukupuolen mukaan. Kuten kaaviosta ilmenee, nuorten asumismuoto oli selkeästi sukupuolijaottunut. Miehistä yli puolet (55 %) asui edelleen lapsuuden kodissa kun naisista ainoastaan hieman yli viidennes (22 %). Saman verran naisia kuitenkin asui vuokra-asunnossa. Vuokra- ja opiskelija-asunnot olivat aineistossa pääosin naisten kansoittamia, prosenttijakaumien ollessa naisten hyväksi vastaavasti 45 % ja 21 % (verrattuna miesten 17 % ja 9,5 %).

Kuvio 9. Nuorten asumismuodot sukupuolen mukaan jaoteltuna

Nuoret ilmoittivat asumisen ylivoimaisesti (43 %) suurimmaksi menoeräksi kulutusta tarkastellessa. Vaikka 35 % nuorista ei maksa lainkaan asumiskuluja, niin saman verran nuoria maksoi jopa 400 euroa kuukaudessa. Myös tätä enemmän maksoi 12 % nuorista, summan yltyen jopa 600 euroon. Jos siis keskimääräisesti nuorilla on käytettävissä noin 500 euroa kuukaudessa, ei käteen jäävä summa ole kovinkaan suuri.

Nuorista yli puolet, 59 %, seurusteli tai oli parisuhteessa, josta taas 20 % asui kumppaninsa kanssa. Merkittävä osa, 22,5 % nuorista asui aivan yksin ja taas ystävän tai useamman ystävän kimppekämpässä asui 12 % nuorista.

6.2.2. Elämänhallinta ja agentuuri

Luvussa 2., tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä, on esitetty, että nuorten taloudellisen tilanteen hallinnan ja yleisen elämänhallinnan lähtökohtana on itse hallinnan tiedostamisen ja sen mukaan toimimisen tärkeys. Se, kuinka nuoret suhtautuvat nykyiseen ja tulevaan taloudelliseen tilanteeseensa on tässä merkittävää. Taloudellinen tilanne problemaattisena asiana askarrutti ylivoimaisesti suurinta osaa nuorista. Kun nuorta pyydettiin vapaasti vastaamaan kaksi henkilökohtaista huoltaan, jotka voivat liittyä mihin tahansa elämänalueeseen, taloudelliseen tilanteeseen tai rahankäyttöön liittyvät huolet saivat lukumäärältään eniten mainintoja, muodostaen 36 % kaikista huolista. Vastauksien sisällöissä oli mielenkiintoista katsoa niiden vaihtelevuutta: vaikka teema oli kaikissa sama, vaihtelivat huolet muun muassa varallisuudesta elintason, rahaan, toimeentuloon, talouteen, velkoihin, investointeihin ja hankintoihin ja jopa perinnönjakoihin. Taloudellinen tilanne mietityttää siis nuoria tässä siirtymävaiheessa. Se, että tämä taloudellinen stressi ylitti reilusti muut huolet muun muassa koulutukseen (kuten yliopistolliseen jatkokoulutukseen liittyvän huolen 29 % osuus) tai itsensä kehittämiseen ja jaksamiseen liittyen (18 % osuudella), osoittaa selkeästi kuinka vakavasta huolesta on kyse. Nuoret kuitenkin osoittivat optimistista suhtautumista tulevaisuuden taloudellista tilannetta kohtaan. Negatiivinen Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerroin (r) -0,17 osoittaa, että negatiivinen yhteys on tilastollisesti merkitsevä: jos nuori kokee nykyisen taloudellisen tilanteensa heikoksi, hän toisaalta uskoo sen parantuvan lähitulevaisuudessa.

Se, kuinka nuoret reagoivat huoliinsa ja tulevaisuuden taloudelliseen tilanteeseen voidaan agentuurin käsitteen avulla katsoa heidän tavoitteistaan, jotka voivat myös liittyä mihin tahansa elämänalueeseen. Nuoren tuli kirjoittaa avoimeen tilaan neljä henkilökohtaista tavoitettaan. Voidaan olettaa, että samat aiheet toistuvat sekä huolissa että tavoitteissa, jolloin aihe on ikään kuin balanssissa. Huolten ja tavoitteiden välinen yhteisvaihtelu on laskettu myös Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerrointa (r) käyttämällä. Taulukon 4. korrelaatioista on nähtävissä, että huolten sisällöt ovat yhteydessä ensimmäisen kahden

tavoitteen sisältöön. Tavoitteita piti mainita neljä ja huolia kaksi. Koska kahdessa viimeisessä tavoitteessa on vaihtelua ollut enemmän eivätkä nämä tavoitteet välttämättä ole nuorelle enää yhtä merkittäviä kuin ensisijaisesti mainitut tavoitteet, voidaan taulukossa esiintyvät tilastollisesti merkittävät korrelaatiot huomioida juuri näiden kahden ensimmäisen tavoitteen ja kahden huolen välillä.

Taulukko 4. Huolten ja tavoitteiden välinen korrelaatio

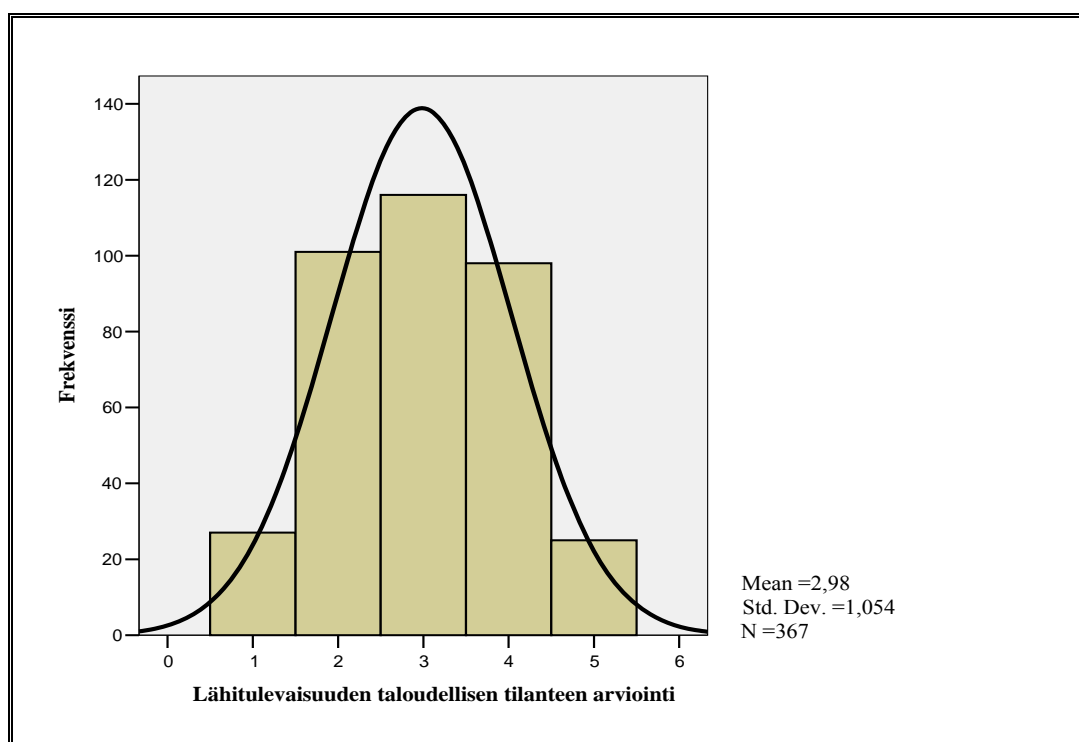
Correlations					
		ctav12: Henk.koht. tavoite 1	ctav13: Henk.koht. tavoite 2	ctav14: Henk.koht tavoite 3	ctav15: Henki.koht. tavoite 4
chuoli31: Huoli 1	Pearson Correlation	,173(**)	,050	,024	,001
	Sig. (2-tailed)	,001	,354	,663	,982
	N	352	349	341	322
chuoli32: Huoli 2	Pearson Correlation	,025	,153(**)	,118(*)	,021
	Sig. (2-tailed)	,648	,005	,034	,710
	N	330	328	321	306

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Balanssi eli sama sisältö huolissa ja tavoitteissa voidaan esittää esimerkin keinoin: jos nuoren tavoitteena oli päästä yliopistoon, aihe saattoi esiintyä nuorella myös huolena: ”pääsenköhän yliopistoon”, tai ”kuinka pärjään pääsykokeissa”. Koulutukseen liittyvät tavoitteet olivatkin nuorilla yleisiä ja taloudelliseen tilanteeseen liittyvät tavoitteet sen sijaan harvinaisempia: neljässä mainitussa tavoitteessa taloudellinen tilanne esiintyi vain 19 % vastauksista kun vastaavasti esimerkiksi yliopistollinen jatkokoulutus vei jo 36 % osuuden heti ensimmäisessä tavoitteessa mitä voidaan pitää tavoitteista ensisijaisena. Nuoret ovat kunnianhimoisia, he suunnittelevat tulevaisuuttaan ja asettavat koulutukseen liittyviä tavoitteita itselleen. Se, ettei huolissa vahvasti esiintynyt taloudellisen tilanteen tematiikka toistunut vastaavasti nuorten tavoitteissa johtuu todennäköisesti siitä, ettei taloudellinen tilanne tavoitteena ole yhtä konkreettinen kuin vaikka koulutukseen liittyvä tavoite, kuten ylioppilaskokeisiin, pääsykokeisiin tai jatkokoulutukseen liittyvät tavoitteet. Sen sijaan jos näkökulmaa siirtää juuri agentuurin, toimijuuden, suuntaan, on vaikutus toisenlainen. Kun taloudellinen tilanne on tavoitteena abstrakti, voidaan se kääntää konkreettiseksi tämän tutkimuksen toisella tematiikalla: työskentelyllä. Jos taloudellinen tilanne on heikko, nuori voi parantaa sitä muun muassa hakemalla töitä. 39 % nuorista ilmoitti yhdessä neljästä tavoitteestaan työskentelyyn liittyvän tavoitteen. Jos 36 % nuorista piti taloudellista tilannettaan huolenaan ja 39 % nuorista piti tavoitteenaan

työskentelyyn liittyviä asioita, voidaan näiden teemojen katsoa liittyvän nuorilla keskeisesti toisiinsa tai ainakin niin, että molemmat teemat ovat keskeisessä asemassa nuorten elämässä heidän nykyisessä elämänvaiheessaan.

Nuoret näyttivät kuitenkin suhtautuvan melko neutraalisti, tai realistisesti, lähitulevaisuuden taloudelliseen tilanteeseen eikä kovin vahvoja mielipiteitä positiiviseen muttei myöskään negatiiviseen suuntaan ole. Mielipiteet jakaantuivat melko laajasti kuvion 10 normaalijakauman mukaan. Osiot ovat käännetty loogisesti niin, että mitä positiivisemmin vastaaja suhtautuu tulevaisuuteen, sitä suurempi on numero. Tällöin osio on käännetty niin, että (1 = ”muuttuu paljon huonommaksi”, 5 = ”muuttuu paljon paremmaksi”). Ristiintaulukoinnin merkitsevyydestä eli Pearsonin Khiin neliö (χ^2)-testi kertoi, että sukupuolten mukaan arvioinnit eivät eronneet toisistaan tilastollisessa mielessä merkittävästi ($\chi^2(4) = 2.819$, $p = 0.589$).

Kuvio 10. Nuorten arvio lähitulevaisuuden taloudellisesta tilanteesta

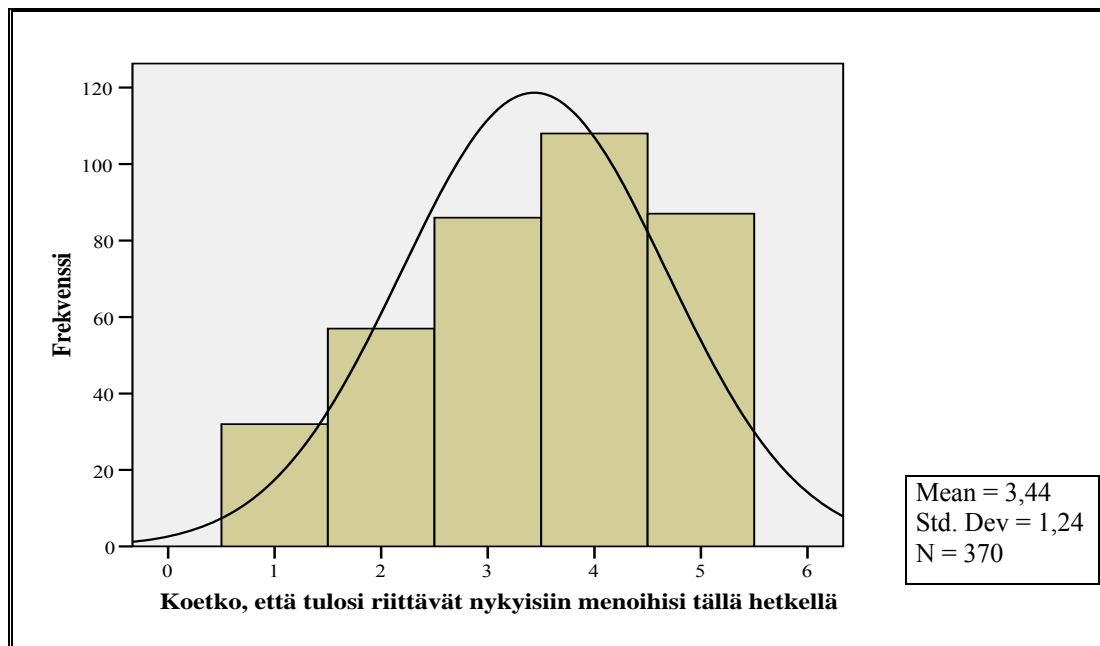

6.2.3. Elämäntyytyväisyys ja raha

Edellisessä luvussa käsiteltiin huolten ja tavoitteiden välistä yhteyttä. Tässä alaluvussa teemaa jatketaan tarkastelemalla nuorten kokemuksia rahan riittävyydestä nykyhetkellä. Tästä jatketaan tuomalla jälleen esille tutkimuksen toinen tärkeä näkökulma, nimittäin hyvinvointi ja sen yhteys taloudelliseen tilanteeseen. Toiseen tutkimusongelmaan liittyen tavoitteena oli selvittää, kuinka taloudellisen tilanteen taso on yhteydessä hyvinvoinnin tasoon? Ja toisaalta, kuinka taloudellinen hyvinvointi määrittyy tulojen ja subjektiivisten kokemusten kautta?

Tutkimuksen mukaan yli puolet (53 %) nuorista koki, että heidän taloudellinen tilanne on rahojen riittävyyden näkökulmasta vähintään melko tai jopa erittäin hyvällä tasolla. Kuviossa 11 onkin nähtävissä, että jakauma on hieman oikealle kallistuva: osiot on käännetty loogisesti niin, että positiivinen luku kuvaa positiivisena koettua tilannetta (1 = ”rahat riittävät - - erittäin hyvin”, 5 = ”huonosti”). Sukupuolten mukaan arvioinnit erosivat ristiintaulukoinnissa toisistaan siten, että vaikka molempien sukupuolten edustajista merkittävä osa koki taloudellisen tilanteen vähintään melko hyvänä, oli miesten kokemus asiasta naisia positiivisempi. Suurin osa miehistä koki taloudellisen tilanteen erittäin hyvänä (36 %, kun naisten vastaava oli vain 19 %) kun taas naisista suurin osa (34 %) koki, että rahat riittävät melko hyvin (miesten vastaava osuus oli 16 %). Ristiintaulukoinnin merkitsevyydestä eli Pearsonin Khiin neliö (χ^2) -testi kertoi, että sukupuolten mukaan arvioinnit erosivat toisistaan tilastollisessa erittäin merkitsevästi ($\chi^2(4) = 19.185, p = 0.001$).

Miehet suhtautuivat myös naisia positiivisemmin lähitulevaisuuden taloudelliseen tilanteeseen. Äärimmäisiä muutoksia parempaan tai huonompaan suuntaan ei esiintynyt kummankaan sukupuolen edustajilla. Miehistä kuitenkin suurin osa (32 %) koki, että taloudellinen tilanne muuttuisi vähän paremmaksi. Naisista taas suurin osa (32 %) koki, että taloudellinen tilanne muuttuisi tai että se muuttuisi vähän huonommaksi (28 %) Tilastollisesti ero on Khiin neliö (χ^2) -testin mukaan vain melkein tilastollisesti merkitsevä ($\chi^2(4) = 2.819, p = 0.589$).

Kuvio 11. Tulojen nykyinen riittävyys menoihin nähden

Tässä tutkimuksessa nuorten elämäntyytyväisyyttä on tutkittu Dienerin (1985) elämäntyytyväisyysmittaria käyttämällä, jonka viidestä osiosta on muodostettu yksi yhtenäinen keskiarvosummamuuttuja. Kun nuorten tuli arvioida nykyistä elämäntilannettaan 7-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla (1 = ”täysin eri mieltä”, 7 = ”täysin samaa mieltä”) kaikkien viiden osion ollessa positiivisesti muotoiltuja (esimerkiksi ”Olen tyytyväinen elämäni”), voidaan nuorten keskiarvoisen summamuuttujan ollessa 4,90 todeta, että nuoret ovat keskimääräisesti melko tyytyväisiä elämäänsä.

Elämäntyytyväisyyden ja taloudellisen tilanteen tulkinnan yhteyttä voidaan tarkastella jälleen Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerrointa käyttämällä sillä kyseiset taloudellisen tilanteen ja elämäntyytyväisyyden tulkinnat on tehty Likert-tyyppisellä arvioinnilla järjestysasteikollisista muuttujista. Kuinka suuri yhteys vallitsee taloudellisen tilanteen kokemisen ja yleisen elämäntyytyväisyyden subjektiivisten tulkintojen välillä? Yhteys on nähtävissä taulukossa 5. Tulojen riittävyys eli kokemus taloudellisesta tilanteesta ja yleisen elämäntyytyväisyyden välinen korrelaatio eroaa nolasta tilastollisesti merkitsevästi ($r=0.25$, $p<0.01$). Asiaa voi tarkastella myös toisen suuntaisesti: myös yleinen elämäntyytyväisyys on yhteydessä taloudelliseen tyytyväisyyteen. Taloudellista tyytyväisyyttä selittää enemmänkin kuin vain objektiiviset tulot: myös yleinen elämäntyytyväisyys on siihen yhteydessä (Diener & Oishi 2000, 218 ja 215). Ihmisten yleinen hyvinvoinnin tunne saa heidät enemmän tyytyväiseksi tuloihinsa.

Kokemus tulojen riittävyydestä on siis yhteydessä elämäntyytyväisyyteen. Tätä yhteyttä voidaan tarkastella vielä tarkemmin katsomalla onko yhteydessä eroavaisuuksia sukupuolen ja elämäntilanteen, tarkkaan ottaen asumistilanteen, mukaan. Tämä tapahtuu vakioimalla yhteys sukupuolen ja asumistilanteen suhteen ja tarkastelemalla usean selittävän eli riippumattoman muuttujan yhteyttä selitettävään eli riippuvaan muuttujaan lineaarisen regressioanalyysin avulla. Tarkastelussamme selitettävä muuttuja Y on elämäntyytyväisyys ja selittävät muuttujat X seuraavasti: 1. selittävänä muuttujana

Taulukko 5. Elämäntyytyväisyyden ja taloudellisen tilanteen kokemisen välinen korrelaatio

Correlations			
		elam_su: elämäntyytyväi- syys summamuutt- uja: keskiarvo Likert-asteiko- sta	criit116 käännettynä: koetko, että tulosi riittävät nykyisiin menoihisi tällä hetkellä
elam_su: elämäntyytyväisyys summamuuttuja: keskiarvo Likert-asteikosta	Pearson Correlation	1	,253**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	372	370
criit116 käännettynä: koetko, että tulosi riittävät nykyisiin menoihisi tällä hetkellä	Pearson Correlation	,253**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	370	370

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

on kokemus tulojen riittävyydestä, 2. selittävänä muuttujana sukupuoli (dummy-muuttuja tarpeen koska muuttuja on dikotominen) ja 3. selittävänä muuttujana asuminen (kolme dummy-muuttujaa muodostettava).⁶

⁶ Dummy-muuttujan muodostaminen on tarpeellista kun laatu- tai järjestysasteikollinen muuttuja voi saada kaksi tai sitä useamman arvon (Kankainen 26.2.2008). Tätä tarkastelua varten on asumistilanne koodattu uudestaan yhdistämällä vastausvaihtoehtoja seuraavasti: asuu vanhempien luona, asuu seurustelukumppanin kanssa, asuu ystävien tai muun henkilön kanssa ja asuu yksin. Koska periaatteena on, että dummy-muuttujia täytyy luoda yksi vähemmän kuin mitä muuttujassa on alun perin ollut vastausvaihtoehtoja (emt.) (tässä tapauksessa neljä), on dummy muuttujia vastaavasti kolme kappaletta. Elämäntilanne muuttuja koodataan jälleen uudestaan regressioanalyysin tarpeisiin kolmeksi uudeksi dummy-muuttujaksi (dummy 1= asuu vanhempien luona (saa arvon yksi jos asuu vanhempien luona, muutoin muuttuja saa arvon nolla), dummy 2= asuu seurustelukumppanin kanssa (saa arvon yksi jos asuu seurustelukumppanin tai aviopuolison kanssa, muutoin nolla), dummy 3= muut asumismuodot, kuten ystävän kanssa asuminen (saa arvon yksi jos jokin muu asumismuoto kyseessä, kuten ystävän

Usean dummy-muuttujan kohdalla regressiokertoimet täytyy tulkita toisiinsa suhteuttaen sillä ne kertovat ryhmän keskimääräisen poikkeaman referenssiryhmästä eli tässä tapauksessa yksin asuvista nuorista (Kankainen 26.2.2008). Regressioanalyysin tuottamat taulukot ovat katsottavissa liitteestä 12. Ensimmäinen taulukko kertoo mitkä selittävät muuttujat ovat analyysissä mukana (sukupuoli, taloudellisen tilanteen kokeminen eli rahojen riittävyys käännettynä ja asumisen muuttujat) ja mitä menetelmää on käytetty (*enter*). Toisessa taulukossa on selitysaste R^2 eli usean muuttujan välisen korrelaatiokertoimen neliö, joka on vain .084 eli mallin *selitysaste* on vain 8,4 %. Korjattu selitysaste .071 ottaa huomioon vastaajien ja selittävien muuttujien lukumäärän (Bryman & Cramer 1997, 260). Tämä kertoo, että nämä viisi selittävää muuttujaa antavat vain noin 7 % selitysasteen selitettävän muuttujan varianssissa. Regression selittävät muuttujat pystyvät siis selittämään erittäin vähän selitettävän muuttujan eli elämäntyytyväisyyden vaihtelusta ja päinvastoin. Regressioanalyysin tulokset ovat lisäksi seuraavat: $F(5,364) = 6.648$, korjattu $R^2 = .071$.

Viimeisen, neljännen taulukon ("*Coefficients*") B-sarakkeesta luetaan standardisoimattomat estimoidut regressiokertoimet. Ne kertovat selittävien muuttujien vaikutukset selitettävään muuttujaan eli elämäntyytyväisyyteen yksitellen. Standardisoidut estimoidut regressiokertoimet (beta) mahdollistavat kertoimien vertaamisen toisiinsa vaikka muuttujien skaalat olisivat erilaiset. (Bryman & Cramer 1997, 257–257.) Nämä regressiokertoimet eivät tässä ole tilastollisesti merkitseviä. Sukupuolten mukaan tarkasteltuna ei ole suurta eroa elämäntyytyväisyydessä (Beta = .002). Näin voidaan sanoa, ettei sukupuoli vaikuta tulojen riittävyyden kokemuksen ja elämäntyytyväisyyden väliseen yhteyteen - yhteys on sama sekä naisilla että miehillä.

Elämäntilanne asumisen näkökulmasta on otettu tarkasteluun mukaan siksi, koska voidaan olettaa, että esimerkiksi seurustelukumppanin tai vanhempien antama tuki vaikuttaisi kokemukseen siitä, miten kokemus tulojen riittävyydestä vaikuttaa elämäntyytyväisyyteen. Negatiiviset regressiokertoimet osoittavat, että vanhempien tai ystävien kanssa asuessa elämäntyytyväisyyden taso olisi alhainen mutta positiivinen kerroin seurustelukumppanin

---

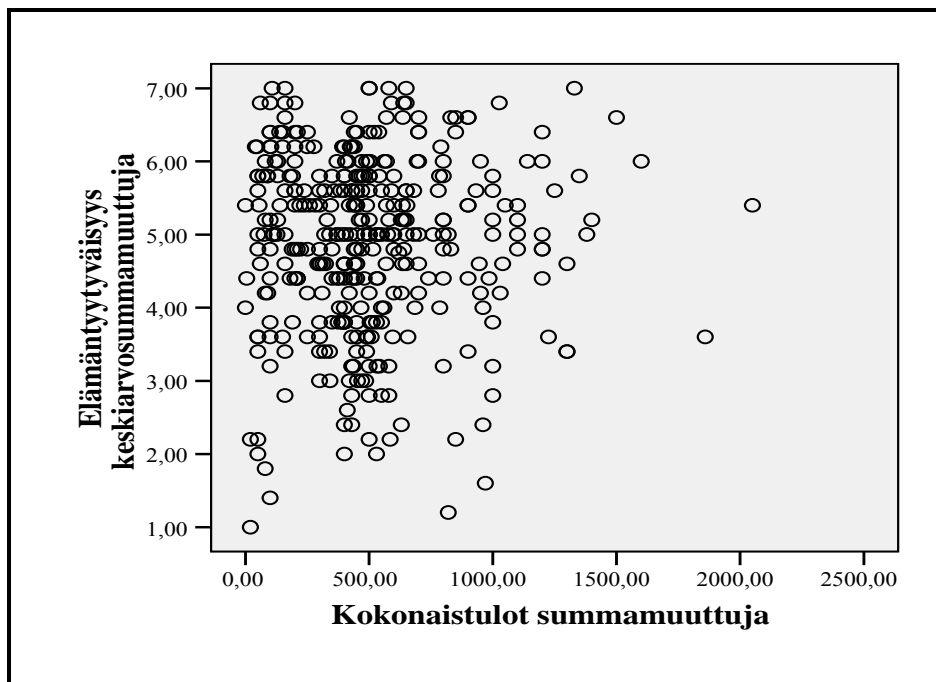
kanssa asuminen, muutoin nolla). Asuu yksin -vastausvaihtoehto on juuri mainittujen dummy-muuttujien referenssiryhmä mistä ei tehdä dummy-muuttujaa.

kanssa yhteydessä johtaisi kohonneeseen elämäntyytyväisyyden tasoon. Elämäntilanne siis näyttää ennustavan jonkin verran elämäntyytyväisyyden tasoa.

Nämä luvut eivät kuitenkaan ole merkitseviä ja vakioinnista huolimatta kokemus tulojen riittävydestä on edelleen yhteydessä elämäntyytyväisyyteen ($\beta = .274$). Nämä regressioanalyysistä saadut tulokset vahvistavat jo edellä mainittua yhteyttä sillä siihen on otettu muitakin selittäviä muuttujia mukaan. Regressioanalyysi kertoo kuinka paljon selittävillä muuttujilla tapahtuva muutos saa aikaan muutosta selitettävässä muuttujassa. Tässä lineaarinen voimakkuus on kaikkien selittävien muuttujien kohdalla heikko ja elämäntyytyväisyyden ja taloudellisen tilanteen kokemisen välinen yhteys säilyy eli on todellinen.

Kokemus tulojen riittävydestä säilyttää yhteytensä elämäntyytyväisyyteen asumistilanteesta ja sukupuolesta huolimatta: tässä suhteessa ei ole väliä, onko nainen, mies, asuuko kotona, yksin vai seurustelukumppanin kanssa. Tämä elaboraatio eli muuttujien vakiointi on tärkeää tässä tapauksessa kun haluamme täsmentää argumenttiamme näiden muuttujien välisestä alkuperäisestä yhteydestä. Muuttujien vakiointi antaa tarkempaa tietoa yhteydestä.

Toisaalta ovatko objektiiviset tulot ja elämäntyytyväisyys yhteydessä toisiinsa? Hajontakuviot näyttävät, että suurin osa nuorista oli melko tyytyväisiä elämäänsä (hyvin vähän alle kolmen arvon havaintoja esiintyy). Aineistossa näyttää olevan yleinen trendi siitä, että 500 euron keskiarvoisilla tuloilla elävät nuoret arvioivat elämäntyytyväisyytensä 4-6 välille. Lisäksi muutamat alhaisen tuloluokan nuoret ovat odotettavasti tulkinneet elämäntyytyväisyytensä alhaiseksi ja taas muutamat korkean tuloluokan nuoret ovat arvioineet elämäntyytyväisyytensä erittäin korkeaksi, keskiarvon ollessa 6-7.

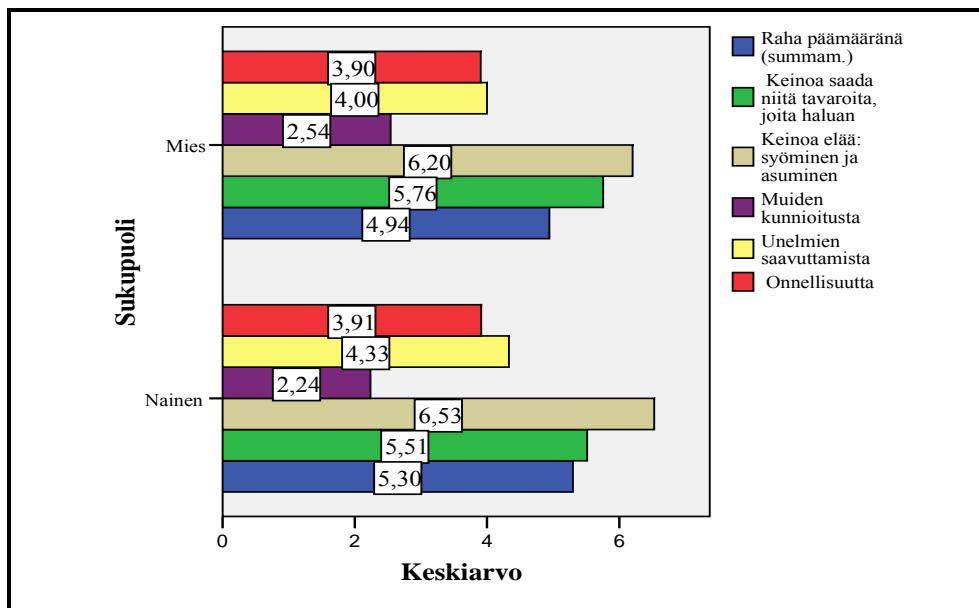
Kuvio 12. Kokonaistulojen ja elämäntyytyväisyyden keskiarvosummamuuttujan välistä yhteyttä kuvaava hajontakuvio

6.3. Suhtautuminen rahaan

Tässä viimeisessä aineiston analyysiä käsittelevässä luvussa tarkastellaan vastaukseksi kolmanteen tutkimusongelmaan, minkälainen on rahan asema nuorten elämässä, eli kuinka nuoret suhtautuvat rahaan. Lisäksi tarkastellaan kuinka vahvasti raha esiintyy nuorten identiteetissä.

6.3.1. Rahalle annetut merkitykset

Rahan merkitykset ovat tässä tutkimuksessa kuvion 13 mukaisesti jaoteltu kuudeksi muuttujaksi, joista yksi on niin kutsuttu raha päämääränä -summamuuttuja. Tähän muuttujaan lukeutuvat seuraavat osiot: itsenäisyys, riippumattomuus, vapaus, turvallisuus ja unelmien saavuttaminen. Summamuuttujan muodostaminen oli aiheellista osioiden sisäisen konsistenssisuuden vuoksi Cronbachin alphan, α , ollessa kohtalainen, .75.

Kuvio 13. Rahan henkilökohtainen merkitys jaoteltuna kuuteen osioon ja sukupuolten mukaan

Onnellisuus pidetään tämän tutkimuksen teeman kannalta omana muuttujanaan. Taulukossa 6 on nähtävissä kuinka suuri merkitys rahalla on onnellisuuden määrittelijänä 7-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla katsottuna. On yllättävää, että suurempi osa nuorista vastasi, ettei raha merkitse lainkaan onnellisuutta kuin että se merkitsisi erittäin paljon (7 % verrattuna 3 %). Tulos noudattaa normaalijakauma siten, että suurin osa nuorista sijoittui vastauksessaan 4 arvon keskitasoon, ja runsaasti nuoria antoi vastauksissaan myös 3 ja 5 arvoja.

Taulukko 6 Mitä raha merkitsee sinulle henkilökohtaisesti?

		csuhr120: Onnellisuutta			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ei ollenkaan	26	5,6	7,1	7,1
	2	38	8,2	10,3	17,4
	3	72	15,5	19,6	37,0
	4	98	21,1	26,6	63,6
	5	87	18,8	23,6	87,2
	6	36	7,8	9,8	97,0
	Erittäin paljon	11	2,4	3,0	100,0
Total		368	79,3	100,0	
Missing	System	96	20,7		
Total		464	100,0		

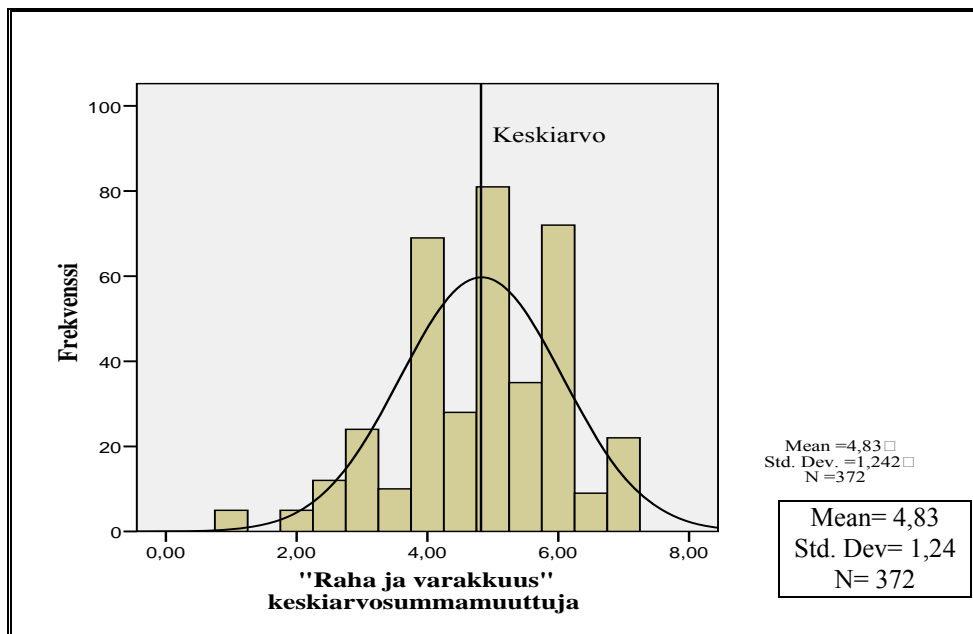
Rahan onnellisuuden tuottama ominaisuus ei kuitenkaan ollut merkittävintä nuorten antamissa vastauksissa. Aiemmassa kuviossa 13 on nähtävissä, että rahan tuoma

onnellisuuden vaikutus jäi nuorilla kuudesta osiosta toiseksi viimeisemmäksi. Nuoret näyttävät olevan hyvin käytännönläheisiä suhtautumisissaan rahaa kohtaan: raha on selvästi 6,5 ja 6,20 keskiarvoilla (samalla asteikolla 1-7) keino elää, keino hankkia ruokaa ja juomaa elämistä varten. Lisäksi kuten kuvioista 13 oli nähtävissä, ei sukupuolten mukaan ollut lainkaan merkittäviä eroja rahan merkityksessä.

6.3.2. Identiteetti ja raha

Nuorten tuli ilmaista 7-portaisella Likert-tyyppisellä asteikolla kuinka tärkeinä he pitivät tiettyjä esitettyjä asioita sen kannalta, millaisina he itseään pitävät. Kuten aiemmin muuttujia käsiteltävässä luvussa 5.4 kerrottiin, oli näistä ”raha” ja ”varakkuus” tämän tutkimuksen kannalta relevantteja asioita. Ne ovat myös keskenään vahvasti sidoksissa, Pearsonin tulomomenttikorrelaation, r , ollessa .86 mikä osoittaa muuttujien yhteisvaihtelun olevan tilastollisesti merkitsevää. Onkin oletettavaa, että henkilöt, jotka pitävät rahaa tärkeänä itselleen, pitävät myös varakkuutta tärkeänä. Näiden kahden muuttujan yhteiskeskisarvosummamuuttujan jakautuminen on kuvattu kuvion 14 histogrammissa. Keskiarvo on 4,8 mikä kuvaa, että nuoret pitivät rahaa ja varakkuutta melko neutraaleina asioina. Verrattuna myös muihin tärkeinä pidettyihin asioihin, jäävät raha ja varakkuus tärkeysjärjestyksessä hyvin alhaiseksi. Vaihtelevuus oli hyvin pientä, suurin osa osioiden keskiarvoista liikkui samoissa luvuissa mutta huomioitavaa on uskonnon ja hengellisyyden keskiarvon erittäin alhainen arvo, sen ollessa vain 2,8.

Kuvio 14. Raha ja varakkuus keskiarvosummamuuttuja

Aiemmin luvussa 2.3 esiteltiin Dienerin ja Oishin (2000) näkemys siitä, että materialistisesti suuntautuneet henkilöt olisivat vähemmän tyytyväisiä elämäänsä. Tässäkin tutkimuksessa voidaan tarkastella, kuinka onnellisia ovat henkilöt, jotka pitävät rahaa tärkeänä. Alla oleva taulukko 7 kertoo, että materialistisen identiteetin ja elämäntyytyväisyyden välinen korrelaatiokerroin on negatiivinen: yhteys ei ole kovin voimakas mutta se on käänteinen. Täten tämä tutkimus tukee Dienerin ja Oishin (emt.) näkemystä ja tekee aiheen tärkeäksi myös nuorten kohdalla: asian tärkeäksi kokevat nuoret olivat vähemmän tyytyväisiä elämäänsä.

Taulukko 7. "Raha ja varakkuus" ja elämäntyytyväisyys muuttujien välinen korrelaatio

Correlations			
		rahan ja varakkuuden summamuuttuja	elam_su: elämäntyytyväisyys summamuuttuja: keskiarvo Likert-asteikosta
rahan ja varakkuuden summamuuttuja	Pearson Correlation	1	-,028
	Sig. (2-tailed)		,584
	N	372	372
elam_su: elämäntyytyväisyys summamuuttuja: keskiarvo Likert-asteikosta	Pearson Correlation	-,028	1
	Sig. (2-tailed)	,584	
	N	372	372

6.4. Yhteenveto tuloksista

Tutkimustulokset on edellisissä luvuissa esitetty tiiviisti ja ytimekkäästi. Lopuksi kertaamme tutkimuksen merkittävimmät tulokset lyhyesti ennen kuin siirrymme seuraavaan, tutkielman viimeiseen lukuun, jossa näitä tutkimustuloksia suhteutetaan muun muassa tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen ja aiempiin tutkimustuloksiin.

Olemme tarkastelleet mistä nuorten objektiiviset taloudelliset voimavarat koostuvat: avustuksista, tulonsiirroista, lainasta, palkkatuloista ja muista, erittelemättömistä tuloista. Lähes puolet nuorista sai taloudellista tukea muun muassa vanhemmiltaan mutta tämä ei suinkaan ollut suurimmalla osalla nuorista ainoa tulomuoto. Keskimääräiset 500 euron kokonaistulot koostuivat myös muista tulomuodoista kuten lainasta, tosin tätä ilmoitti nostavansa vain runsas 5 % nuorista.

Nuorten palkkatulojen osuus kokonaistuloista jätettiin erilliseksi kokonaisuudeksi nuorten työssäkäyntiä tarkastellessa. Tutkittavista nuorista 36,5 % oli vastaushetkellä työsuhteessa. On huomattavaa, että työssäkäyvien naisten osuus oli miehiä suurempi: 37 % naisista oli töissä kun vain 26 % miehistä oli töissä. Nuorten keskimääräinen nettoarvoinen palkkatulo oli 515 euroa kuukaudessa mutta vaihtelevuus palkkatuloissa oli suurta. Yli puolet työssäkäyvistä nuorista työskenteli osa-aikaisesti ja samoin jopa $\frac{3}{4}$ työskentelevistä nuorista oli määräaikaisessa työsuhteessa. Niin sanottujen epätyypillisten työsuhteiden osuus nuorilla on siis merkillepantavaa. Nuoret työskentelivät lähinnä myyntitehtävissä ja matkailu-, hotelli- ja ravintola-alalla. 17 % nuorista työskenteli siivoustyössä.

Kun katsottiin mihin nuorten käytettävissä olevat rahat kohdistuvat kulutuksessa, ovat asumiskustannukset tässä merkittävät: lähes puolet nuorten käytettävissä olevista rahoista kului asumiseen, kuten vuokraan. Ruokaan kului 21 % ja ulkonäköön liittyvään kulutukseen 14 %. Nuoret haaveilivat matkustamisesta ylimääräisten tulojen tullessa kohdalle.

On loogista, että asumiskustannukset korostuvat nuorten rahankäytössä sillä suurin osa nuorista oli jo muuttanut pois lapsuuden kodistaan. Kuitenkin 30 % nuorista edelleen asui kotona, ja peräti 55 % miehistä kun vastaava osuus naisista oli vain 22 %. Nuorista yli

puolet seurusteli tai oli parisuhteessa, josta taas 20 % asui kumppaninsa kanssa. 22,5 % nuorista asui yksin.

Taloudellinen tilanne osoittautui nuorilla suureksi huoleksi. Peräti 36 % huolista liittyi taloudelliseen tilanteeseen. Tämä seikka voidaan kuitenkin nähdä positiivisessa valossa kun katsotaan nuorten tavoitteita. 39 % nuorista ilmoitti tavoitteissaan työskentelyyn liittyvän tavoitteen mikä voidaan tulkita osoitukseksi pyrkimyksestä saada tilanne balanssiin, poistamalla taloudellisen tilanteen huoli hankkimalla töitä eli uuden tulolähteen.

Nuoret kuitenkin suhtautuivat melko neutraalisti tulevaisuuden taloudelliseen tilanteeseensa. 53 % nuorista piti nykyistä taloudellista tilannettaan melko tai erittäin hyvällä tasolla. Etenkin miehet suhtautuivat positiivisesti sekä nykyiseen että tulevaan tilanteeseen. Taloudellisen tilanteen kokeminen ja elämäntyytyväisyys korreloivat keskenään tilastollisesti merkitsevästi ja tämä yhteys säilyi myös sukupuolten ja asumisen tarkastelun yhteydessä.

Lopuksi, nuoret suhtautuivat hyvin rationaalisesti ja käytännönläheisesti rahaan. Raha nähdään pääosin keinona elää, syödä ja asua. Raha ei nähty esimerkiksi lisäävän merkitsevästi onnellisuutta. Muuttajat raha ja varakkuus olivat voimakkaasti toisiinsa yhteydessä nuorten antamissa vastauksissa (summamuuttujan Cronbachin alphan, α , ollessa .86) mutta nuoret pitivät näitä identiteetissään hyvin neutraalina, keskiarvon ollessa 4.8 (skaalalla 1-7).

7. POHDISKELU

Olemme saapuneet tutkimuksemme loppuun mutta palaamme vielä hetkeksi alussa esitettyyn teoreettiseen viitekehykseen ja aiempiin tutkimustuloksiin, joita voimme omilla tuloksilla täydentää.

Yksi tämän tutkimuksen tavoitteista oli tarkastella mistä eri tulolähteistä nuorten henkilökohtainen rahatalous koostuu, kuinka suuret eri tulolähteet ovat euromääräisinä ja kokevatko nuoret, että he tulevat taloudellisesti toimeen. Oli tarkoitus katsoa, mikä on se rahasumma, jolla nuori kokee tulevansa toimeen. Asia ei kuitenkaan ole näin mustavalkoinen, sillä jokaisen nuoren elämäntilanne on erilainen. Luvussa 2. esitellyt elämänkaari ja nivelvaihe -käsitteet (Salmela-Aro & Nurmi 2005) sopivat oivallisesti kuvaamaan nuorten elämäntilanteiden moninaisuutta. Myös hollantilaiset tutkimustulokset yhtyvät tähän. Luvussa 3.3.1. tuotiin esille siirtyminen valintojen elämänkertaan, joka kuvaa valintamahdollisuuksien moninkertaistumista ja elämänkaareissa tapahtuvia muutoksia. Siirtymävaihe voidaan nähdä positiivisena elämänvaiheena muun muassa vapauden ja identiteetin muodostamisen vaiheen valossa mutta toisaalta valintojen moninkertaistuksessa voi nuori nähdä ajan myös ahdistavana ja stressaavana, aihe jota käsiteltiin luvussa 2.1. ja joka tuli esille sekä suomalaisia että hollantilaisia nuoria tarkastellessa. (du Bois-Reymond 1995.)

Markkinoilla toimimisen perusedellytys nykykuluttajalle on raha (Ilmonen 2007, 115). Kuten aiemmissa luvuissa olemme todenneet, tämä raha koostuu erinäisistä komponenteista: tuotannontekijätuloista (esimerkiksi palkkatulot nettoarvoisina), nettoarvoisista tulonsiirroista (esimerkiksi opintoavustus, toimeentulotuki ja sosiaaliavustus) ja nuorten kohdalla esimerkiksi vanhemmilta saaduista avustuksista (Raijas 2005, 57). Luvussa 3.2.1. tuotiin esille, että nuoren toimeentulon takaamat tulot saattavat vaihdella ja koostua hyvinkin kirjavasta ja monimuotoisesta ”palapelistä”, kuten Hämäläinen (2004) on kuvannut. Kaikkien osien tunteminen on tärkeää kokonaiskuvan aikaansaamiseksi. Nuori saattaa valita olosuhteiden mukaan yhden tai useamman tulolähteen, jotka eivät sulje toisiaan pois vaan ennemminkin täydentävät tulojen kokonaisuutta (Otus 11.1.2008). Vuoden 2005 nuorisobarometrissa yli 50 % 20–24-vuotiaista nuorista piti palkkatyötä tärkeimpänä tulolähteenä, myös opintoraha ja

avustukset olivat merkittävässä asemassa. Barometrissa erityisesti miehet pitivät palkkatyötä merkittävänä tulolähteenä mikä taas poikkeaa tästä tutkimuksesta, jossa naisia oli suhteellisesti enemmän työsuhteessa vastaushetkellä (37 % naisista ja 26 % miehistä). (Wilska 2005, 6; Myllyniemi 2005, 29; emt. 2004.) Toisaalta työsuhteessa oleminen ei välttämättä merkitse, että palkkatulot olisivat merkittävimpiä tuloja: ne miehet, jotka työskentelevät, saattavat saada naisia parempaa palkkaa. Myös Hämäläisen (2004) tutkimuksessa työansioilla oli tärkeä sija niiden muodostaessa noin kolmanneksen kokonaistuloista kun taas tulonsiirtojen osuus oli odotettua pienempi vaikkakin 20–23 ikävuosien aikana sosiaaliturvan osuus on suurimmillaan. Hämäläisen (emt.) tarkastelu jää kuitenkin suppeaksi, sillä siinä ei ole otettu huomioon muita tulomuotoja, kuten tässä tutkimuksessa. Avustuksina saadut tulot muodostavat itse asiassa hyvinkin suuren osan nuorten tulojen palapelistä ja lainatulot ovat niitä nostaville nuorille tärkeitä.

Se, millä rahasummalla nuori kokee tulevansa taloudellisesti toimeen, riippuu siis täysin nuoren omasta tilanteesta, itsenäistymisen asteesta ja asumistilanteesta. Toki myös kulutustottumukset vaikuttavat: jotkut nuoret saattavat kokea, että rahaa ei ole koskaan riittävästi esimerkiksi kallisiin harrastuksiin tai vapaa-aikaan, toiset nuoret taas kokevat pärjäävänsä hyvin pienemmällä rahasummalla. Resurssien hallinta on lopulta hyvin subjektiivista, kuten jo tutkimuksen alkusivuilla todettiin.

Jos kuitenkin alistutaan katsomaan objektiivisesti nuorten tuloja, on yllättävää, että yli 60 % nuorista joutuu pärjäämään alle 500 euron kokonaistuloilla. Yleisin tulolähde nuorilla on vanhemmilta ja sukulaisilta saadut avustukset mutta euromääräisesti suurin tulomuoto ovat palkkatulot, keskiarvoisen kuukausipalkan ollessa noin 515 euroa. Nuorista yli kolmannesosa oli vastausajankohdalla töissä. Tämän tutkimuksen nuorten vanhetessa voidaan olettaa, että muutaman vuoden sisällä tämä osuus tulee kasvamaan entisestään. Tämä asia on tärkeä ottaa jatkotutkimuksissa esille. Tutkimuksen hollantilaisia nuoria käsittelevä osio kertoi, että hollantilaiset nuoret siirtyvät nykyään aiempaa myöhemmin työelämään. Toisaalta tämän ikäisistä hollantilaisista opiskelevista nuorista peräti 56 % oli työsuhteessa ja jos mukaan tarkasteluun otettaisiin vielä ei-opiskelevat nuoret, niin työssäkäyvien nuorten osuus tässä ikäluokassa kasvaisi entisestään. (Council of Europe 1998, 27 ja 127–128, 154; Kampen ym. 1996, 139–140).

Vuoden 2005 nuorisobarometrin mukaan määräaikaiset työsuhteet ovat lisääntyneet vuodesta 2001 lähtien. Määräaikaisten työsuhteiden osuus ei kuitenkaan ollut yhtä suurta kuin tässä tutkimuksessa, sillä vastaava osuus on ollut 39 % (verrattuna 76 %), johon se oli noussut vuoden 2001 36 %. Myös osa-aikaiset työsuhteet näyttävät olevan nuorisobarometrin mukaan selvässä kasvussa sekä naisilla että miehillä: osa-aikaisten työsuhteiden osuus pysyi tasaisen 15 % tuntumassa vuoteen 2001 saakka, josta se nousi merkittävästi 31 % vuonna 2004 ja 37 % vuonna 2005 (verrattuna 57 %). Eritoten 20–24-vuotiaiden nuorten kohdalla osa-aikaisten työsuhteiden osuus oli vuonna 2005 peräti 43 %. (Myllyniemi 2005, 17.) Nuorisobarometrin ja tämän tutkimuksen tulosten vaihtelu selittynee lähinnä sillä, että niihin vastannet nuoret ovat hyvin eri-ikäisiä. Vanhimmat vastaajat nuorisobarometrissa ovat 29-vuotiaita, joilla yleisesti ottaen saattaa jo olla täysipäiväinen, toistaiseksi voimassa oleva työsopimus. Sen sijaan tässä tutkimuksessa vastaajien ikä vaihtelee vain vuodella, korkeintaan kahdella, ja tässä ikäluokassa sekä määräaikaiset että osa-aikaiset työsuhteet ovat paljon yleisempiä.

Luvussa 2.4. käsitelty vuoden 2002 nuorisobarometri kuitenkin osoitti, että satunnaisista ja lyhyistä työssäkäyntijaksoista koituva lisärahoitus voi helpottaa taloudellista ahdinkoa. Vaikka työmarkkinat muuttuvat yhä epävarmemmiksi ja nämä niin sanotut epätyypilliset, eli määräaikaiset ja osa-aikaiset, työsuhteet lisääntyvät, eivät nuoret aina pidä tilannetta ongelmallisena. Nuorten ei tarvitse sitoutua yhtä vakavasti näihin kuin muihin työsuhteisiin ja niissä voi joustavammin työskennellä esimerkiksi opintojen ohella. Väliaikaisetkin työsuhteet hyväksytään eikä työn pysyvyyttä pidetä kovin olennaisena työsuhdetta arvioidessa (Tuittu 2007, 181 Saarelan 2002, 13–15 mukaan; Tuittu 2007, 182; Myllyniemi 2005, 17.) Väli- ja osa-aikaiset työsuhteet toimivat myös ikään kuin siltana, välietappina, siirtymisessä elämänvaiheesta toiseen. Tässä vaiheessa nuori voi miettiä tulevaisuuden suunnitelmiaan muun muassa jatko-opintojen, työuran ja yleensäkin elämän suhteen. Kuten luvussa 3.2.1. tuotiin esille, nuorten matala tulotaso voi olla osoitus koetusta köyhyydestä mutta nuoret usein näkevät tämän tilanteen väliaikaisena ja hyväksyttävänä. Toisaalta toimijuus ja työskentely voidaan nähdä myös osoituksena siitä, ettei tilannetta hyväksytäkaan vaan agentuurin keinoin pyritään parantamaan tilannetta. Epätyypilliset työsuhteet ovat täten joillekin nuorille etu ja mahdollisuus, toisaalta joillekin eräänlainen ”vapaaehtoinen pakko”. (Autio 1998, 5 ja 24.) Tässäkin tutkimuksessa nuoret nimittäin näyttävät viihtyvän työssään. Tyytyväisyys nykyiseen työpaikkaan on keskiarvoltaan 3,78 (asteikolla 1-5) ja myös viihtyvyys nykyisessä työpaikassa samalla

asteikolla lähes 4 (tarkalleen ottaen 3,89). Hollantilaiset nuoret näyttävät siis poikkeavan tämän tutkimuksen nuorista, ainakin jos katsotaan uudelleen luvussa 3.3.2. esitettyä yleistä näkemystä työn raskaudesta ja rasittavuudesta, jonka myötä nuoret eivät aina viihdy työssään (Kampen ym. 1996). Myös vuoden 2002 nuorisobarometrin mukaan työnteon sisältö vie yhä enemmän sijaa työskentelyn muilta ominaisuuksista (Tuittu 2007, 181 Saarelan 2002, 13–15 mukaan). Työssä viihtyminen on tärkeää. Koska nuoret näyttävät viihtyvät työssään, viittaisi tämä siihen, että tienattu raha toisi enemmän hyvinvointia mikä tukee Zelizerin (1997) luvussa 2.3 esitettyä ajatusta. Toisin sanoen agentuuri Giddensin (1984, 1991) mukaan tuo mukanaan kokemuksen taloudellisen tilanteen hallinnasta ja hyvinvoinnista. Taloudellinen riippumattomuus, itsenäisyys ja vapaus ovat siirtymävaiheessa keskeisessä asemassa ja myös rahan aseman tarkastelussa nämä piirteet nousevat vahvasti esille.

Jos katsotaan työskentelyn lisäksi nuorten asumistilannetta itsenäistymistä määrittelevänä tekijänä, suomalaiset nuoret itsenäistyvät melko nuorina, ainakin jos on verrattavissa hollantilaisiin nuoriin, jotka muuttavat omilleen vasta keskimäärin 23-vuotiaina (Kampen ym. 1996, 148–149). Suomessahan nuoret muuttavat, vuoden 2005 nuorisobarometrin mukaan, omaan asuntoon keskimäärin 20-vuotiaina (Wilska 2005). Molemmissa tapauksissa on kuitenkin havaittavissa sama sukupuolten välinen ero: miehet muuttavat omilleen naisia vanhempina, esimerkiksi Suomessa miehet ovat keskimäärin 20-vuotiaita muuttaessaan kotoa ja naiset muuttavat hieman tätä aiemmin (Myllyniemi 2005; Kampen ym. 2006, 148–149). Asumismuoto eräänä elämäntilannetta määrittelevänä muuttujana ilmentää tutkimuksen mukaan siis sen, että naiset irtaantuvat lapsuuden kodistaan helpommin kuin miehet. Miehillä näyttää myös olevan naisia todennäköisemmin rahaa riittävästi, ehkä juuri tämän asumistilanteen vuoksi. Miesten osalta kotona asuminen saattaa selittyä ainakin tässä tutkimuksessa sillä, että osa armeijassa olevista nuorista miehistä saattaa ilmoittaa asuinpaikakseen lapsuuden kotinsa vaikka tarkoituksena olisi muuttaa armeijan jälkeen omilleen. Lisäksi voidaan arvella, että luvussa 3.3.3. esille tuotu Alankomaiden taloudellisen itsenäisyyden ja rahatalouden hallinnan kasvava arvostus johtaisi vähitellen siihen, että nuoret muuttaisivat yhä nuorempina omaan asuntoon (Kampen ym. 2006, 144–145). Toisaalta Wilska (2001a, 58) on kuitenkin huomauttanut, että työmarkkinoille pääsyn vaikeus johtaa usein muuton pitkittymiseen. Myös samassa luvussa esitetty Guerreron (2001) *market-income hypothesis* tukee ajatusta sillä sen

mukaan nuoren muuttaminen edellyttää vakaata taloudellista tilannetta. Muuton pitkittyminen taas voidaan nähdä heijastuvan myös nuorten kulutuksen sisältöön.

Tämä tutkimus alkoi kertomalla luvussa 1.1. kuinka olennaista sosiologisessa kulutustutkimuksessa on tarkastella yksilöiden arkielämän henkilökohtaista kulutusta. Esitettiin kysymyksenä, koostuuko nuorten kulutus kuinka suurilta osin tavanomaisesta kulutuksesta? Pitääkö nuorten karsia tässäkin kulutuksessa heikon taloudellisen tilanteen vuoksi? On mielenkiintoista, että vaikka tavanomainen kulutus on pääosin rutiininomaista ja huomaamatonta, niin silti näin moni nuori mainitsi juuri ruokaan tai asumiseen liittyvän kulutuksen. Tämä johtunee siitä, että tässä itsenäistymisen elämänvaiheessa nuori on tullut tietoiseksi kaikista niistä päivittäiseen elämään liittyvistä menoeristä, joita yksinelävän on hoidettava. Kun asuu vanhempien kanssa, ei tarvitse maksaa asumisesta tai ruuasta. Tällöin nuorella ei välttämättä myöskään ole taloudellista pakkoa hakeutua töihin (Autio 1998, 28). Verrattaessa itsenäisesti asuvia nuoria vanhempien kanssa asuviin taloudellinen motiivi työnteolle varmasti korostuu merkittävästi.

Nämä niin kutsutut välttämättömyyskulutuskohteet ovat kulttuurisidonnaisia sekä kotitalous- ja yksilökohtaisia. Lisäksi ne muuttuvat ajan kuluessa. Se mitä yksilö pitää välttämättöminä kulutuskohteina riippuvat tämän arvostuksista, preferensseistä ja odotuksista ja sen vuoksi kulutus ilmentää sosiaalisia merkityksiä. (Raijas 2005, 71.) Myös elintason noustessa välttämättömyystavaroiden luonne muuttuu: monista aiemmin ylellisyystavaroina pidetyistä tavaroista on tullut tämän päivän ”välttämättömyystavaroita”, joita jokaisen menestyvän ja onnellisen ihmisen kuuluisi omistaa (Nars 2006, 19). Toisaalta vaikka kulutustottumukset muuttuvat, perinteisen asumiseen, ruokaan ja liikenteeseen liittyvä kulutus säilyy vahvana.

Kulutus elämäntyylin ja identiteetin merkittävänä määrittelijänä tuotiin esille luvussa 3.2.2. (Wilska 2005 ja 2004). MeWe -sukupolveen (Lindgren ym. 2005) kuuluessa on elämässä tarkoitus saada mahdollisimman paljon kokemuksia esimerkiksi kulutuksen keinoin mikä tässä tutkimuksessa osoittautuu todeksi matkustuksen ollessa toivotuin kulutuskohde, jos nuorella olisi enemmän rahaa käytettävissä. Luvussa 2.2. tuotiin myös esille nuorten kulutuksessa esiintyvä trendi siitä, että nuoret keskittyisivät sen hetkiseen kulutukseen ilman merkittäviä rahan säästämiseen tai rahankäyttöön liittyviä suunnitelmia. Säästäminen näyttää onnistuvan nuorilla vasta sitten kun tuloja on tarpeeksi. Luvun 6.1.2 kuviosta 8

säästäminen onkin jätetty pois sen pienen osuuden vuoksi. Nuorista 11 % haluaisi kuitenkin säästää jos rahaa olisi enemmän käytettävissä. Rahaa saatetaan säästää esimerkiksi kotoa pois muuttamista varten. Asenne on siis oikea ja se sopii hyvin luvussa 3.2.2. esitettyyn perinteiseen suomalaiseen kulutusmentaliteettiin ja protestanttisen arvomaailman ihanteisiin mutta säästäminen ei näytä toteutuvan sillä alle prosentti nuorista ilmoittaa säästävänsä! Säästämistä tulevaisuutta varten siis lykätään. Kuten Minna Aution (2006) tutkimus luvussa 3.2.2. osoitti, ei kuluttaja ole pelkästään hedonisti vaan laskelmoiva, rationaalinen valitsija, joka asettaa itselleen nautinnon saavuttamisen rajoituksia, jotta hän voi jatkaa kulutustaan tulevaisuudessa. Turhia riskejä ei oteta. Kulutus nähdään näin ”yleisenä itsekontrollin projektina”. Tämä sopii siis myös luvussa 3.2.2. esitettyyn Stakesin (2001) tutkimustuloksiin, jossa nuorten kulutus nähtiin maltillisena ja toteutuvan vain jos taloudellinen tilanne antaa siihen mahdollisuuden – tosin samassa tutkimuksessa esiintyi myös kielteinen asenne säästämiseen mistä taas tämä tutkimus poikkeaa.

Jos katsotaan nuorten tulevaisuusorientaatiota taloudellisen tilanteen näkökulmasta, voidaan keskimääräisen arvion ollessa 3 (asteikolla 1-5) lausua, että nuoret suhtautuvat tulevaisuuden taloudelliseen tilanteensa melko neutraalisti. Näkymät eivät siis ole erityisen valoisia muttei negatiivisiakaan. Toisaalta myös Pauli Juutin tutkimuksessa (Juutti 1996, 147) esiintyvät epävarmuudet ja huolet heijastuvat tässä tutkimuksessa läpi. Kulutus tapahtuu nuorilla tässä ja nyt. Kuitenkin edellä esitetty luvussa 6.2.2 nykyisen taloudellisen tilanteen subjektiivisten kokemusten ja tulevaisuuden näkymien negatiivinen korrelaatio kertoo myös, että yksilöt kokevat, että taloudellinen tilanne voi muuttua: jos tilanne on sillä hetkellä heikko, voi se muuttua lähitulevaisuudessa paremmaksi. Myös vuoden 2004 nuorisobarometri toi samoja tutkimustuloksia: nuoret katsovat, että heidän tulevaisuuden taloudellinen tilanne tulee olemaan parempi kuin muilla ikäryhmillä keskimäärin (Myllyniemi 2004, 48 ja 54). Tällä tavalla nuoret siis osoittavat jonkin tasoista optimistisuutta tulevaisuuttaan, elämäänsä ja vaikutusmahdollisuuksiaan kohti mikä taas osoittaa merkkejä subjektiivisesti hyvinvoinnista. Hyvä taloudellinen tilanne ja sen mukana tulevat kulutusmahdollisuudet ovat tavoitteita, joita nuori pyrkii toiminnallaan eli työtä tekemällä saavuttamaan. (Litmala 1998, 224.) Nuoret tavoittelevat kaiken kaikkiaan *elämänhallinnan tilaa* työnteon kautta.

Kun tässä tutkimuksessa on katsottu nuorten tavoitteita nuoruuden siirtymävaiheessa, oli työskentely monilla nuorilla keskeinen asia minkä kautta voidaan tarkastella ja ymmärtää heidän toimintaa. Taloudellinen tilanne tai pelko rahojen riittämisestä voi tässä elämänvaiheessa itsenäistymisen kynnyksellä esiintyä myös huolena. Jos sama teema esiintyy sekä huolissa että tavoitteissa, onko yksilö tällöin ikään kuin tasapainotilanteessa. Ja onko hyvinvointi tyydyttävällä tasolla, kun yksilöllä on huoli, jota hän tavoitteissaan pyrkii pitämään kurissa ja riittävän hyvällä tasolla. Luvussa 2.1. todettiin, että nuoret pohtivat omaa maksukykyään pyrkien voimavarojen hallintaan mikä toisaalta ilmenee tässä tutkimuksessa kaksijakoisena, taloudellisen tilanteen määrittelijöitä esiintyessä sekä huolissa että tavoitteissa (Soininvaara 2007, 21; Rajas & Leskinen 28.12.2005). Elämänsuunnittelu sekä Smithin (1999) että Giddensin (1991) esille tuomana auttaa nuorta hahmottamaan tulevaisuuttaan ja siihen liittyviä tavoitteita ja toisaalta vähentää epävarmuutta eli nimenomaan näitä huolia. Nuorilla on sisäinen tarve ajatella eteenpäin nuoruuden siirtymävaiheessa (Giddens 1991). Nuoret osoittavat toiminnassaan siis agentuuria ja elämäntyytyväisyyttä, jolle työllistyminen antaa pätevän pohjan, sekä tämä tutkimuksen että Allianssin (2006) seurantaohjelman mukaan. Giddensin esittämä ajatus tietoisuudesta omaa toimintaa ja subjektiivisia riskejä kohtaan ilmenee nuorten tavoitteiden kautta (emt., 9 ja 5; emt. 1984).

Teoreettisen viitekehyksen luvussa 2.5.1. käsiteltiin hyvinvointi-käsitteen määritelmiä ja ulottuvuuksia. Forsbergin (1982) mukaan hyvinvointi jakaantuu materiaaliin ja ei-materiaaliin tekijöihin, ajatus, jota myös Allardt (1983) ja hollantilainen sosiologi Ruut Veenhoven (2004) tukevat. Edellä esitetyt materiaaliset eli objektiiviset tekijät ovat muun muassa ne euromääräiset tulot, jotka nuorilla on käytettävissä. Tämän lisäksi on syytä katsoa nuorten omia subjektiivisia kokemuksia asiasta. Lisäksi paitsi hyvinvointia, myös elämäntyytyväisyyttä tarkastellessa on kiinnitettävä huomioon juuri kokonaisarvioon tilanteesta ”globaalisti”, kuten Diener & Lucas (1999) ovat tuoneet esille.

Karvosen (2006) mukaan nuorten osalta tärkeimmät hyvinvoinnin mittarit ovat työllisyyden lisäksi toimeentulo. Vuoden 2005 nuorisobarometrissa tutkittiin tyytyväisyyttä taloudellista tilannetta kohtaan ja sen yhteyttä yleiseen elämäntyytyväisyyteen. Yhteys näyttää olevan merkittävä, ja erityisesti nuorten miesten kohdalla. Heikomman taloudellisen tilanteen vallitessa miehet näyttävät olevan tyytymättömämpiä elämäänsä, mikä tutkimuksen mukaan myös viittaa siihen, että miehet

pitävät aineellista hyvinvointia naisia tärkeämpänä. (Myllyniemi 2005, 65–66.) Tulojen riittävyys eli kokemus taloudellisesta tilanteesta ja yleisen elämäntyytyväisyyden välinen korrelaatio eroaa nolosta myös tässä tutkimuksessa tilastollisesti merkitsevästi. Eli vaikka luvussa 1.1. kerrottiin usean esimerkin kautta kuinka rahan ei nähdä takaavan hyvinvointia ja toisaalta luvussa 2.3. Diener & Oishi (2000, 207) kerrottiin rahan ja onnen korreloivan keskenään negatiivisesti, on asia nuorten kohdalla toinen.

Kun taloudellinen asema käsittää kaikki ne objektiiviset tulomuodot, elämäntilannemuuttajat ja subjektiivisen kokemuksen rahojen riittävydestä, rahan asemalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa yksilön suhtautumista rahaan ja rahan symbolista arvoa, kuten luvussa 2.3 on esitelty Zelizerin (1997) ja Ilmosen (2007 ja 1993) tutkimusten mukaan. Zelizer on esittänyt näkemyksensä sitä vastaan, että rahaa pidettäisiin ainoastaan kylmänä ja persoonattomana vaihdon välineenä. Raha ei ole pelkkiä numeroita, sillä on tietyt merkitykset, jotka ovat alati muuttuvia. Zelizerin (emt.) mukaan on olemassa kahdenlaista rahaa, se mikä kulutetaan ja se mikä jää säästöön. Tämän tutkimuksen mukaan näyttäisi siltä, että nuorilla on ainoastaan tätä ensimmäiseksi mainittua rahaa sillä kaikki rahaa menee välittömään kulutukseen. Sen sijaan jos nuorilla olisi enemmän rahaa, laittaisivat he tulosten mukaan osan siitä säästöön, jolloin tämä ylimääräinen raha olisi tämän toiseksi mainitun rahan kaltaista. Aivan kuin antamalla rahalle persoonan nuori osoittaisi taloudellisen tilanteen hallintaa ja taloudellisesti vankan aseman turvaamista.

Tutkimuksen pohdiskeluosiossa voidaan lisäksi vielä lyhyesti miettiä, mikä merkitys tutkimuksella on. Yhteiskunta- ja humanistisissa tieteenaloissa uuden tiedon luomisen tarkoitus on luoda ymmärrystä ja lisätä yhteiskunnallista keskustelua ja pohdintaa. On tärkeää, että aihe tulee ilmi ja herättää uusia ajatuksia ja näkökulmia sekä tieteellisissä piireissä, mediassa, poliittisissa puolueissa että yksityisten henkilöiden vapaa-ajan keskusteluissa. Vaikka nuorten taloudellisen tilanteen käsittely on yleisesti ottaen jäänyt vähäisemmän huomion alaiseksi, on nuorten tulonmuodostukseen vaikuttavia tekijöitä vähitellen tuotu enemmän esille poliittisissa päätöksentekoneuvotteluissa. Opintojen rahoittaminen, opiskelijoiden työssäkäynti, opintojen kesto, opintotukineuvottelut ja työttömien nuorten aktivointi ovat kaikki ajankohtaisia kysymyksiä. Esimerkiksi nuorten tulokysymykset tulivat aiempaa herkemmin esille myös vuonna 2005 toteutuneessa eläkeuudistuksessa, jonka useat merkittävät muutokset koskevat nuorten eläkkeen karttumista joko suoraan tai välillisesti. Näitä muutoksia ovat muun muassa eläkkeen

karttumisiän alarajan laskeminen 23 ikävuodesta 18 ikävuoteen ja se, että myös opiskeluaika kartuttaa eläkettä. (Hämäläinen 2004, 9.) Toisaalta Terhi-Anna Wilskan (2001a, 52 ja 58) huomauttamat erot nuorten taloudellisessa toimeentulossa, elämänvaiheissa ja kulutuskulttuureissa on syytä ottaa yhteiskunnallisessa keskustelussa huomioon, sillä ne johtavat pahimmassa tapauksessa nuorten ryhmien polarisoitumiseen eli menestyjien ja häviäjien kahtiajakoon, jota käsiteltiin luvussa 1.2 ja syrjäytymiseen, jota käsiteltiin luvuissa 2.1. ja myös hollantilaisia nuoria tarkastellessa luvussa 3.3.1. Giddensin (2001) tuotantoa tarkastellessa. Toisaalta nuorten kulutuksen tarkastelu ei saisi liialti keskittyä nuorten kulutukseen huolenaiheena, siinä esiintyviin poikkeavuuksiin tai alakulttuureihin niin sanotun tavallisen kulutuksen jäädessä sivuosaan (Wilska 2001a; Puuronen 2000).

Tutkimusraportin pohdiskeluosiossa on myös syytä miettiä, kuinka on tarkoitus jatkaa tämän tutkimuksen jälkeen. Jatkotutkimuksissa voisi esimerkiksi miettiä myös uusien tutkimusmetodien käyttöönottoa kyselylomakkeiden käytön rinnalle. Tätä usean tutkimusmetodin yhdistämistä tai ilmiön lähestymistä monesta eri suunnasta kutsutaan triangulaatioksi. Mitä useampia tutkimusmenetelmiä on käytetty, sitä suurempi on tutkimustiedon varmuus. (Metsämuuronen 2006, 107.) Olisi mielenkiintoista tarkastella jatkotutkimuksen tavoin näitä samoja nuoria uudestaan esimerkiksi viiden tai kymmenen vuoden kuluttua ja katsoa, kuinka moni heistä on nyt siellä, missä nyt uskovat tai toivovat olevansa ja kuinka moni on vaihtanut tavoitteitaan tai tulevaisuuden suunnitelmiaan esimerkiksi opiskeltavan alan suhteen. Toisaalta näkyykö merkkejä siitä, nousevatko nuorten hyvinvoinnin ja elämäntyytyväisyyden tasot kun heidän tulotonsa nousee esimerkiksi palkkatulojen myötä? Pitkittäistutkimusten yleistymisen johtaa siihen, että tieteessä tarvitaan uusia teorioita ja metodeja, jotka käsittelevät aikaa, henkilökohtaista agentuuria, yksilöiden valintoja ja heidän subjektiivista näkökulmaa (Elder & Johnson 2003, 50). Muutaman vuoden päästä tehty pitkittäistutkimuksen uusi mittaus voisi olla tasaisempi tuloksiltaan siirtymävaiheen ollessa hiljalleen ohitse. Nuorten tilanteesta ei voi kuitenkaan tehdä yhtä yleistä linjausta koska elämäntilanteet ovat yksinkertaisesti jokaisella nuorella niin erilaisia. Sen vuoksi tutkimus onkin mielenkiintoinen. Kulutukseen, koettuun taloudelliseen tilanteeseen ja hyvinvointiin liittyviä näkemyseroja löytyy niin paljon kuin on nuoriakin.

LÄHTEET

Allardt, Erik (1976) Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: Söderström.

Allardt, Erik (1983) Sosiologia 1. Juva: WSOY.

Argyle, Michael (1999) Causes and correlates of happiness. Teoksessa Kahneman, Daniel, Diener, Ed & Schwarz, Norbert (toim.): Well-being. The foundations of hedonic psychology. New York: Russell Sage Foundation.

Arnett, Jeffrey Jensen (2000) Emerging Adulthood: A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties. Julkaisussa: American Psychologist [online], Vol. 55, N:o 5. S. 469–480 [viitattu 27.11.2007]. Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=4&hid=106&sid=445eec50-d4b3-4c83-914d-df206009f766%40sessionmgr106>>.

Autio, Minna (1998) Työn ja opiskelun risteysasemalla. Tutkimus nuorten työstä ja työorientaatiosta hampurilaisravintolassa. Työministeriö / Työpoliittinen tutkimus nro 196.

Autio, Minna (28.12.2005) Ja anna meille anteeksi meidän tuhlailumme. Helsingin Sanomat, D2.

Autio, Minna (2006) Kuluttajuuden rakentuminen nuorten kertomuksissa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1066. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 65. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Autio, Minna & Paju, Petri (toim.) (2005) Kuluttava nuoruus. Nuorten elinolot -vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 62. Nuorisosiainneuvottelukunta, Nuora, julkaisuja 32. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes.

Bauman, Zygmunt (1998) Work, consumerism and the new poor. Buckingham: Open University Press.

Bryman, Alan & Cramer, Duncan (1997) Quantitative data analysis with SPSS for Windows. A guide for social scientists. New York: Routledge.

Council of Europe (1998) The Netherlands. Review of national youth policy. Amsterdam: The Ministry of Health, Welfare and Sport.

Diener, Ed, Emmons, Robert A., Larsen, Randy J. & Griffin, Sharon (1985) The satisfaction with life scale. Julkaisussa: Journal of Personality Assessment, 49, 71–75. Diener, Ed & Lucas, Richard E. (1999) Personality and subjective well-being. Teoksessa Well-being: The foundations of hedonic psychology. New York: The Russell Sage Foundation. Chapter 11.

Diener, Ed & Oishi, Shigehiro (2000) Money and happiness: Income and subjective well-being across nations. Teoksessa Diener, Ed & Suh, Eunkook M.(toim.): Culture and

subjective well-being. Cambridge, Massachusetts, USA: Massachusetts Institute of Technology, MIT Press. S.185–218.

du Bois-Reymond, Manuela (1995) Future orientations of Dutch youth: The emergence of a choice biography. Teoksessa Cavalli, Alessandro & Galland, Olivier (toim.): Youth in Europe. London: Pinter.

du Bois-Reymond, Manuela & Stauber (2005) Biographical turning points in young people's transitions to work across Europe. Hants, England: Ashgate Publishing Limited. S. 63–75.

Elder, Glen H., Jr. & Johnson, Monica Kirkpatrick (2003) The life course and aging: Challenges, lessons, and new directions. Teoksessa Settersten, Richard A., Jr. (toim.): Invitation to the life course. Toward new understandings of later life. Amityville, New York: Baywood Publishing Company, Inc. S. 49–81.

EUROCADRES (2006) Transition from student to professional life. Seminar report 8-10 June 2005, Brussels [online], Eurocadres / European Commission [viitattu 13.11.2007]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL:<http://www.eurocadres.org/content/download/1634/6986/file/Brochure%20Transition%20EN1.pdf>>.

Forsberg, Marie-Louise (1982) Scope and dimensions of welfare. Teoksessa Vetenskap och företagsledning. Studier i ekonomi och ledarskap. Essays in economics and management. Nr. 31. Helsingfors: Svenska Handelshögskolan. S.89-107.

Giddens, Anthony (1984) The constitution of society. Outline of the theory of structuration. Oxford: Basil Blackwell Ltd.

Giddens, Anthony (1991) Modernity and self-identity. Self and society in the late modern age. Oxford: Blackwell Publishers.

Giddens, Anthony (2001) Sociology. Fourth Edition. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Gronow, Jukka & Warde, Alan (toim.) (2001) Ordinary Consumption. London: Routledge.

Guerrero, Teresa Jurado (2001) Youth in transition. Housing, employment, social policies and families in France and Spain. Hampshire, England: Ashgate Publishing Limited.

Hagestad, Gunhild O. (2003) Interdependent lives and relationships in changing times: A life-course view of families and aging. Teoksessa Settersten, Richard A., Jr. (toim.): Invitation to the life course. Toward new understandings of later life. Amityville, New York: Baywood Publishing Company, Inc. S. 135-159.

Hirvonen, Tatu & Mangelaja, Esa (2006) Miksi kolmas hampurilainen ei tee onnelliseksi? Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Heinonen, Visa & Raijas, Anu (2005) Kuluttajaekonomia: kotitalous ja kulutus. Teoksessa Hyvönen, Kaarina, Leskinen, Johanna, Litmala, Marjukka, Pantzar, Mika, Römer-

Paakkanen, Tarja ja Timonen, Päivi (toim.): Kuluttajaekonomia. Kotitalous ja kulutus. Helsinki: WSOY. S. 7-23.

Helsingin Sanomat (3.4.2005) Onnen hinta? Anna-Liina Kauhanen. E1.

Helsingin Sanomat (8.10.2006) Nuorilla on korkea työmoraali. Pääkirjoitus.

Hämäläinen, Timo J. (8.1.2007) Pohjoismaisen mallin täytyy uudistua. Kirjat: Anthony Giddens: Europe in the Global Age. Helsingin Sanomat / C1.

Hämäläinen, Ulla (2004) Nuorten tulojen ja toimeentulon palapeli. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia [online], 2004:1, Palkansaajien tutkimislaitoksen tutkimuksia 92 [viitattu 3.11.2006]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL:http://www.etk.fi/Dynagen_attachments/Att20310/20310.pdf>.

Ilmonen, Kaj (1993) Tavaroiden taikamaailma. Sosiologinen avaus kulutukseen. Tampere: Vastapaino.

Ilmonen, Kaj (2001) Sociology, consumption and routine. Teoksessa Gronow, Jukka & Warde, Alan (toim.): Ordinary consumption. London: Routledge. S. 9–23.

Ilmonen, Kaj (2007) Johan on markkinat. Kulutuksen sosiologista tarkastelua. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Islam in Europe (3.8.2006) News and Opinions about the Islamic Community in Europe and the West, focusing on Belgium, the Netherlands and Scandinavia [online], [viitattu 28.1.2008]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL:<http://islamineurope.blogspot.com/2006/08/netherlands-50-immigrants-among-youth.html>>.

Jokisaari, Markku (2005) Työelämään siirtyminen. Vuorovaikutusta tavoitteellisen toiminnan, sosiaalisen pääoman ja työelämän välillä. Teoksessa Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.): Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus. S. 67–83

Juutti, Pauli (1996) Suomalainen elämänlaatu. JTO-tutkimuksia sarja 10. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kampen, Jacob van, Beker, Marianne & Wilbrink-Griffioen, Dies (1996) The state of the young Netherlands. A national report on the situation of children and young people in the Netherlands. Delft: Eburon Publishers.

Kantola, Ismo, Koskinen, Keijo & Räsänen, Pekka (toim.) (2004) Sosiologisia karttalehtiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Karvonen, Sakari (toim.) (2006) Onko sukupuolella väliä? Hyvinvointi, terveys, pojat ja tytöt. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 71. Nuorisosiainneuvottelukunta, Nuora, julkaisuja 35. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes.

Kasser, Tim (2006) Materialism and its alternatives. Teoksessa Csikszentmihalyi, Mihaly & Csikszentmihalyi, Isabella Selega (toim.) A life worth living. Contributions to positive psychology (Series in Positive Psychology). New York: Oxford University Press. S. 200–214.

Kasser, Tim & Ryan, Richard M. (1993) A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. Julkaisussa: Journal of Personality and Social Psychology, 65, 410–422.

Kansaneläkelaitos KELA. Opintotuki [online], [viitattu 14.12.2007]. Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/040601145115IL?openDocument>>.

Kelan Sanomat (4 / 2006) Moni on lähes ihannetyössään. Sari Putkonen. Tutkija Juha Antilan haastattelu.

Kuure, Tapio (toim.) (2001) Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot –vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 16.

Kyntäjä, Timo (2004) Yksilö ja yhteiskunta. Teoksessa Kantola, Ismo, Koskinen, Keijo & Räsänen, Pekka (toim.): Sosiologisia karttalehtiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. S.33–48.

Lindgren, Mats, Lüthi, Bernhard & Fürth, Thomas (2005) The MeWe generation. What business and politics must know about the next generation. Stockholm, Sweden: Bookhouse Publishing.

Litmala, Marjukka (1998) Avioehtosopimus ja taloudellinen turvallisuus. Tutkimus avioehtosopimuksen solmimiseen vaikuttavista tekijöistä. Helsinki: WSOY Lakitieto.

Little, Brian R. (1983) Personal projects: A rationale and method for investigation. Julkaisussa: Environment and Behavior, 15, 273–309.

Manninen, Tarmo & Hoikkala, Tommi (2005) Esipuhe. Teoksessa Wilska, Terhi-Anna (toim.): Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 59. Nuorisoasiainneuvottelukunta (NUORA), julkaisuja 31. Opetusministeriö. Helsinki.

Metsämuuronen, Jari (2006) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 3. laitos. Tutkijalaitos. International Methelp Ky. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Myllyniemi, Sami (2004) Nuorisobarometri 2004. Teoksessa Wilska, Terhi-Anna (toim.): Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 44. Nuorisoasiainneuvottelukunta, julkaisuja 28. Opetusministeriö. Helsinki. S. 10–54.

Myllyniemi, Sami (2005) Nuorisobarometri 2005. Tilasto-osuus. Teoksessa Wilska, Terhi-Anna (toim.): Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 59. Nuorisoasiainneuvottelukunta (NUORA), julkaisuja 31. Opetusministeriö. Helsinki. S. 11–64.

Nars, Kari (2006) Raha ja onni. Suomennettu Peura, Juha: Pengar och lycka (2006) Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Nuorisotutkimusverkoston yliopistoverkosto (YUNET). Mitä on nuorisotutkimus? [online], [viitattu 26.1.2008]. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://blogit.helsinki.fi/YUNET/post-3.htm>>.

Nurmi, Jari-Erik (2004). Socialization and self-development: Channeling, selection, adjustment and reflection. Teoksessa R. Lerner & L. Steinberg (toim.): Handbook of adolescent psychology. New York: Wiley.

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö rs. (OTUS). Opiskelijan taloudellisesta asemasta. [online], [viitattu 11.1.2008]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.otus.fi>>.

Puuronen, Vesa (2000) Johdatus nuorisotutkimukseen. Nuorisotutkimusseura ry. Tutkimuksia 4 / 97. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Pöntinen, Seppo (2004) Sosiologian tutkimusmenetelmiä. Teoksessa Kantola, Ismo, Koskinen, Keijo & Räsänen, Pekka (toim.): Sosiologisia karttalehtiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. S. 71–91.

Raijas, Anu (2005) Kotitalouden voimavarat ja niiden hallinta. Teoksessa Hyvönen, Kaarina, Leskinen, Johanna, Litmala, Marjukka, Pantzar, Mika, Römer-Paakkanen, Tarja & Timonen, Päivi (toim.): Kuluttajaekonomia. Kotitalous ja kulutus. Helsinki: WSOY. S. 69–100.

Raijas, Anu & Leskinen, Johanna (28.12.2005) Kuluttajien taloudelliset kyvyt arvioidaan todellista paremmiksi. Helsingin Sanomat / Vieraskynä.

Raitanen, Marko (2001) Itsenäistyminen tietää köyhtymistä. Teoksessa Kuure, Tapio (toim.): Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 16. S. 97–108.

Ratzlaff, Charlotte, Matsumoto, David, Kouznetsova, Natalia, Raroque, Jacques & Ray, Rebecca (2000) Individual psychological culture and subjective well-being. Teoksessa Diener, Ed & Suh, Eunkook M.(toim.): Culture and subjective well-being. Cambridge, Massachusetts, USA: Massachusetts Institute of Technology, MIT Press. S. 37–59.

Saarela, Pekka (2002) Nuorisobarometri 2002. Nuorisoasiainneuvottelukunta, Nuora, julkaisuja 24.

Salmela-Aro, Katariina (2002) Motivaation mittaaminen. Teoksessa Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.): Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. PS-kustannus. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. S. 28–39.

Salmela-Aro, Katariina, Niemivirta, Markku & Nurmi, Jari-Erik (2003) Kuopio School Transition (KST) study (jatkuva). Helsingin yliopisto ja Jyväskylän yliopisto.

Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (2005) Motivaatio elämänkaaren siirtymissä. Teoksessa Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.): Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus. S. 54–66.

Settersten, Richard A., Jr. (2003) Propositions and controversies in life-course scholarship. Teoksessa Settersten, Richard A., Jr. (toim.): Invitation to the life course. Toward new understandings of later life. Amityville, New York: Baywood Publishing Company, Inc. S. 15–48.

Simmel, Georg (1982) The philosophy of money. Käännös: Bottomore, Tom & Frisby, David. Boston, Mass.: Routledge.

Smith, Jacqui (1999) Life planning. Anticipating future life goals and managing personal development. Teoksessa Brandtstädter, Jochen & Lerner, Richard M. (toim.): Action & self-development. Theory and research through the life span. Sage Publications, Inc. S. 223–255.

Soininvaara, Osmo (2007) Vauraus ja aika. Kustannusosakeyhtiö Teos, Helsinki. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Stakes (2001) Nuoret kuluttavat mielellään mutta luultua varovaisemmin [online]. Tiedotteet: Nro 70/15.10.2001. Lähde: Saarinen, Hanna (2001) Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Tutkimus nuorten kulutuskäyttäytymisestä ja velkaantumisesta. Raportteja 261. Helsinki: Stakes [viitattu 4.5.2006]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.stakes.fi/tiedotteet/2001/70.htm>>.

Sulkunen, Pekka (1999) Johdatus sosiologiaan. Käsitteitä ja näkökulmia. Juva: WSOY.

Tahvanainen, Jukka, Kurikka, Päivi, Lemola, Nonna, Uusitalo, Urpo, Hahnineva, Teemu, Wentzel, Christian & Koste, Asmo (toim.): Nuorista Suomessa. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä. Tutkimuskooste. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.

Toivonen, Timo (2004) Sosiologia: mitä se on? Teoksessa Kantola, Ismo, Koskinen, Keijo & Räsänen, Pekka (toim.): Sosiologisia karttalehtiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. S. 13–32.

Toivonen, Timo & Räsänen Pekka (2004) Kulutus ja elämäntapa. Teoksessa Kantola, Ismo, Koskinen, Keijo ja Räsänen, Pekka (toim.): Sosiologisia karttalehtiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. S. 233–248.

Trentmann, Frank (2006) The making of the consumer. Knowledge, power and identity in the modern world [online]. Oxford: Berg Publishers [viitattu 17.9.2007]. Saatavilla www-muodossa:<URL: [http://books.google.fi/books?id=D8wTHk9jIOAC&dq=&pg=PP1&ots=iOkzweUI4R&sig=jhIQdLe9nWY0FGk67ucoaaeYkfw&prev=http://www.google.fi/search%3Fhl%3Dfi%26q%3DTrentmann%252C%2BFrank%2B\(2006\)%2BMaking%2Bof%2Bthe%2BConsumer%2BKnowledge%252C%2BPower%2Band%2BIdentity%2Bin%2Bthe%2BModern%2BWorld.%2B%26btnG%3DHae%26meta%3D&sa=X&oi=print&ct=title](http://books.google.fi/books?id=D8wTHk9jIOAC&dq=&pg=PP1&ots=iOkzweUI4R&sig=jhIQdLe9nWY0FGk67ucoaaeYkfw&prev=http://www.google.fi/search%3Fhl%3Dfi%26q%3DTrentmann%252C%2BFrank%2B(2006)%2BMaking%2Bof%2Bthe%2BConsumer%2BKnowledge%252C%2BPower%2Band%2BIdentity%2Bin%2Bthe%2BModern%2BWorld.%2B%26btnG%3DHae%26meta%3D&sa=X&oi=print&ct=title)>. ISBN 184520249X.

Triandis, Harry C. (2000) Cultural syndromes and subjective well-being. Teoksessa Diener, Ed & Suh, Eunkook M. (toim.): Culture and subjective well-being. Cambridge, Massachusetts, USA: Massachusetts Institute of Technology, MIT Press. S.13–36.

Tuittu, Anne (2007) Työssäkäynti ja sen vaikutukset lukio-opintoihin. Teoksessa Klemelä, Kirsi, Olkinuora, Erkki, Rinne, Risto & Virta, Arja (toim.): Lukio nuorten opiskelutienä. Turkulainen lukio opiskelijoiden, vanhempien ja opettajien silmin 2000-luvun alussa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A: 206. S. 181–203.

Valtiotieteilijä (4-2006) Miksi onnellisuus ei lisäännny, vaikka vaurastumme? Minna Kataja. Suomen valtiotieteilijöiden liiton jäsenlehti. S. 27–33.

Veenhoven, Ruut (2004) Subjective measures of well-being. World Institute for Development Economics Research (WIDER). Discussion Paper No. 2004/07. Helsinki: United Nations University (UNU-WIDER).

Vehviläinen, Jukka (2006) Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Opetushallitus: Nuorten osallisuushanke 2003–2007.

Virmasalo, Ilkka (2002) Perhe, työttömyys ja lama [online]. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 204, University of Jyväskylä [viitattu 18.9.2007]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<[URL:http://selene.lib.jyu.fi:8080/vaitos/studies/studeduc/9513913015.pdf](http://selene.lib.jyu.fi:8080/vaitos/studies/studeduc/9513913015.pdf)>.

Weber, Max (1980) Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki. Suomentanut Kyntäjä, Timo. Porvoo: WSOY.

Wilska, Terhi-Anna (2001a) Nuorten toimeentulo ja kulutus. Teoksessa Kuure, Tapio (toim.): Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 16. S. 52–59.

Wilska, Terhi-Anna (2001b) The role of states in the creation of consumption norms. Teoksessa Gronow, Jukka & Warde, Alan (toim.): Ordinary consumption. London: Routledge. S. 179–197.

Wilska, Terhi-Anna (toim.) (2004) Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 44. Nuorisosiainneuvottelukunta, julkaisuja 28. Opetusministeriö. Helsinki. S. 6–9.

Wilska, Terhi-Anna (toim.) (2005) Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 59. Nuorisosiainneuvottelukunta (NUORA), julkaisuja 31. Opetusministeriö. Helsinki.

Wilska, Terhi-Anna (2005) Nuoret kuluttajat – samanlaisia vai erilaisia? Teoksessa Wilska, Terhi-Anna (toim.): Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 59. Nuorisosiainneuvottelukunta (NUORA), julkaisuja 31. Opetusministeriö. Helsinki.

Wilska, Terhi-Anna (toim.) (2006) Uskon asia. Nuorisobarometri 2006 [online]. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 67.

Nuorisoasiainneuvottelukunta (NUORA), julkaisuja 34 [viitattu 18.9.2007]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:)

<URL:http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2006.pdf>.

Zelizer, Viviana A. (1997) *The social meaning of money. Pin money, paychecks, poor relief, and other currencies.* Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

MUUT LÄHTEET

Autio, Minna (26.5.2006) Väitöstilaisuus: ”Kuluttajuuden rakentuminen nuorten kertomuksissa”. Vastaväittäjänä VTT, dosentti, tutkimusjohtaja Tommi Hoikkala. Helsingin yliopisto / Taloustieteen laitos, kuluttajaekonomia.

Fast, Maija (5.6.2006) Pätäkät(y)ön tulevaisuus? -seminaari. HR-kehittäjä Maija Fast, Kesko Oyj. Helsingin yliopisto / Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE).

Kankainen, Tomi: Kvantimenetelmistä [online]. Vastaanottaja: Mette Sundblad. Lähetetty: 26.2.2008 [viitattu 3.3.2008]. Yksityinen sähköpostiviesti.

Kankainen, Tomi: Kvantimenetelmistä [online]. Vastaanottaja: Mette Sundblad. Lähetetty: 27.2.2008 [viitattu 27.2.2008]. Yksityinen sähköpostiviesti.

Kilpiö, Eila (12.5.2006) 60 vuotta kotitalouksien arjen ja juhlan tutkimusta sekä opetusta Helsingin yliopistossa – kodin taloustieteestä kuluttajaekonomiaksi. Juhlaseminaari. Kuluttajatutkimuskeskuksen johtaja, professori Eila Kilpiö: Kuluttajien hyvinvointi – tutkimuksen ja politiikan ytimessä. Helsingin yliopisto / Taloustieteen laitos, kuluttajaekonomia.

Nars, Kari (16.10.2007) *Studia Generalia: Universitetslektor Camilla Nordberg och ekonomie doktor Kari Nars: Vägen till lycka / Pengar och lycka.* Helsingfors universitet.

Salmela-Aro, Katariina: Gradu [online]. Vastaanottaja: Mette Sundblad. Lähetetty: 25.2.2008 [viitattu 27.2.2008]. Yksityinen sähköpostiviesti.

Salmela-Aro, Katariina: Gradu [online]. Vastaanottaja: Mette Sundblad. Lähetetty: 27.2.2008 [viitattu 27.2.2008]. Yksityinen sähköpostiviesti.

LIITTEET

LIITE 1 Saatekirje

Nuori valintojen edessä -tutkimus

Hyvä nuori!

Olet mukana nuoria käsittelevässä tutkimuksestamme, joka alkoi (*kaupungin nimi XX*) tammikuussa 2004. Oletkin mahdollisesti jo vastannut tutkimuksen kahteen ensimmäiseen kyselyyn lukuvuosien 2003-2005 aikana. Tutkimuksemme jatkuu nyt.

Tutkimuksen tavoite	Tutkimuksen tavoitteena on tutkia nuorten ajatuksia ja mielipiteitä heidän siirtyessään toisen asteen koulutuksesta joko työelämään tai jatkokoulutukseen. Tämän lisäksi tutkimustulosten avulla pyritään kehittämään toisen asteen koulutuksen opinto-ohjausta.
Luottamuksellisuus	Kaikki antamasi tiedot ovat ehdottoman luottamuksellisia. Nimesi ei tule olemaan tulosten tallentamisen jälkeen näkyvissä missään. Pyydämme sinua ilmoittamaan nimesi ja yhteystietosi, jotta voimme yhdistää sinut mahdolliseen aikaisempaan vastaukseen. Sinun osallistumisesi on tutkimuksen onnistumisen kannalta erittäin tärkeää.
Porkkana	Kaikkien lomakkeen palauttaneiden kesken arvotaan 100 kpl leffalippuja.
Täyttöohje LUE TÄMÄ!	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kyselyssä esitettyihin kysymyksiin ei ole oikeita tai väriä vastauksia. 2. Lue ensin koko kysymys. Vastaa kysymyksiin itsenäisesti ja rehellisesti sen mukaan, miten eri asioista ajattelet. 3. Vastaa valitsemalla sopivin vaihtoehto tai kirjoita vastaus sille varattuun tilaan. Älä jää miettimään eri vaihtoehtoja turhan pitkään, vaan merkitse se, joka tuntuu lähinnä parhaimmalta. 4. Vastaathan kaikkiin kysymyksiin. © Vastaamiseen kuluu aikaa noin puoli tuntia. 5. Täytettyäsi koko lomakkeen, lähetä se meille takaisin oheisella vastauskuorella. Postimaksu on maksettu valmiiksi puolestasi. Vastaathan mahdollisimman pian.
Lisätietoa: Mitä, miksi ja keitä	Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään muun muassa sitä, mihin nuoret päätyvät lukion opintojen jälkeen, mitkä seikat liittyvät nuorten erilaisiin valintoihin ja kuinka tyytyväisiä he ovat niihin. Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta. Tutkijoina toimivat Jari-Erik Nurmi, Katariina Salmela-Aro, Noona Kiuru ja Mette Sundblad Jyväskylän yliopistosta sekä Markku Niemivirta ja Heta Tuominen Helsingin yliopistosta. Tulemme kysymään ajatuksiasi kyselyillä vielä seuraavien vuosien aikana. Nimesi ja osoitetietosi on liitetty tutkimusrekisterimme.

Kiitos osallistumisestasi!

Terveisin,

Mette Sundblad

mette.sundblad@jyu.fi

LIITE 2 Muistutuskirje

Nuori valintojen edessä -tutkimus

Hyvä nuori!

Olet saanut postissa Nuori valintojen edessä –tutkimuslomakkeen mutta emme ole vielä saaneet sitä sinulta takaisin täytettynä.

Toivoisimme, että palauttaisit tämän uuden lomakkeen meille mahdollisimman pian. Sinun osallistumisesi on tutkimuksen onnistumisen kannalta erittäin tärkeää.

Arvomme kaikkien lomakkeen palauttaneiden kesken 100 kpl leffalippuja!

Aurinkoista kevättä ja

Suuret kiitokset osallistumisestasi!

Terveisin,

Mette Sundblad
mette.sundblad@jyu.fi
p. 044 0320 883

 Helsingin yliopiston tutkijakollegium
Helsinki Collegium for Advanced Studies

LIITE 3 Sähköposti- ja tekstiviestimuistutukset

SÄHKÖPOSTIMUISTUTUS:

Hei!

Olet saanut postissa Nuori valintojen edessä -tutkimuslomakkeen. Toivoisimme, että palauttaisit sen meille täytettynä mahdollisimman pian. Sinun osallistumisesi on tutkimuksen onnistumisen kannalta erittäin tärkeää.

Jos sinulla ei ole lomaketta, vastaathan tähän viestiin niin lähetämme sinulle postitse uuden.

Arvomme kaikkien lomakkeen palauttaneiden kesken 100 kpl leffalippuja!

Kiitos osallistumisestasi!

Terveisin,

Mette Sundblad
mette.sundblad@jyu.fi

TEKSTIVIESTITIMUISTUTUS:

Hei!

Toivomme, että palautat Nuori valintojen edessä tutkimuslomakkeen. Jos sinulta puuttuu se, vastaathan viestillä, niin lähetämme uuden.

Arvomme 100 leffalippua!

LIITE 4

Saatekirje elokuvalippuarvonnän yhteydessä – jo vastanneet

Nuori valintojen edessä -tutkimus

Hyvä nuori,

Olet osallistunut lukuvuosien 2003-2005 aikana Nuori valintojen edessä –tutkimukseen.

Kuten lupasimme, olemme arponeet osallistujien kesken leffalippuja ja arpaonni on osunut kohdallesi! Tässä siis leffalippu kiitoksena vaivannäöstäsi. Mukavaa leffailtaa!

Mielipiteesi ja käsityksesi ovat meille tärkeitä myös jatkossa ☺

Yhteistyöstä kiittäen ja oikein hyvää kevään jatkoa toivotellen, tutkimuksen tekijät:

Katariina Salmela-Aro
katariina.salmela-aro@psyka.jyu.fi

Markku Niemivirta
markku.niemivirta@helsinki.fi

Heta Tuominen
heta.tuominen@helsinki.fi

Jari-Erik Nurmi
jari-erik.nurmi@psyka.jyu.fi

Noona Kiuru
noona.kiuru@psyka.jyu.fi

Mette Sundblad
mette.sundblad@jyu.fi

 Helsingin yliopiston tutkijakollegium
 Helsinki Collegium for Advanced Studies

 JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

LIITE 5

Saatekirje elokuvalippuarvonnassa yhteydessä – ei-vastanneet

Nuori valintojen edessä -tutkimus

Hyvä nuori,

Olet mukana nuoria käsittelevässä tutkimuksessa, joka alkoi (*kaupungin nimi X*) tammikuussa 2004. Kuten lupasimme, **olemme arponeet osallistujien kesken leffalippuja ja arpaonni on osunut kohdallesi!**

Palauta siis tämä lomake täytettynä oheisessa kirjekuoressa pian (**viimeistään 3.4.2006**), niin lähetämme sinulle voittamasi leffalipun kiitoksena vaivannäöstäsi!

Mielipiteesi ja käsityksesi ovat meille tärkeitä myös jatkossa ☺

Yhteistyöstä kiittäen ja oikein hyvää kevään jatkoa toivotellen, tutkimuksen tekijät:

Katariina Salmela-Aro
katariina.salmela-aro@psyka.jyu.fi

Markku Niemivirta
markku.niemivirta@helsinki.fi

Heta Tuominen
heta.tuominen@helsinki.fi

Jari-Erik Nurmi
jari-erik.nurmi@psyka.jyu.fi

Noona Kiuru
noona.kiuru@psyka.jyu.fi

Mette Sundblad
mette.sundblad@jyu.fi

 Helsingin yliopiston tutkijakollegium
Helsinki Collegium for Advanced Studies

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

LIITE 6 Saatekirje erinomaisesti vastanneille nuorille

Nuori valintojen edessä -tutkimus

Hyvä nuori,

Olet mukana nuoria käsittelevässä tutkimuksessa, joka alkoi (*kaupungin nimi XX*) tammikuussa 2004 lukio-opintojesi aikana. Tutkimuksessa on mukana kaikki (*kaupungin nimi XX*) lukiot tietyltä vuosikurssilta.

Olet vastannut erinomaisesti aiempiin kyselyihin lukuvuosien 2003 - 2005 aikana ja toivomme, että saisimme sinulta tälläkin kertaa vastauksen. Lisäksi koska kyseessä on pitkittäistutkimus, olisi erityisen tärkeää, että saisimme **juuri sinun vastauksesi** tutkimuksen onnistumisen kannalta.

Toivoisimme siis, että palauttaisit tämän lomakkeen täytettynä oheisessa kirjekuoressa mahdollisimman pian. Postimaksu on valmiiksi maksettu puolestasi.

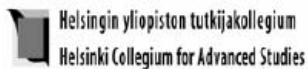
Arvomme kaikkien lomakkeen palauttaneiden kesken **100 kappaletta leffalippuja!**

Mielipiteesi ja käsityksesi ovat meille tärkeitä myös jatkossa ☺

Kiitos osallistumisestasi!

Yhteistyöstä kiittäen ja oikein hyvää kesän jatkoa toivotellen,

Mette Sundblad
mette.sundblad@jyu.fi

LIITE 7 Sähköpostikysely

Hei!

Olet mukana Nuori valintojen edessä -pitkittäistutkimuksessa, joka on alkanut lukio-opintojesi aikana Kuopiossa. Toivoisimme, että vastaisit seuraaviin kysymyksiin ja lähettäisit vastauksesi meille sähköpostitse.

Vastaaminen vie sinulta ainoastaan 5 minuuttia. Juuri sinun osallistumisesi on tutkimuksen onnistumisen kannalta erittäin tärkeää.

VASTAA KYSYMYKSIIN JOKO KIRJOITTAMILLA VASTAUKSET KYSYMYKSEN JÄLKEEN TAI VAIHTOEHTOISESTI VAIHTOEHTOISEN VÄITTÄMIEN KOHDALLA MERKITSEMÄLLÄ 'X' (RASTIN) OIKEAN VAIHTOEHDON KOHDALLE.

Arvomme kaikkien lomakkeen palauttaneiden kesken 100 kpl leffalippuja!

Aurinkoisin elokuuterveisin,

Mette Sundblad
mette.sundblad@jyu.fi

TAUSTATIEDOT

Etunimi:

Sukunimi:

Yhteystiedot (jos postiosoitteesi, puhelinnumerosi tai sähköpostiosoitteesi on muuttunut):

SEURAAVASSA KYSYMMME HIEMAN PERHEESTÄSI:

Mikä on nykyinen elämäntilanteesi? Merkitse X sopivan vaihtoehdon kohdalle.

En seurustele

Tapailen jotakuta

Seurustelen   Kuinka kauan olet seurustellut? ___ v ___ kk

Avoliitossa

Avoliitossa

Eronnut

Merkitse X sopivan vaihtoehdon kohdalle. Asun samassa taloudessa:

Äidin kanssa

Isän kanssa

Äidin ja isän kanssa

Äidin ja isäpuolen kanssa

Isän ja äitipuolen kanssa

Avomiehen tai -vaimon kanssa

Aviomiehen tai -vaimon kanssa

Ystävän/ystävien kanssa

Asun yksin

Jonkun muun kanssa, kenen? _____

YLIOPPILASKIRJOITUKSET

Oletko jo suorittanut ylioppilastutkinnon?

En

Kyllä   -> Suorititko tutkinnon syksyllä vai keväällä, ja minä vuonna? _____

Mitä ylioppilaskokeita olet suorittanut? Merkitse kyseisen kokeen kohdalle

saamasi arvosanan lyhenne (L, E, M, C, B, A, I).

Äidinkielen koe (tai suomi/ruotsi toisena kielenä)

Toisen kotimaisen kielen koe
 Vieraan kielen koe, pitkä oppimäärä
 Vieraan kielen koe, lyhyt oppimäärä
 Matematiikan koe, pitkä
 Matematiikan koe, lyhyt
 Reaalikoe

Mitä ylioppilaskokeita aiot vielä suorittaa? _____

Mikä oli lukion viime lukuvuoden lukuaineiden/päättötodistuksesi keskiarvo? Merkitse X sopivan vaihtoehdon kohdalle.

< 6,5
 6,5–6,9
 7,0–7,4
 7,5–7,9
 8,0–8,4
 8,5–8,9
 9,0–9,4
 9,5–10,0

NYKYINEN TILANTEESI

Mitä teet tällä hetkellä? Merkitse X tilanteellesi sopivien vaihtoehtojen kohdalle.

Opiskelen lukiossa
 Opiskelen yliopistossa
 Opiskelen ammattikorkeakoulussa
 Opiskelen ammatillisessa oppilaitoksessa
 Opiskelen avoimessa yliopistossa
 Opiskelen kansanopistossa
 Luen pääsykokeisiin
 Olen armeijassa
 Olen töissä
 Pidän väli vuoden
 Jotain muuta, mitä? _____

JOS OLET KOULUTUKSESSA, mikä on oppilaitoksesi nimi ja opintolinja/pääaine?

Oppilaitos:
 Opintolinja / pääaine:

JOS ET OLE TÄLLÄ HETKELLÄ KOULUTUKSESSA, mitä aiot tehdä tulevaisuudessa?

Merkitse X kaikkien suunnitelmiesi kohdalle.

Aion pyrkiä yliopistoon
 Aion pyrkiä ammattikorkeakouluun
 Aion pyrkiä ammatilliseen oppilaitokseen
 Aion opiskella avoimessa yliopistossa
 Aion opiskella kansanopistossa
 Aion lukea pääsykokeisiin
 Haen töitä
 Ei ole suunnitelmia
 Muu, mikä? _____

Oletko jättänyt kesken jonkun koulutuksen viimeisen vuoden aikana?

Ei
 Kyllä -> minkä koulutuksen? _____

Jos ajattelet tulevaisuutta, mikä on YLIN TUTKINTO, jonka aiot suorittaa? Merkitse X:llä vain yksi vaihtoehto.

Yliopistotutkinto
 Ammattikorkeakoulututkinto

Ylioppilastutkinto

Ammatillinen tutkinto

Sekä ylioppilastutkinto että ammatillinen tutkinto

Muu, mikä? _____

Voisitko mainita mahdollisen toiveesi, mihin oppilaitokseen (ESIMERKIKSI Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Hämeen ammattikorkeakoulu, Turun yliopisto) ja mille suuntautumislinjalle tai alalle (ESIMERKIKSI lähihoitaja, graafinen suunnittelu, liiketalous, lääkäri) haluaisit suuntautua, jos suunnittelet jatkavasi opintojasi tulevaisuudessa.

Oppilaitos, jonne eniten haluaisin:

Suuntautumislinja / ala:

JOS TYÖSKENTELET tällä hetkellä (joko kokopäivätyö tai osa-aikatyö), vastaa kysymyksiin nykyisen työtehtäväsi osalta.

Työpaikkasi nimi:

Työsuhteen kesto tähän asti _____ v _____ kk

Tehtävänimikkeesi? (esim. myyjä, varastomies)

Onko työsuhteesi määräaikainen vai vakituinen?

Onko työsuhteesi osa-aikainen vai täysipäiväinen?

Jos työ on osa-aikaista, kuinka monta tuntia työskentelet keskimäärin viikossa?

KIITOS OSALLISTUMISESTASI!

LIITE 8 Puhelinhaastattelulomake

LYHYT KYSELY / B06 / (kaupungin nimi XX)

PUHELINHAASTATTELU

Taustatiedot

Tänään on ____ / ____

Etunimi _____ Sukunimi _____

Yhteystiedot (jos muutoksia): _____

Seuraavassa kysymme hieman perheestäsi.**7. Mikä on nykyinen elämäntilanteesi?**

En seurustele	1	
Tapailen jotakuta	2	
Seurustelen	3	Kuinka kauan olet seurustellut? ____ kk ____ v
Avoliitossa	4	
Avioliitossa	5	
Eronnut	6	

9. Ympyröi vain yksi vaihtoehto.**Asun samassa taloudessa:**

Äidin kanssa	1
Isän kanssa	2
Äidin ja isän kanssa	3
Äidin ja isäpuolen kanssa	4
Isän ja äitipuolen kanssa	5
Avomiehen tai -vaimon kanssa	6
Aviomiehen tai -vaimon kanssa	7
Ystävän/ystävien kanssa	8
Asun yksin	9
Jonkun muun kanssa, kenen?	10

Ylioppilaskirjoitukset

33. Oletko jo suorittanut ylioppilastutkinnon?

En	1	
Kyllä	2	Suoritin tutkinnon syksyllä / keväällä vuonna _____

34. Mitä ylioppilaskokeita olet suorittanut ja minkä arvosanan olet niistä saanut?

Äidinkielen koe (tai suomi/ruotsi toisena kielenä)	1	arvosana: _____
Toisen kotimaisen kielen koe	2	arvosana: _____
Vieraan kielen koe, pitkä oppimäärä	3	arvosana: _____
Vieraan kielen koe, lyhyt oppimäärä	4	arvosana: _____
Matematiikan koe, pitkä	5	arvosana: _____
Matematiikan koe, lyhyt	6	arvosana: _____
Reaalikoe	7	arvosana: _____

35. Mitä ylioppilaskokeita aiot vielä suorittaa? _____**36. Mikä oli lukion viime lukuvuoden lukuaineiden / päättötodistuksesi keskiarvo?**

<6,5	1	8,0-8,4	5
6,5-6,9	2	8,5-8,9	6
7,0-7,4	3	9,0-9,4	7
7,5-7,9	4	9,5-10,0	8

Nykyinen tilanteesi**37. Millainen on tämän hetkinen tilanteesi?**

Opiskelen lukiossa	1
Opiskelen yliopistossa	2
Opiskelen ammattikorkeakoulussa	3
Opiskelen ammatillisessa oppilaitoksessa	4
Opiskelen avoimessa yliopistossa	5
Opiskelen kansanopistossa	6
Luen pääsykokeisiin	7
Olen armeijassa	8
Olen töissä	9
Pidän välivuoden	10
Jotain muuta, mitä? _____	11

JOS ON KOULUTUKSESSA:**39. Mikä on oppilaitoksesi nimi ja opintolinja / pääaine?**

Oppilaitos: _____

Opintolinja / pääaine: _____

JOS EI OLE KOULUTUKSESSA:**38. Mitä aiot tehdä tulevaisuudessa?**

Aion pyrkiä yliopistoon	1
Aion pyrkiä ammattikorkeakouluun	2
Aion pyrkiä ammatilliseen oppilaitokseen	3
Aion opiskella avoimessa yliopistossa	4

Aion opiskella kansanopistossa	5
Aion lukea pääsykokeisiin	6
Haen töitä	7
Ei ole suunnitelmia	8
Muu, mikä?	9

KAIKKI:**40. Oletko lopettanut kesken jonkun koulutuksen?**

En	1	
Kyllä	2	Minkä? _____

50. Jos ajattelet tulevaisuutta, mikä on YLIN TUTKINTO, jonka aiot suorittaa?

Yliopistotutkinto	1
Ammattikorkeakoulututkinto	2
Ylioppilastutkinto	3
Ammatillinen tutkinto (sisältää oppisopimuksen)	4
Sekä ylioppilastutkinto että ammatillinen tutkinto	5
Muu, mikä?	6

57. Mihin oppilaitokseen (ESIMERKIKSI Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Hämeen ammattikorkeakoulu, Turun yliopisto) ja mille suuntautumislinjalle tai alalle (ESIMERKIKSI lähihoitaja, graafinen suunnittelu, liiketalous, lääkäri) haluaisit tämän tutkinnon suorittaa?

Oppilaitos, jonne eniten haluaisin: _____

Suuntautumislinja/ala: _____

Jos työskentelet tällä hetkellä (joko kokopäivätyö tai osa-aikatyö), vastaa kysymyksiin nykyisen työtehtäväsi osalta.

58. Työpaikkasi nimi: _____

59. Työsuhteen kesto tähän asti ____ v ____ kk

60. Tehtävänimikkeesi? (esim. myyjä, varastomies) _____

61. Onko työsuhteesi

Määräaikainen	1
Vakituinen	2

62. Onko työsuhteesi

Osa-aikainen	1	Keskimäärin _____ tuntia viikossa
Täysipäiväinen	2	

LIITE 9 Muuttujan luokitusrunko – työskentely

LUKION ENTISET 3. LUOKKALAISET 2006

TYÖSKENTELEY

Sivu 5.

Jos työskentelet tällä hetkellä (joko kokopäivätyö tai osa-aikatyö), vastaa kysymyksiin nykyisen työtehtäväsi osalta.

58. Työpaikkasi nimi: _____

60. Tehtävänimikkeesi: _____

Työpaikka (kysymys 58) eli työnantaja luokitellaan **toimialan** mukaan:

1. Teollisuus ja tuotanto: vaatetus, kone, puu, sähkö ja maalaus, leipomo
2. Energiatalous
3. Taide, viihde ja kulttuuri
4. Opetus, koulutus ja kasvatus
5. Myynti ja kauppa
6. Jakelu, kuljetus ja logistiikka ja tietoliikenne
7. Maatalous- ja metsätaloustyö, kalastusala
8. Matkailu- hotelli- ja ravintola-ala
9. Rakennusala
10. Siivousala
11. Muu teollisuus, esim. varastoala
12. Terveystieteiden ja hoito- ja sosiaali-ala, apteekki
13. Hyvinvointi ja kauneudenhoito
14. Henkilöstöpalvelu
15. Julkinen hallinto, järjestöt ja seurakunnat: armeija, yliopisto, urheiluseurat, seurakunta
16. Pankki- vakuutus- laki- ja rahoitusala
17. Muu: esim. sukulaiset, tutut työnantajana, au-pair perhe

Tehtävänimike (kysymys 60) luokitellaan nuoren **osaamisalueen** mukaan:

1. Perusteellinen ja tuotantotyö, valmistus, konepajatyö
2. Tekninen asennus- ja huoltotyö
3. Kulttuuri ja muu taidepohjainen työ
4. Opetus- koulutus- ja kasvatustyö (ml. Kouluavustaja, ohjaaja, esim. liikunnan)
5. Kaupallinen työ ja myyntityö
6. Jakelu, kuljetus ja logistiikka
7. Maa- ja metsätaloustyö
8. Hotelli- ja ravintolatyö
9. Rakentaminen

10. Siivoustyö
11. Varastotyö
12. Sosiaali- ja hoitotyö: myös lastenhoito, au-pairin työ
13. Hyvinvointi ja kauneudenhoito
14. Asiakaspalvelu
15. Assistentti- ja toimistotyö (esim. sihteeri)
16. Kehitystyö, neuvonta ja konsultointi
17. Muu tai tehtävänimike tuntematon (esim.harjoittelija)

LIITE 10 Muuttujan luokitusrunko – kulutuskohteet

LUKION ENTISET 3. LUOKKALAISET 2006

KULUTUSLUOKITUS

Sivu 8.

128. Ihmiset käyttävät rahojaan eri tavoin. Mainitse kolme asiaa, joihin kulutat eniten käytettävissä olevia rahojasi (ESIMERKIKSI ruoka, vaatteet, harrastukset, opiskeluvälineet, vuokra).

Jos sinulla olisi enemmän rahaa käytettävissä, mihin haluaisit sitä käyttää?

---

1. Ruoka
2. Vuokra, asuminen, ”kämpä”, muutto omaan asuntoon vanhempien luota
3. Kodin laittaminen: koti, sisustus, kodinhoito, huonekalut
4. Laskut (esim. puhelinlasku), lainan maksaminen
5. Internet
6. Vaatteet, kengät, asusteet
7. Opiskelu (esim. opiskeluvälineet, kirjat)
8. Ulkonäkö: kosmetiikka ja hygienia, kampaamo- ja parturipalvelut, silmälasit
9. Sosiaalinen elämä ja ”viihde”: diskot, ravintolat, bailaaminen
10. Kulttuuri: museot, elokuvaliput, kirjat, lehtitilaukset
11. Kahvilat ja ravintolat
12. Säästäminen ja sijoittaminen
13. Hyväntekeväisyys, muiden hyvinvointi / auttaminen, luonnonsuojelu
14. Veikkaus ja rahapelit
15. Harrastustoiminta ja –välineet (sis. lemmikkieläin)
16. Urheilu ja liikunta
17. Kulkuvälineet ja liikenne, esim. auton hoito/ylläpito, bensa, bussi- ja junaliput
18. Juomat, makeiset, välipalat
19. Tupakka ja alkoholi
20. Matkailu (lomat)
21. Musiikki ja elokuvat: levyt, kasetit sekä videot ja dvd –elokuvat (myös vuora)
22. (Viihde-)elektroniikka ja tekniikka: tietokone, stereot, kännykkä
23. ”Vapaa-aika”, huvitukset
24. Suuret investoinnit: oma asunto, asunnon hankkiminen, auto jne.
25. Muut (eläminen, lääkärimaksut)
26. Elämänlaadun parantaminen ja ”itse”, rentoutuminen, hyvinvointi

LIITE 11 Vastausprosentit

(Kaupungin nimi XX)/ENTISTEN LUKIOLAISTEN OTOS (3. MITTAUS):
PALAUTUSPROSENTIT (kevät/syky 2006)**3. MITTAUKSELLA PALAUTUNEET LOMAKKEET:**

Palautuneet lomakkeet	449
Palautuneet lomakkeet: Hylätyt lomakkeet	4
Palautuneet lomakkeet yhteensä	453
HYVÄKSYTYT LOMAKKEET YHTEENSÄ	449

3. MITTAUS: KARHUKIRJEIDEN OSUUS TUTKIMUKSEEN HYVÄKSYTYISTÄ LOMAKKEISTA:

Heti palautuneet lomakkeet (ns. pitkä lomake)	264
Ensimmäisen karhun seurauksena palautuneet lomakkeet	55
Toisen karhun seurauksena palautuneet pitkät lomakkeet: vastannut 1. voittokirjeen jälkeen	20
Toisen karhun seurauksena palautuneet pitkät lomakkeet: vastannut kahdessa ensimmäisessä mittauksessa erinomaisesti vastanneille lähetettyyn karhuun	32
Puhelinkarhut (ns. lyhyt lomake)	22
Sähköpostikarhut (ns. lyhyt lomake)	27
2. sähköpostikarhut (ns. lyhyt lomake)	29
TUTKIMUKSESSA OLEVAT LOMAKKEET YHTEENSÄ	449

3. MITTAUKSEN KOULUKOHTAISET VASTAUSPROSENTIT (MUKANA VAIN TUTKIMUKSEEN HYVÄKSYTYT LOMAKKEET):

ALKUPERÄISEN LUKION NIMI (tutkimuksen alkaessa)	LÄHETETYT LOMAKKEET	VASTAANOTETUT LOMAKKEET	VASTAUS %
Lukio A	170	121	71 %
Lukio B	174	91	52 %
Lukio C	81	39	48 %

Lukio D	40	28	70 %
Lukio E	148	108	73 %
Lukio F	117	62	53 %
Tuntematon ID	X	X	X
YHTEENSÄ LUKIOT	731 (730)	449	61,4%

=> Tutkimuksesta kieltäytyi yhteensä 5 nuorta ja 7 aikaisemmin vastannutta nuorta jäi tavoittamatta yrityksistä huolimatta. Ei-vastanneita oli yhteensä 270.

LIITE 12 REGRESSIOANALYYSITÄULUKOT

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	3. asum_dummys: muut asumismuodot: ystävät ja muut, crit116 käännettynä: koetko, että tulosi riittävät nykyisiin menoihisi tällä hetkellä, csukup6: Sukupuoli, 2. asum_dummys: asuu seurustelukumppanin kanssa, 1. asum_dummys: asuu kotona vanhempien kanssa		Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: elam_su: elämäntyytyväisyys
summamuuttuja: keskiarvo Likert-asteikosta

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,289 ^a	,084	,071	1,16404

a. Predictors: (Constant), 3. asum_dummys: muut asumismuodot: ystävät ja muut, crit116 käännettynä: koetko, että tulosi riittävät nykyisiin menoihisi tällä hetkellä, csukup6: Sukupuoli, 2. asum_dummys: asuu seurustelukumppanin kanssa, 1. asum_dummys: asuu kotona vanhempien kanssa

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	45,042	5	9,008	6,648	,000 ^a
	Residual	493,212	364	1,355		
	Total	538,254	369			

a. Predictors: (Constant), 3. asum_dummy: muut asumismuodot: ystävät ja muut, criit116 käännettynä: koetko, että tulosi riittävät nykyisiin menoihisi tällä hetkellä, csukup6: Sukupuoli, 2. asum_dummy: asuu seurustelukumppanin kanssa, 1. asum_dummy: asuu kotona vanhempien kanssa

b. Dependent Variable: elam_su: elämäntyytyväisyys summamuuttuja: keskiarvo Likert-asteikosta

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,973	,262		15,166	,000
	csukup6: Sukupuoli	,006	,150	,002	,040	,968
	criit116 käännettynä: koetko, että tulosi riittävät nykyisiin menoihisi tällä hetkellä	,266	,051	,274	5,256	,000
	1. asum_dummy: asuu kotona vanhempien kanssa	-,039	,169	-,016	-,231	,817
	2. asum_dummy: asuu seurustelukumppanin kanssa	,288	,187	,094	1,539	,125
	3. asum_dummy: muut asumismuodot: ystävät ja muut	-,270	,191	-,086	-1,412	,159

a. Dependent Variable: elam_su: elämäntyytyväisyys summamuuttuja: keskiarvo Likert-asteikosta